

BUCUREȘTIUL

LITERAR ȘI ARTISTIC

Revistă fondată la 1 octombrie 2011 de Coman Șova și Florentin Popescu
Apare lunar • Anul XIII, nr. 10 (145), octombrie 2023
www.bucurestiul-literar.ro

Dimitrie Cantemir – 350

În acest număr:

- Aniversări: *Dimitrie Cantemir* (3), *Coman Șova* (4-6)
- Seniorii literaturii noastre: *Horia Bădescu* (interviu) (8)
- *Crina Decusară-Bocșan*: *Sărbători și sărbătoriți în familia Hasdeu* (9)
- *Magda Ursache*: *Mers pe ape și puțină moarte* (10)
- *Gaëton Picon*: *Opera ca emigmă* (11)
- *Dan Puric*: *Moștenirea privirii* (14)
- *Titus Vîjeu*: *Poezie universală la km 0 - Fernando Pessoa* (15)
- *Atelierul artelor vizuale*: *Toamna în pictura românească* (20)

Editorial Două zile cu semnificații aparte

Luată cu ale noastre, cu problemele existenței și muncii de fiecare zi, aproape că uităm (ori nu mai avem timp) să privim în calendar și să observăm că trebuie să aniversăm ori să comemorăm personalități importante ale culturii noastre, care și-au înscris numele pe opere nemuritoare. Opere ce vor vorbi generațiilor, vremurilor viitoare despre anume moduri de a trăi și de a arde, cum se zice, în numele unui ideal, pentru o idee.

În ce ne privește, ca revistă de cultură simțim bucuria de a evoca aci biografiile și meritele a doi scriitori născuți în luna octombrie: Dimitrie Cantemir și Coman Șova.

Firește, alăturarea acestor două nume poate trezi întrebări, nedumeriri și poate chiar unele suspiciuni.

N-au decât să comenteze cât vor cărcotașii, dar cele două importante zile (importante pentru noi, dar și pentru adevărații iubitori de cultură!) nu le putem trece nicicum sub tăcere. Este vorba, de poetul, dramaturgul și publicistul Coman Șova (care la 18 octombrie împlinște 90 de ani de la naștere) și de Dimitrie Cantemir, de la a cărui venire pe lume (la 26 octombrie) se împlinesc nu mai puțin de 350 de ani.

Orice român inițiat cât de cât în cultura națională știe cine a fost autorul *Istoriei ieroglifice*, ce a scris și ce a lăsat în urma lui, așa încât nu prea am mai avea de adăugat multe – ceea ce nu ne împiedică, însă să aruncăm un arc peste timp și să-i prezentăm în acest număr o scurtă fișă biobibliografică, utilă mai ales în aceste vremuri în care atenția mai tuturor a fost/este deturnată spre alte subiecte, din afara culturii.

O situație specială o prezintă poetul, dramaturgul și publicistul Coman Șova, o personalitate marcantă, un om contemporan cu noi, înzestrat cu virtuți mai rar și mai puțin întâlnite la alții în cultura românească de azi.

L-am cunoscut în urmă cu mai multe decenii în redacția revistei „Amfiteatru”, prima serie, unde împreună cu Fănuș Neagu, Ion Băieșu, Adrian Păunescu, Ștefan Iureș și alți câțiva a construit poate cea mai interesantă, plină de conținut și tinerească publicație de atunci, gândind-o ca pe o tribună a condeielor din amfiteatru. Acolo s-a pus „piatra de temelie” a ceea ce istoria literară avea să numească mai târziu „Generația '60”, care aducea un spirit novator în poezie, în proză, în teatru.

Pe atunci Coman Șova era, ca om, același pe care-l știm și azi: calm, generos, receptiv, așa zice chiar meticolos în lucrul cotidian. Nu făcea zgomot în jurul lui, ca alții, își cultiva temeinic ogorul și abia dacă puteai ghici că în persoana lui trăiește un poet de rară sensibilitate – așa cum avea să se afirme mai apoi. A lucrat ani în șir în mai multe redacții („România liberă”, „Magazin”), iar după pensionare am făcut împreună o echipă bună, entuziastă, cu nobile intenții, fondând revista „Bucureștii literar și artistic”, ajunsă astăzi, iată, în cel de al treisprezecelea ei an de existență.

Totul s-a petrecut și se petrece încă în vremuri nu prea prielnice pentru cultură, fără a avea nici măcar cel mai mic sprijin din partea instituțiilor abilitate să finanțeze cultura Capitalei. Am rezistat și rezistăm și azi, fără sponsorizări, întrucât se știe că toți cei care sponsorizează îndreaptă fondurile spre alte locuri. La fel și publicitatea.

Solicitată să ne acorde cât de cât un sprijin bănesc, primăria Capitalei din vremea Gabrielei Firea nici măcar n-a catadicsit să ne dea un răspuns, afirmativ sau negativ. În fine...

Dar pentru a nu da impresia că înalt oșanale partenerului meu (deși le merită din plin), voi mai spune doar că niciuna, nici măcar una din persoanele și cunoștințele noastre comune (și chiar oameni care nu l-au cunoscut/nu-l cunosc personal) n-a spus vreodată un cuvânt de rău despre Coman Șova ca om, ins de moralitate exemplară, camarad, deschis la suflet și cu gânduri frumoase, mai ales despre colegii lui scriitori.

O dovadă în acest sens o reprezintă și cele câteva opinii (din multe altele) pe care le publicăm în spațiul rezervat sărbătoritului nostru, personalitate literară cu care am avut/am privilegiul de a redacta revista de față, într-o conlucrare perfectă – iarăși un lucru rar în România, unde foarte multe echipe culturale se destramă repede.

Cât privește poezia sărbătoritului, ea a fost și este comentată de cronicari importanți, cu toții relevându-i valoarea, originalitatea, mesajul profund umanist și universal pe care îl transmite cititorului. Nu întâmplător cărțile i-au fost traduse în mai multe țări.

Să ne bucurăm, așadar, că mai avem și astfel de oameni printre noi, să-i urăm în continuare ani rodnici, sănătate și să-i transmitem toate sentimentele noastre de iubire – cel mai bun și mai frumos dar pe care i-l putem oferi la împlinirea acestei vârste. O vârstă marcând un destin cultural pe deplin împlinit. O „viață ca un poem”, cum foarte exact și-a definit-o el însuși.

Florentin Popescu

Sesiune de comunicări la Academia germano-română

La 25 septembrie a.c. în sala de festivități a Casa de cultură Friedrich Schiller din București a avut loc sesiunea anuală de comunicări a Academiei Germano-Române din Baden-Baden, cu o tematică variată, vizând mai multe domenii ale vieții culturale-științifice din toată lumea.

Ceea ce caracterizează Academia Germano-Română din Baden-Baden este, în afară de promovarea științelor, artelor și a prieteniei și colaborării germano-române, o remarcabilă stabilitate organizatorică. Atât președintele dr. Mihai Neagu, cât și vicepreședintele Franz Jünger au fost realeși de mai multe ori succesiv, în cadrul adunărilor generale de alegeri organizate din trei în trei ani la Baden-Baden.

Academia s-a implicat în numeroase acțiuni de binefacere în România. Ca și în cadrul altor societăți savante, în Academia Germano-Română din Baden-Baden, pandemia cu Covid a îngreunat desfășurarea sesiunilor științifice, asigurând în schimb mai mult timp pentru sporirea temeiniciei realizărilor științifice ale membrilor academiei noastre.

În cadrul sesiunii științifice au fost susținute comunicările: **Dr. Valentin Neagu**, *Piese filatelice ale exilului românesc*; **Acad. prof. dr. Sorin Riga**, *Acad. Maria Tomoaia-Cotișel*, **Prof. Adela Magdalena Ciobanu**, *Ființa umană și sănătatea în dimensiune holistică și transdisciplinară*; **Dr. Mihai Neagu**, *Cum funcționează comunismul – studiu de caz*; **Prof. dr. Nicolae Brînzea**, *Eminescu și religia*; **Dr. Cantemir Mambet**, *O posibilitate să aflăm când și unde ne aflăm*; **Dr. Carmen Sturdza**, *Reflexele primare: jucând cu gravitația*; **Prof. Prs. Loredana Manuela Cristescu**, *Reflexele primare și igiena*; **Prof. Prs. Alina Dabija**, *Relațiile interumane și reflexele primare*; **Prof. Prs. Sinziana Pérez-Matauschek**, *Reflexele primare și cele două regresii*; **Prof. dr. Ștefan Neagu**, *Începuturile chirurgiei urologice în Franța*; **Prof. dr. Thomas Csinta**, *Sistemul (ultra) elitist francez napoleonian de înalte studii PGE*; **Prof. dr. Thomas Csinta**, *Brabantul în haos și sub teroare. Asasinatele din Brabantul Valon. Pe urmele asasinilor bandei din Nivelles. Incursiune în istoria marii criminalități belgiene din „anii de plumb”*; **Prof. dr. Narcis Zărnescu**, *Repere pentru o geopolitică a exilului românesc*.

O întâlnire emoționantă

Prof. univ. dr. Ion Haineș s-a întâlnit cu foștii săi studenți de la Facultatea de ziaristică din București, Promoția 1984, sâmbătă, 26 august 2023.

A fost o întâlnire emoționantă. După aproape 40 de ani de absolvirea facultății, s-au reîntâlnit foștii colegi, azi gazetari, redactori-șefi, scriitori, oameni de cultură, care au iubit și au respectat Cuvântul.

Din păcate, majoritatea foștilor profesori au decedat, iar numele lor a fost pomenit pe o foaie special tipărită, împreună cu numele tuturor colegilor de an, 19 la număr, dintre care au fost prezenți zece.

Să-i pomenim și noi: Mircea Ichim, Dumitru Titus Popa, Marin Stoian, Al. Oprea, Elena Zarescu, Dumitru Bălăeț, Viorica Bucur, Dan Grigorescu, Alexandru Brad, Nestor Ignat.

Cristina Popescu a fost sufletul întâlnirii. Prof. univ. dr. Constantin Amariței (bolnav) a trimis de la Iași o carte a lui – „Cartea proștilor”, iar prof. Ion Haineș a oferit în dar fiecăruia revista „Bucureștii literar și artistic” și câte un volum din versurile sale.

Cei prezenți au prezentat, pe scurt, principalele lor realizări din acești ani: cărți, ziare, reviste.

Sorin Ovidiu Bălan, Radu Vida, Traian Socca, Olga Huiban, Constantin Pădureanu, Cornelia Andrei, Bogoză Atilla, Dora Popescu și Chirvasă Gheorghe s-au reîntâlnit într-o atmosferă prietenească, de neuitat.

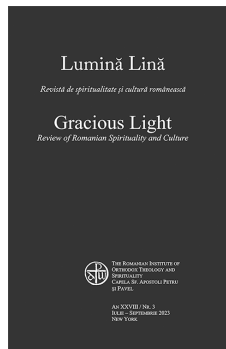
Ion Haineș

Citind revistele de peste vară

În ciuda (și în necazul!) celor care încearcă să acrediteze ideea că publicațiile literare de la noi se află în criză, alunecând spre faliment, ele continuă să apară (chiar și așa, în număr mai mic decât în anii trecuți!) iar lectura acestora este, fără îndoială, un bun câștig pentru cei care le citesc.

Acum, la ceas de toamnă, nu numai bobocii se numără, cum bine zice o vorbă populară, ci și publicațiile culturale. Ele ne-au așteptat o vară să le răsfoim și iată că le-a venit și lor rândul la lectură.

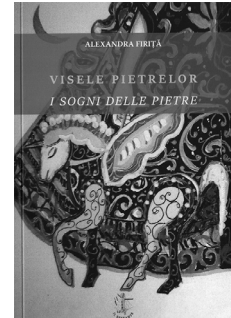
• *Lumină lină/Gracious Light* (An XXVIII, nr. 3, iulie-septembrie 2023) are, ca de obicei, un sumar bogat, interesant, nedezmintindu-și prestigiul pe care și l-a câștigat de-a lungul timpului. Rubricile tradiționale *Studii, Teologie, Proză, Poezie, Cărți în Agora, Istorie, Universalia, Interviu, Aniversări*,

(continuare în pag. 18)

Autografe în premieră

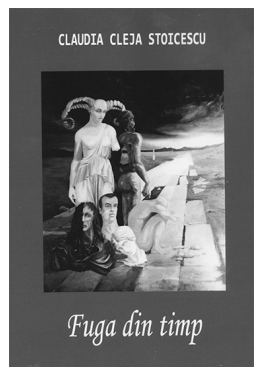
Alexandra Firiță
Visele pietrelor
I sogni delle pietre
(Il sextante, Roma, 2023)

„Povestea mea e o poveste ca toate altele./Fantastica lume a gândurilor mele./Poezia mea este o dulce mângâiere/pe un chip de neuitat./Este un suspin dinspre inimă spre suflet./este o călătorie între lumini și umbre.”

Alexandra Firiță

Claudia Cleja Stoicescu
Fuga din timp
(Editura Etna, București, 2023)

„Când am fost mai tineri *expirații* erau părinții noștri, care făceau parte dintr-o lume apusă. Se nega tot ce era ante și interbelic, așa era porunca politică. Acum se condamnă fără nicio noimă tot ce a existat, bun sau rău, în perioada postbelică, o *tranză* de istorie, care, cu sau fără voia cuiva, a existat.”

Claudia C. Stoicescu

Gabriel Dragnea
Regizorale
(Editura Nemira, București, 2023)

„Poeziile sunt indicii, piese de puzzle care, unite, dezvoltă gândurile poetului. Construite monocrom ori în cea mai optimistă ipostază a sinelui, dincolo de nuanțele griului sau de policromia versului, cuvintele poetului rămân confesiuni criptate prin metaforă.”

Gabriel

Sărbătorii noștri în Luna lui Brumărel

• Coman Șova (n. 18 octombrie 1933), poet, dramaturg și publicist. Fondator (alături de Florentin Popescu) și director al revistei • Nicolae Constantinescu (n. 5 octombrie 1941), profesor universitar, folclorist și publicist. Colaborator • Iuliana Paloda-Popescu (n. 30 octombrie 1960), poetă și artist plastic. Redactor • Marcela Marica (n. 10 octombrie 1967), editor.

Tuturor un simbolic buchet de flori și un călduros *La mulți ani!*

Bucureștii literar și artistic, Anul XIII, nr. 10 (145), octombrie 2023

1673 octombrie 26 Se naște, probabil la Iași, Dimitrie Cantemir, al doilea fiu al lui Constantin Cantemir, de origine răzeșească, și al Anei (n. Bantăș), nepoată după mamă a Anastasiei, soția Ducăi Vodă.

1685 Constantin Cantemir devine domn al Moldovei. Instruirea lui Dimitrie este asigurată de un profesor de familie, învățatul grec Ieremia Cacavelas.

1688 Este trimis de tatăl său drept garant de fidelitate (capucehaie) la Constantinopol, în locul lui Antioh, fratele său. Aici își începe studiile la Școala Înalță a Patriarhiei Ortodoxe. La Constantinopol va rămâne, cu unele întreruperi, mai bine de două decenii.

1691 Se află la Iași când tatăl său poruncește uciderea lui Miron Costin și a fratelui acestuia, Velicico.

1693 martie 13 Moare Constantin Cantemir; boierii îl aleg pe Dimitrie urmaș pe tronul Moldovei, dar neprimind confirmarea Porții Otomane, după numai trei săptămâni tânărul domn se retrage la Constantinopol pentru studiu și pentru a-și scrie cărțile.

1695 Redevine trimis (capucehaie) din partea Moldovei pe lângă Înalta Poartă.

1698 Apare la Iași, pe cheltuiala autorului, *Divanul sau Gâlceava Înțeleptului cu Lumea sau Giudețul Sufletului cu Trupul*, textul paralel grecesc fiind întocmit de Ieremia Cacavelas.

1699 Întors pentru scurtă vreme în Moldova, în timpul scurtei domnii (1695-1700) a fratelui său Antioh, se căsătorește cu domnița Casandra, fiica răposatului domn al Țării Românești Șerban Cantacuzino, cu care va avea șase copii (patru băieți și două fete).

1700 Își construiește un palat pe malul Bosforului, se stabilește acolo cu familia și va rămâne în Constantinopol până în 1710.

1700-1704 Scrie la Constantinopol lucrări în latină și în turcă: *Ioannis Baptistae van Helmont – Physices universalis doctrina* (urmată de traducerea unui capitol din opera de interpretare a naturii publicată de învățatul flamand), *Sacrosanctae scientiae indepugnabilis imago, Compendiolum universae logicae institutionis* și un mic tratat de muzică turcească în care, folosindu-se de semnele alfabetului arab, autorul inventează un sistem de notare a sunetelor.

1701-1705 Susține o intensă activitate politică îndreptată împotriva lui Constantin Brâncoveanu, domnitorul Țării Românești, care reușea să-și impună în Moldova, ca domnitori, fideli de-ai săi (Constantin Duca, apoi Mihai Racoviță).

1704 Constantin Brâncoveanu obține firman pentru prinderea și surghiunirea lui în insula Chios.

1705 Obține tronul Moldovei pentru fratele său Antioh, rămas domn până în 1707.

Înceie romanul alegoric *Istoria ieroglifică*.

1708 septembrie 10 Se naște fiul său Antioh, ce va deveni unul dintre inițiatorii clasicismului în literatura rusă. Antioh a fost ambasador al Rusiei în Anglia și Franța (1732-1744); va fi apreciat de Montesquieu și va purta o corespondență cu Voltaire.

1710 noiembrie 23 Devine domn al Moldovei, în locul lui Nicolae Mavrocordat.

1711 mai 20 După încheierea unui tratat de alianță cu Rusia (13 aprilie 1711), într-o proclamație către țară îi cheamă pe moldoveni să se ridice împotriva dominației turcești.

ianie 23 Țarul Petru I sosește la Iași, unde

este primit cu multă căldură.

iulie 8-12 Armatele ruso-române sunt înfrânte de turci în bătălia de la Stănilești. Împreună cu familia și un număr mare de oșteni și boieri credincioși, printre care și viitorul cronicar Ion Neculce, se refugiază în Rusia, unde i se oferă o moșie în ținutul Harkovului, care va primi numele Dmitrovka, și este desemnat principe al Imperiului cu titlul Alteță Serenissimă.

1713 mai 11 Moare soția sa, doamna Casandra.

1714 iulie 11 Este ales membru al Academiei din Berlin, la cererea căreia va elabora lucrarea *Descriptio antiqui et bodierni status Moldaviae*.

DIMITRIE CANTEMIR – 350

DIMITRIE CANTEMIR OPERE

I. Divanul • Istoria ieroglifică
Hronicul vechimei
a romano-moldo-vlahilor

ACADEMIA ROMÂNĂ

Editura
Academiei Române

univers
enciclopedic

1714-1717 Scrie în Rusia *Mondrchiarum physica examinatio, Descriptio antiqui et bodierni status Moldaviae* și *Historia Incrementorum atque decrementorum Aulae Othmanicae sive Aliothmanicae Historiae*, care va fi tradusă în engleză în 1734-1735, în franceză în 1743 și în germană în 1745.

1716 Predă Academiei din Berlin manuscrisul intitulat *Descriptio antiqui et bodierni status Moldaviae*, dar textul va fi tipărit postum.

1717 Scrie în limba latină *Historia Moldo-Vlachica*, traducând și amplificând el însuși ulterior textul în limba română sub titlul *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*.

1719 Se căsătorește la Moscova cu prințesa Anastasia Ivanovna, fiica principelui Trubețkoi, din înalta aristocrație rusă, avându-i nași pe țar și pe țarină.

1720 Scrie *Vita Constantini Cantemyrii, cognomento Senis, Moldaviae principis*.

1721 Este numit, printr-un ucaz al lui Petru I, „consilier secret și membru al Senatului”, contribuind la numeroase decizii istorice ale statului și la orientarea europeană a culturii rusești.

1722 Tipărește în limba rusă la Sankt Petersburg *Kniga sistima ili Sostoianie muhammedanskaia*

relighii. Ediția este însoțită de două ode în limba latină închinată cărturarului de arhimandritul Teofilact, rector al Academiei din Moscova, și de Gedeon Wiszniowski, profesor de filosofie, al doilea rector al Academiei moscovite.

1722-1723 Îl însoțește pe țarul Petru I în campania antiotomană din Caucaz, însărcinat fiind cu redactarea și traducerea proclamațiilor către populațiile locale.

1723 august 21 Întors bolnav de la Astrahan, moare de diabet la moșia sa, Dmitrovka. Este înhumat la Moscova, în mica biserică a familiei. Osemintele i-au fost aduse în țară și reînchinate, în 1935, la biserica Trei Ierarhi din Iași.

Opera lui D. Cantemir, impresio-

nantă ca întindere și varietate, dar rămasă necunoscută până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când Academia Română a luat decizia să tipărească integral scrierile principelui, se impune ca moment cardinal în cultura română, primul de importanță majoră, când spiritul românesc a iradiat asupra altor culturi. Cantemir a fost un întemeietor în varii domenii de manifestare a spiritului, în teologie, istorie și geografie, în etnografie și imagologie, în sociologie, filosofie, retorică, pedagogie și, nu în ultimul rând, în literatura de ficțiune alegorică și satirică.

Voievod luminat, ambițios și blazat, om de lume și ascet de bibliotecă, intrigant și solitar, mânuitor de oameni și mizantrop, iubitor de Moldova lui după care tânjește și aventurier, cântăreț în tambură țarigrădean, academician berlinez, prinț rus, cronicar român, cunoscător al tuturor plăcerilor pe care le poate da lumea, Dimitrie Cantemir este un Lorenzo de Medici al nostru.

G. CĂLINESCU

Prima sa carte se adresează cititorilor de acasă, pentru a atesta – în română și greacă – însușirile autorului său: un domn creștin, respectuos al tradițiilor religioase dominante în societatea vremii, iscusit în arta scrisului, erudit. [...] Divanul... nu este afirmarea unui misticism juvenil, ci prima scriere a unui om al culturii sud-est europene din epoca înnoirii ei, dornic de afirmare literară, socială și politică.

VIRGIL CÂNDEA

Scriind istoria de început a neamului în limba alor săi, punându-le la îndemână, la fel ca înaintașii într-ale rechemării trecutului în actualitate, un sacru depozit de pilde și argumente de orgoliu, încheindu-și activitatea de savant istoriograf cu Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor, scriere monumentală (chiar dacă gândul autorului nu a putut fi dus până la capăt) și pecete a iubirii de țară așezată pe pagina scrisă, Dimitrie Cantemir se întorcea simbolic între români. Toate scrierile de istorie românească ale lui Cantemir atestă existența intenției de a da o descriere corectă, ghidată de o atitudine modernă, a trecutului poporului său, pe care marele învățat îl socotea urmaș și moștenitor al marilor civilizații antice europene, analizându-l și interpretându-l într-o firească integrare în cursul universal al evenimentelor.

DAN HORIA MAZILU

Sursa: Dicționarul general al literaturii

Coman Șova – 90

Despre viață și literatură

Coman Șova

– V-ați născut în

București, dar ați făcut liceul în Piatra Neamț. Cum ați ajuns acolo ?

– De fapt trebuie să vă spun cum am ajuns la București. Familia mea e din Piatra Neamț, faptul că m-am născut în București a fost o întâmplare. Părinții mei erau la vremea aceea foarte tineri, 21-22 de ani, așa că tata trebuia să facă armata;

plecând în armată, el a adus-o și pe soția lui însărcinată la București la mama lui, la soacră, deci, care a locuit temporar – doar 2-3 ani, la București. Mama s-a acomodat foarte ușor. Mergea la spectacole, vizita orașul pe care nu-l mai văzuse până atunci, așa că am rămas toți aici până în primăvară, când ne-am întors la Piatra Neamț.

De atunci n-am mai văzut Bucureștiul până când am venit la facultate. Sunt născut în București, dar sunt moldovean get-beget.

– Ați absolvit un liceu silvic și ați primit repartitie la un ocol silvic ca maistru de împăduriri. Cum de ați venit la facultate în București ?

– Povestea aceasta e puțin mai lungă. În '46 am dat examen la liceul Petru Rareș și, spre fericirea familiei mele și a mea, am fost admis, ba chiar am luat și bursă. Am fost elev acolo până în '48, când s-a făcut reforma în sistemul învățământului. Eu aș fi vrut să rămân acolo, pentru că era un liceu teoretic foarte bun, unde se studiau limbi străine. Tata însă a venit cu o altă propunere: să fac silvicultura. Mi-a spus că o să am un costum verde foarte frumos cu frunze de stejar, că voi fi stăpânul pădurii și voi ajunge brigadier silvic. El a crezut în proiectul care se publicase. M-a măgulit cu fel de fel de promisiuni fantastice așa că am trecut de la liceul Petru Rareș la Școala Medie Tehnică Silvică, care la vremea respectivă era în Piatra Neamț, dar după un an s-a mutat la Roznov. Am făcut această școală cu plăcere, să ai grijă de natură e o meserie nobilă. Chiar pe tabloul de sfârșit de an am scris două strofe, un fel de angajament despre ce vom face noi după absolvire, ca de exemplu: „Pe munții seci ai Vrancei vom înălța păduri/ Să crească înspre ceruri stejari fără de măsură” etc. După ce am terminat școala am fost toți repartizați în producție. Eu ar fi trebuit să rămân în Piatra Neamț la ocolul silvic, să fiu maistru de împăduriri sau să lucrez la amenajarea pădurii, nici nu mai știu pe unde am fost repartizat, pentru că nu m-am dus să văd, am plecat la București. Aveam un plan. Cu puțin timp înainte de absolvire venise o comisie de la cinematografie la Bacău. Cum eu recitam poezii, am mers acolo. Am spus o poezie în fața examinatorilor, am făcut o improvizație mimică pe o temă dată și am primit o hârtie care îmi permitea să particip la selecția pentru Institutul de cinematografie. Când am plecat la București am luat cu mine și acea hârtie, deși tata îmi dăduse bani de drum cu condiția să merg la Institutul de silvicultură. Eu plănuiam și să obțin o aprobare pentru filologie, voiam să fac studii superioare în domeniul care-mi plăcea. Nu am găsit Institutul de cinematografie și, cum nu aveam pe nimeni în București, am stat în Cișmigiu. În prima noapte paznicii m-au luat la întrebări așa că le-am spus toată povestea, le-am dat din prăjiturelele pe care mi le dăduse mama pentru drum și ne-am împrietenit; m-au lăsat să dorm în parcul într-o barcă. Într-una din zile, a doua sau a treia, stăteam pe o bancă și s-a așezat lângă mine un tânăr. A intrat în vorbă cu mine și i-am povestit că aș fi vrut să dau examen la filologie, dar nu aveam repartitie. Pe vremea aceea aveai nevoie de aprobare, nu putea merge oricine la admitere la facultate. Atunci tânărul acela m-a întrebat dacă știu vreo poezie și mi-a spus că o să mă ducă el undeva unde nu e nevoie de repartitie, anume la Institutul de teatru. În comisia de admitere erau Radu Beligan, Marcel Anghelescu, Ion Lucian și mulți alții. Am recitat ceva, apoi mi-au dat să învăț poezia intitulată „Pașaportul sovietic” de Vladimir Maiakovski, am învățat-o îndrumat de acei maeștri și m-au acceptat. La examenul acela a fost peste o mie de candidați, pe moment nici nu mi-am dat seama ce fac. Îmi amintesc că eram preocupat să-mi ascund accentul moldovenesc. Când am recitat nu am pronunțat moldovenește niciun cuvânt, dar când vorbeam nu mă mai puteam controla. Norocul meu a fost că în comisie erau moldoveni și m-au plăcut. În fine, am reușit la examen

și acum pot spune că am făcut parte din ceea ce s-a numit generația de aur a teatrului românesc, în frunte cu George Constantin, George Cozorici, Victor Rebengiuc, Leopoldina Bălănuță, Florin Piersic, Constantin Rautchi, Liviu Crăciun, Ica Matache, Lucia Mara și mulți alții.

– Cine era tânărul care v-a dus la examen ?

– Se numea Constantin Rautchi. Costică Rautchi era poreclit în Institut „Șmaga”. Am rămas prieteni mult timp după aceea, l-am dus chiar acasă la mine la Piatra Neamț, și pe el și pe Florin Piersic. Ba Piersic chiar în generozitatea lui mi-a botezat un nepot. Are și nepotul acum vreo 50 de ani și-l cheamă Florin ! (râde)

– Cu cine ați mai fost coleg la teatru ?

– Cu Mircea Albulescu, care este și poet, cu Stela Popescu, cu Victor Rebengiuc, am avut niște colegi minunați. Ei erau la clasa Aurei Buzescu, iar eu la clasa lui Nicolae Bălățeanu, apoi la clasa Mariettei Sadova, toți artiști de primă mărime, de la care am învățat, cât am învățat, cum să fiu eu însumi, inconfundabil, demn, sincer, simplu, expresiv.

– Ați pierdut legătura cu poezia în timpul facultății ?

– Nu, la Institutul de teatru erau și tineri care scriau, mai ales cei de la clasa de regie și teatrologie. Rector era Marcel Breslașu, poet. În primele luni am scris un articol și am publicat niște poezii la gazeta de perete a institutului. Văzând că scriu, Breslașu m-a chemat la el în birou și mi-a vorbit frumos despre ceea ce scriam. Întâmplător, în aceeași perioadă eu și Rautchi îi cunoșcuserăm pe Băieșu, pe Fănuș Neagu, pe Labiș și alți scriitori. Actorii erau în general foarte apropiați de scriitori. Așa m-am hotărât să fac Școala de literatură, care dura numai doi ani. Eu pe atunci nu aveam mai mult de zece poezii, iar la admitere se cerea un volum întreg. Am mințit că îl am și apoi m-am închis o săptămână în casa colegului meu de la teatru, Cornel Rusu, unde am scris amândoi neîncetat; eu am scris 57 de poezii, iar el o năvălă foarte frumoasă intitulată „Caisul”. Am intrat amândoi direct în anul doi. Cornel Rusu a mai scris câteva romane, e membru al Uniunii Scriitorilor din România, e un scriitor foarte bun.

– Cum de nu ați intrat în presă, ci ați mai făcut o facultate ?

– Chiar în acel an, Școala de literatură a devenit Secția de literatură și critică literară „Mihai Eminescu” de la Facultatea de filologie a Universității din București cu 5 ani de studiu și am decis să mai rămân acolo.

– În 1956-1957 v-ați întrerupt studiile și ați plecat actor la Bacău. Ce s-a întâmplat atunci ?

– În '56, când am intrat la filologie, au fost mișcărilor acelea contrarevoluționare din Ungaria. Atunci unul dintre profesori mi-a spus să plec acasă, fără să-mi dea vreun motiv întemeiat. Tot insistam să mă duc acasă fiindcă nu am palton și am să răcesc.

Ca să scap de el, i-am spus că nu am bani de tren. Când am văzut că se oferă să îmi dea bani de tren am înțeles că trebuia să plec. Acasă, tata a hotărât că nici acolo nu eram în siguranță și m-a trimis la Bacău. Într-adevăr, după ce am plecat au fost arestați mulți studenți, colegi de grupă cu mine. Teoretic n-ar fi avut nici un motiv să mă aresteze și pe mine, doar faptul că eram prieten cu cei care au fost arestați...

– De ce tocmai la Bacău ?

– Aveam niște cunoștințe la Teatrul de stat din Bacău: Silviu Stănculescu și Ion Buleandră, care studiaseră și ei la Institutul de teatru. Norocul meu a fost că unul dintre actori s-a îmbolnăvit, iar eu am putut să dau o probă pentru un rol din piesa „Ziariștii” a lui Mirodan, înlocuindu-l. În câteva zile am învățat rolul și am și plecat în turneu prin toată țara. Am fost inclusiv la Piatra Neamț, unde au putut părinții să mă vadă pe scenă. După turneu,

m-am întors la Bacău, unde am mai jucat și alte roluri, dar gândul meu rămăsese la filologie. Mi-am dat seama că nu mă prindea prea bine teatrul, aveam emoții pe scenă, aveam trac, cum spun actorii, așa că i-am scris profesorului meu și în anul următor am reluat facultatea.

– Cu ce v-ați ocupat după ce ați absolvit ?

– După ce am terminat facultatea, în 1960, doi ani n-am avut serviciu, eram doar colaborator pe la diferite ziare până când am reușit, prin întâmplarea că sunt născut în București, să-mi fac rost de buletin de București. Eram într-o scară la o berărie cu Rautchi și alți prieteni, printre care și un milițian.

Povestindu-i că nu mă pot angaja fiindcă nu am buletin de București, dar sunt născut aici, mi-a luat buletinul, l-a studiat, mi l-a rupt și mi-a spus să mă duc a doua zi la el, la secția cutare, cu certificatul de naștere că-mi face el alt buletin, dar o să-mi dea și-o amendă. Și chiar așa a fost. După ce am avut buletinul am început să lucrez.

– Care a fost prima ofertă pe care ați primit-o ?

– Am fost instructor artistic la Casa de creație populară a Bucureștiului și am pus în scenă niște piese de teatru la Casa de cultură „23 august”, după care am intrat în teatru ca secretar literar, pentru că aveam studii filologice, cunoșteam și teatrul și eram prieten cu actorii din acel teatru, „Barbu Delavrancea”.

– Cum ați ajuns la revista „Amfiteatru” ?

– Am fost secretar la Teatrul „Barbu Delavrancea” aproximativ trei ani. Acolo am debutat ca dramaturg cu piesa intitulată „Iubesc pe al 7-lea”. În rolurile principale jucau Florin Piersic și Rodica Popescu (Bitănescu). Băieșu a venit cu propunerea să fac

parte din prima redacție a revistei pentru studenții „Amfiteatru”. El era redactor-șef, eu secretar-general de redacție, Fănuș Neagu era șef de secție, iar Ștefan Iureș coordona rubrica de poezie.

Noi patru am fondat revista, dar mai târziu ni s-au adăugat și alții: Adrian Dohotaru, Gabriel Dimisianu, Ana Blandiana, Adrian Păunescu, Dinu Kivu, Maria Luiza Cristescu, Aura Matei Săvulescu, Petre Mihai Băcanu, Viorel Burlacu, Costin Miereanu, Ilcana Bratu, George Banu, iar printre colaboratori erau nume ca Ivan Alexandru, Mircea Martin, Alex Ștefănescu, Ion Cristoiu, Florentin Popescu, George Alboiu, Gheorghe Pitul, Octavian Stoica, Mircea Popa și mulți alții.

– Ați scris trei piese de teatru într-un timp foarte scurt, apoi ați renunțat. De ce ?

– Nu am renunțat complet, chiar anul trecut am început să scriu o piesă, dar nu mai am încredere în mine ca dramaturg. Acum se scrie altfel, nu se mai face dramaturgie clasică: acțiune, conflict, personaje. De altfel, nici eu nu am scris chiar clasic, am scris mai mult poetic. Îmi pare rău că am renunțat la dramaturgie. Proză nu cred că aș fi putut să scriu; am scris un roman de dragoste, „Mistuire”, dar era inspirat dintr-o situație prin care trecusem, de aceea l-am scris ușor, însă poezie și dramaturgie aș fi putut să scriu mai mult și mai bine.

– Există ceva ce ați fi vrut să faceți, dar nu ați reușit sau nu ați avut curajul ?

– Mi-ar fi plăcut să fac regie, dar profesorii au insistat să rămân la actorie. Oricum, mi-a plăcut dintotdeauna să scriu, așa că până la urmă ziaristica și poezia au fost o alegere potrivită pentru mine. Poezia se scrie oriunde, chiar și pe stradă poți să scoți carnețelul și să notezi niște versuri care-ți umplu ființa. De altfel, așa a fost firea mea, nu am fost un om foarte harnic, în toate poeziile mele mă plâng de acest defect. Poeziile acelea în care îndemn la muncă și perseverență de fapt îmi sunt adresate, pe mine încercam să mă motivez.

(continuare în pag. 6)

Coman Iova – 90

“Inima! Imagine a Universului știut și neștiut.”

RĂTĂCIRE

Veghez printre cuvinte rătăcit,
cu brațele-alungite în rece alb de lună,
păianjen de lumină în marmură-adormit,
când drumurile-s sparte de zgomote și tună.

Se soarbe-n sine răsul nefiresc,
nu văd în jur de-ntunecate fețe –
și umerii și mâna și ochii mă uimesc –
vin păsări mari cu ciocul să mă-nghete.

O MÂNĂ DE ETERN

Fă-mă, Doamne, praf în putrede raze,
ciungă pasăre-n văzduh,
vină ocrotită-n duh,
întunecă-mi ochii în negre extaze.

Culcă-mă-n rășina pinilor,
decapitează-mi muzici în auz,
dă-mă în paza unui sfânt confuz
să-mi caute ruga în albul caninilor.

Fă-mă piatră adormită-n veac,
timpul hulpav lasă-mi-l pe stern,
vreau căpătați o mână de etern
și veghea pădurilor – leac.

STARE DE TÂRZIU

Doamne, adu-mi calul cel plecat în nori,
ia-l de frâu și vino să-mi ascuți un gând:
cu m-am tot născut de-atâtea ori –
adu-mi calul, Doamne, calul alb și blând.

Mă grăbesc, Părinte, vreau să plec cu el
într-o lume mare, cu tăcerea-n geamuri,
să crească înserarea lină pe-un inel,
dintr-o coapsă crudă ogindită-n hamuri.

Adu-mi calul, Doamne, cel tăcut ca piatră –
l-am mânat să pască nouri în april –
vreau să-alerg pe coama-i cu tăcerea toată,
nu mai vreau, Părinte, să mă-ntorc copil.

WISEZ UN LOC

Versez un loc de pace, cu animale blânde
și pini stufoși cu ace argintii,
cu cerul sfânt ca miercurea-n amurg
și stâncile de psalm pustii.
Să curgă apă lină pe prund de ceară moale,
vreau păsări răgușite mirate de adânc,
să simt în sânge zborul de răcoare
și-o lună poposită în vizuini, pe-aproape,
să fete fără țipăt pui de tăcere gri
și stelele să curgă cu foc de curcubeie,
când eu, fugit de zgomot, de femeie,
căzut în gura nopții în genuchi,
plecat din bunăstare, înnăclăit de vorbe,
turtit de sfat, de prieteni, îngrețoșat mereu,
scăpat de cuminenii, de praful de cărbune,
ieșit din zațul vârstei și-al străzilor tehui,
mă contopesc cu iarba și, fără rugăciune,
las umerii să crească pe astrul nimănu.

TOMURI

Simt ultima naștere
și izul de lucernă
din proaspăta saltea,
știu țipătul de ușurare al mamei
și fruntea grea strivită de lumină
și frica de-a sorbi din aer,
știu țipătul ce m-a trezit,
protest târziu al neînțelegerii.
Știu răsul alb care-a rămas
din anii fragezi de acum un veac.
Știu șapte trepte coborâte
de omul sfărâmat la-ncheieturi.

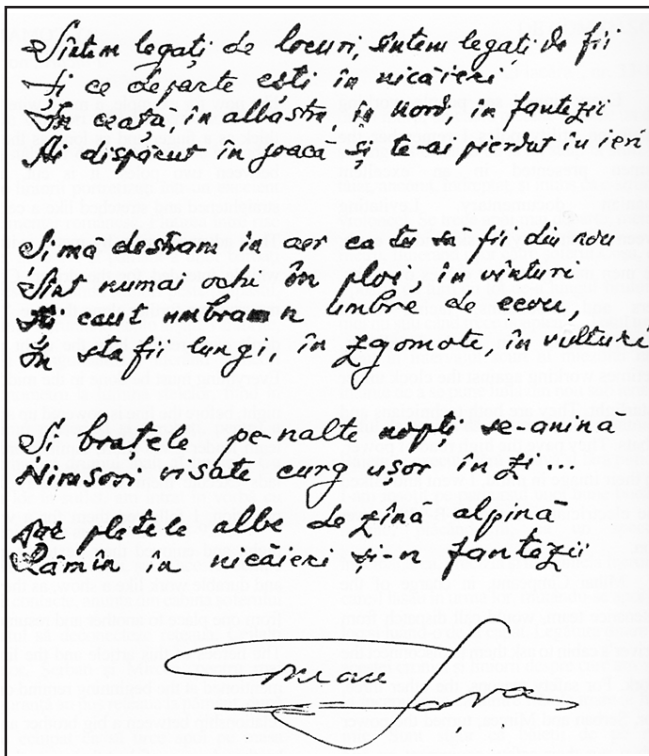
Și-acum se zbate undeva în umăr
o pasăre în veșnic asfințit.

Nicio iubire s-o regret nu știu.

Sunt tomuri grele de-amintiri
pe talpa sângelui ce-aleargă.

TU EȘTI FÂNTÂNA TOATĂ

Nu laude-ți aduc;
cuvinte care trec...
Tu nu ești ceva de dincolo de mine.
În câte fapte te arăți – sunt și eu,
cât plâns ascunzi, ascund și eu.
Tu ești fântâna toată,
eu partea de fântână pentru-o sete...
Îmi ești frunte și grai, duminică și braț,
ce-aș fi și cum aș fi – fără tine ?

Cuvintele n-ar mai avea aer pentru a se rosti,
pașii mei ar merge ca într-un vis bolnav
de nu s-ar sprijini pe piatră ta.
Ce-ar fi trupul fără strugurii dulci,
brațul drept fără luminile tale,
și iernile adânci fără grâul din iulie ?

N-aș mai fi cu fără focul acesta,
fără înălțarea pădurii,
fără ziua de azi, de grijă cum este.

Eu am cocoșii mei care mă trezesc
în fiecare dimineață pe răcoare,
și știu mai bine eu, aici, pe-aceste văi,
când stă lumina gata să împungă,
și alte voci n-au sporul să clinească gospodarii
acestui neam cuminte care-n luptă
cu brațele obosite de muncile câmpului
a luat întotdeauna întâi scutul.

Eu merg pe drumurile noastre,
pașii mei singur mi-i îndrept spre soare
și locurile de aici numai eu le cunosc.

POEMUL UNUI DAC

Gură de rai, tu dulce pământ, țară,
vitele tale albe sunt vinovate și lanul,
pădurile negre cu zimbrii, cu iarba amară,
bourii, lostrița, cerbii, zăganul.

Fântânile și sarea, albinele din vamă,

pământul dulce-i vinovat de rod,
de grâu, de in, de mei, de poamă,
de aurul mărunț împrăștiat în glod.

De-atâta grea vinovăție-au tot venit,
Din timp pierdut, în bezne fără veste,
cohorte mari să ia ce n-au plivit
din miera-acestor plaiuri de poveste.

Dar brațele nestinse-au stat de pază,
din vechea noastră veghe pe cumpănă se știe
și inima, cât pâinea fărmată la amiază,
a fost hotar de piatră – și-o să fie.

NUNTA DE AUR

Am cuprins anii între noi, i-am cuprins,
distanțele-s pline de scrum,
bărți obosite lângă focul aprins
zac în uitare acum.

Cad ramuri de tisă peste patul de nuntă
și mari reverii ne absorb
la masa târzie cu mireasa cărunță
plângând lângă mirele orb.

Își leapădă cerbii coarnele-ntinse,
păsări își poartă zborul prin ploi,
e-o albă tăcere pe văile ninse,
o albă tăcere coboară în noi.

NEVOIE DE ALB

Ce stă în firea lucrurilor
se întâmplă,
și ce se întâmplă se va mai întâmpla.

În firea norilor stau ploaia și tunetul,
în firea drumului - mersul și rătăcirea,
în firea ochilor - lumina și somnul,
în firea iubirii - nunta și trădarea.
În firea mea stau atâtea încât
nu pot să le-aleg, să le înșir
și să spun: uite acestea stau în firea mea.

Și totuși, în același fel plâng,
ca toți cei care plâng
când au nevoie de alb.

FII CUM ÎȚI PLACE

Fii liber,
să vrei ceea ce nu poți atinge,
liber, pasăre în cerul înalt;
lumea să fie a ta, ca pădurea a cerbului;
să alergi la izvorul care îți se pare cel mai dulce,
să stai în locul cel mai înșorit,
sau cel mai umbros, cum îți place;
să fie chin, să fie foc, să fie cădere,
liber să suferi în erori,
să te îngropi în nisipuri, să plonjezi în mare,
să intri în Turnul Babel
cu trei lucruri esențiale:
pâine, struguri, nesomn.
Să suferi de frig, de veghe, de dor,
să fii iubit, să fii alungat,
rătăcit prin rai și prin fiere,
liber să ceri, să vrei, să exprimi;
liber să crezi, să dispări, să amâni, să nu fii;
liber să spui, să disceri, să fii tu;
liber să plângi, liber să râzi, liber să alegi
din toate erorile lumii pe cele care sunt ale tale,
din toate bunățile lumii pe cele care sunt ale tale,
fără rezervații,
fără niciun fel de rezervații.
Inima ! Imagine a Pământului.

Inima ! Imagine a Universului știut și neștiut.
Inima vrea, frica rabdă, viața trece,
Viața trece, inima ia, frica dispore
Ca în visul poetului fără somn.

Coman Şova – 90

Poetul și omul de cultură văzut de...

Astrul lui. Doar al lui

Redacția din strada Brezoianu făcea parte din rețeaua unor publicații ce-și afirmau curajos prezența publică, în condițiile în care ochiul vigilent al regimului veghea la îndiguirea mesajelor ce i-ar fi putut ştirbi autoritatea politică. Inteligența și prudența deveniseră „uneltele” strategice ale revistelor literar-artistice, iar *Amfiteatrul* își manifesta virtuozitatea în domeniu.

Între gazetarii ce conduceau acest joc de-a șoarecele și pisica partinică se afla un domn cu alură actoricească (aveam să aflăm că frecventase facultatea de profil de la IATC, de unde fusese eliminat la jumătatea anilor '50 pentru inadecvare la linia politică a momentului) și care, cu tact și minuție asigura secretariatul general al revistei. Era o cordială prezență pe culoarele publicației, întâmpinându-i pe mai tinerii aspiranți la gloria literelor cu un zâmbet discret. Fapt ce-l făcea pe Coman Şova prietenul tinerilor săi colegi.

În acea perioadă am aflat că el însuși scria versuri și nu peste mult timp i-am văzut în librării prima carte. Se numea *Astrul nimănui*, un titlu ce m-a făcut să gândesc că explorarea intensă a spațiului cu uneltele astronomiei și cu expedițiile navelor cosmice se soldase cu botezarea multor corpuri cerești cu numele unor pământeni celebri. Or, Coman Şova ne înfățișa o stea pe care nimeni nu și-o adjudecase. Timp de peste o jumătate de secol i-am urmărit cu interes poezia și la apariția unui nou număr din *Bucureștiul literar și artistic*, înainte de a reciti textele mele despre poezii lumii, îi citeam versurile din coloana pe care i-o rezervă Florentin în pagina treia. Un număr apreciabil de cărți, unele traduse în limbi de circulație, i-a consolidat cariera literară în ultima jumătate de veac.

Astfel am devenit cu toții martorii unei densități lirice tot mai spornice și mai convingătoare. Încât, ajuns la vârsta binecuvântată a senectuții putem declara că „astrul nimănui” de cândva este de mult timp locuit de verbele și substantivele sale, atât de bogate în veșmântul lor sobru. Și putem conchide că steaua aceea a devenit proprietatea sa exclusivă. Că este acum astrul lui. Doar al lui.

Titus Vișeu

Mă simt onorat, să-i urez domnului director al prestigioasei reviste, Coman Şova la împlinirea vârstei de 90 de ani, multă sănătate și vigoare, pentru binele revistei și al său personal.

Geo Călugăru

Coman Şova, un om de caracter

Nici n-a început bine anul universitar și prin capitală se vorbește că în curând poetul, dramaturgul și jurnalistul Coman Şova va împlini în octombrie curent 90 de ani.

L-am cunoscut în anii '60, când el era secretar general de redacție la revista studentească „Amfiteatrul”, iar eu student. Am avut o colaborare frumoasă în cadrul căreia i-am admirat, ca fapt oarecum ieșit din comun în epoca urmând să devină, după Păler, *de aur*, caracterul. În anii '60, Coman Şova avea caracter. Desigur, n-avea curajul să se laude cu el, nu era sinucigaș, dar de câte ori i se ivea ocazia, făcea uz de el, probabil ca drept urmare a faptului că-și trăise cei șapte ani de acasă în interbelic. Cred că o parte din longevitatea lui atât de frumoasă se datorează acestui fapt.

La mulți ani, domnule Coman Şova!
Mihai Neagu Basarab

La mulți ani, Coman Şova!

Din pădurile călătorite de pasul și poveștile lui Calistrat Hogas, purtată de o năframă de vânt desprinsă din părul uncea din nimfele ce slujesc la Templul Ceahlăului, veni vestea că scriitorul Coman Şova împlineste 90 de ani.

De necrezut! Pentru că ne obișnuisem cu el veșnic tânăr, nedând crezare niciunui calendar. Deoarece acest Fiu al Muntelui, împlinind o vârstă care impresionează pe omul de rând, întrușchipează, în realitate, vechea,

fundamentală filozofie românească: *tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*.

Într-adevăr, scriitorul, poetul, dramaturgul, gazetarul și – în egală măsură – omul de caracter, de profundă omenie, Coman Şova, împlineste 90 de ani. O vârstă înaltă. Dar această vârstă este, de fapt, un *platou de pisc*. Alte etape îl așteaptă, în continuare, să le onoreze cu pasul și scrisul său.

La mulți ani, pe măsura misiunii tale, *Coman Şova!*
Lia-Maria Andreiță
Ion Andreiță

Cele mai multe dintre poeme sunt de inspirație erotică și exprimă într-o manieră tinerească beatitudinea: „Eram unul al altuia până la cer/ cerul se-ntrupa din vorbele noastre/ marca cu toate valurile ne repeta numele:/ când verzi, când albe, când albastre/ fericiți priveam depărtări nevăzute./ trupurile noastre: coaja aceluiași ou/ numai nisipul tăcea, absorbindu-ne./ în marele mării ecou” (*Numai nisipul tăcea*). Intrând peste timp la rezonanță cu poezia lui Nicolae Labiș, poezia lui Coman Şova sugerează aceeași trăire plină de ardoare, aceeași incandescență a sentimentelor. În replică la cunoscutul vers „Eu nu mai sunt. E-un cântec tot ce sunt”, în care se legitimează pierderea identității, printr-un fel de dizolvare în actul dragostei, în poemul „Aici și acum și oriunde” se proclamă, dimpotrivă, înfruntarea eu-lui prin dragoste: „Iar ai venit și iar sunt”. De fapt, ambele reacții – și uitarea de sine și intensificarea conștiinței de sine – reprezintă moduri complementare de a marca profunda tulburare pe care o produce dragostea în sufletul unui om.

Alex Ștefănescu

Nevoia de alb reprezintă, oare, o nevoie de tăcere a cuvântătorului? Verbul poetic nu se poate lipsi de liniște, ca și roata de golurile dintre spițe. Mănuind arta litotei, a zicerii concentrate, Coman Şova cunoaște prea bine limitele cuvântului și nevoia lui de tăcere. Discreția sa poetică, lipsa de ostentație lirică țin de o esențială nevoie de alb.

Nicolae Balotă, prefață la vol. „Nevoia de alb”, 1996

Despre viață și literatură

(urmăre din pagina 4)

„Poezia te obligă să fii tot timpul cu ea, fără răgaz, ca într-o mare iubire.”

– Talentul dumneavoastră este moștenit? Ați avut pe cineva în familie cu înclinații către poezie?

– S-ar putea spune că da. Fratele tatălui meu, Gheorghe Şova. Am și văzut un caiet în care adunase cu sfințenie, cu simțul cuvântului și al calității, poezii și doine, folclor militar, câteva însemnări personale de luat în seamă. El era de fapt pictor de meserie, a lucrat foarte mult timp la o cooperativă meșteșugărească. Unchiul meu este singurul artist de care știu eu în familie.

– Criticii au scris mereu că poeziile dumneavoastră sunt ca niște mici confesiuni. Există poezii pe care nu ați vrut să le publicați pentru că erau prea personale?

– Pe cele foarte personale le-am publicat pentru că mă reprezintă, sunt eu. Poezia este o expresie a sinelui, ea arde să producă lumini și umbre, să exprime în tot ce ești tu mai singur. Am însă multe poezii care au rămas nepublicate pentru că nu mi s-au părut potrivite cu mine. Unele poezii au rămas nepublicate pentru că le-am pierdut; de-a lungul vieții m-am mutat de mai multe ori și am pierdut unele manuscrise. Am pierdut chiar și un roman de dragoste, „Mistuire”.

– În curând veți publica o antologie de autor „Paharul cu îngeri”. Conține toate poeziile din volumele anterioare?

– Nu pe toate, am păstrat o parte, pe care, împreună cu un mănunchi de inedite, le voi include într-un volum nou, pe care sper să-l predau la editură până la sfârșitul

anului. Am inclus și în actualul volum poezii inedite fără a le marca în nici un fel. „Paharul cu îngeri” are o structură aparte, nu este o antologie în care sunt înșirate toate cele șase volume ale mele. Pentru a se citi mai firesc, volumul este împărțit în cinci cicluri care corespund unor trăiri, stări poetice care m-au inspirat.

– Care a fost rolul criticii literare în evoluția dumneavoastră ca poet?

– Când eram la început nu prea țineam cont de cronici. Le-am citit, dar nu le-am studiat. Le-am recitat pentru acest volum antologic; aproape toți aveau dreptate. Pe lângă calități, mi-au găsit și defecte, pe care am încercat să le înțeleg și să le îndrept pe cât posibil. Am studiat atent poeziile despre care vorbeau ei, pe unele le-am modificat, pe unele nici nu le-am mai inclus în volum.

– Există o pauză de 16 ani între ultimul dumneavoastră volum, „Nevoia de alb” și volumul antologic care va apărea în curând. Cărui fapt se datorează această distanță mare în timp?

– De la o anumită vârstă nu ți se mai pare potrivit să te ocupi de poezie chiar zi de zi, pari nesperios. Poezia e a tinerilor, a vârstei de afirmare. Nu prea am mai avut timp să mă ocup de publicare. De altfel, nici când eram tânăr nu am publicat foarte des, o dată la 3-4 ani. Poezia te obligă să fii tot timpul cu ea, fără răgaz, ca într-o mare iubire, ceea ce e greu. În plus, nu mi-a plăcut niciodată să fiu foarte prezent. Un alt motiv ar putea fi exigența mea față de mine însumi.

– Există un „motiv silvic” în poezia dumneavoastră. Cât de importantă e natura, în special pădurea, în poezia dumneavoastră?

– Foarte importantă! Cred că liceul silvic m-a ajutat să scriu o poezie pe măsura sufletului meu. Mai mult, la Piatra Neamț casa noastră era chiar sub dealul Cărlomanu,

asa că am crescut lângă pădure, care era plină de surprize: bureți, zmeură, fragi, mure... Dacă n-am fi avut bureți, în '46 am fi murit de foame. Pădurile Pietrei Neamț ascund multe locuri frumoase: troițe, izvoare cu apă sărată, dealuri cu cireși amari, nume frumoase de dealuri: Cernegura, Cozla, Bătea Doamnei, Pietricica, pe care mai târziu, într-un fel sau altul, le-am rețrăit în poezie.

– Dacă v-ați fi făcut carte de vizită ați fi scris că sunteți ziarist sau poet?

– Eu visam la o carte de vizită pe care să scriu numai „Coman Şova”, dar asta nu pot face decât Shakespeare, Eminescu sau Nichita Stănescu, așa că trebuie să scriu „Fondator al revistei «Bucureștiul literar și artistic», Membru al Uniunii Scriitorilor”, sau mai știu eu ce.

– Cum a apărut „Bucureștiul literar și artistic”?

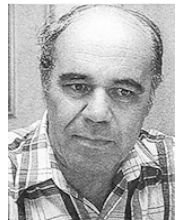
– Ideea le-a aparținut lui Florentin Popescu și lui Ion Mazilu-Crângașu. M-au sunat într-o zi și mi-au spus că vor să ne întâlnim să discutăm despre un proiect. Mi-am dat seama despre ce era vorba și până să ne întâlnim eu căutasem deja finanțare pentru apariția revistei.

– „Bucureștiul literar și artistic” este o revistă culturală complexă. Este dificil să aduni materiale din atâtea domenii sub o singură umbrelă?

– Sigur, este dificil, dar atât la revista „Amfiteatrul” cât și la „România liberă” am lucrat în domeniul cultural, așa că am experiență. Eu și Florentin Popescu ne sfătuim împreună la sumar și stabilim împreună ce să publicăm, însă greul revistei îl duce Florentin.

El e cel care se ocupă de toată „bucătăria apariției”. Primul număr a fost mai greu, până ce am fixat domeniile, rubricile și am ales colaboratorii. Acum merge ceva mai ușor.

(Din vol. „Coman Şova, culegere de însemnări”, Editor Gabriela Lungu, Coordonator Martin Potter, Tipomoldova, 2017)

Florentin Popescu

În căutarea unei chei visate

Dl. Nicolae Peneș, poet, memorialist, monograf și publicist, trăitor în Buzău și care are la activ o bibliografie bogată în toate aceste domenii, fiind premiat de Academia Română pentru o monografie intitulată *Alexandru Marghiloman, lordul valah* (2007-2008) a descins în lumea scrisului încă de tânăr, pe vremea, de acum îndepărtată, a deceniului cinci din secolul trecut, când erau la mare prețuire și propulsate public

cenaclurile și cercurile literare.

Oricât am fi de exigenți și oricât am pune pe seama Partidului Muncitoresc propaganda la care își afiliase scriitorii, trebuie să recunoaștem, totuși, că în timpurile acelea și prin intermediul amintirilor conclavuri s-au ridicat și scriitori de valoare, ale căror cărți au rezistat și încă rezistă judecății istoriei literare.

Dl. Nicolae Peneș a debutat în cenaclul buzoian „Al. Sahia”, din care au plecat la Școala de Literatură și s-au afirmat Ion Gheorghe și Ion Băieșu, ca să ne oprim la numele cele mai importante. Drumurile vieții l-au purtat prin multe locuri din țară și după apariția în culegerea *Condeieri dintr-un oraș al patriei noastre*, editată de amintitul cenaclu, a încetinit ritmul poeziei pentru mai mulți ani. S-a afirmat ca publicist și monograf. Ar mai fi de amintit, în plus, selectiv, monografiile intitulate *Caragiale, comersant la Buzău*, *Dr. C. Angelescu – povestea unei vieți* și cărțile de memorialistică *Orașul cu statui furate* și *Orașul cu castani și amintiri*, precum și trei ediții dintr-un volum de versuri, *Tăcutele iubiri*.

Recent dl. Nicolae Peneș a „recidivat” în lirică printr-o carte (*Cheia din vis*, Editgraph, Buzău, 2023), aproape în întregime dedicată soției lui plecată la ceruri în urmă de mai mulți ani.

Dacă ar fi să punem o etichetă, o singură etichetă poeziei din volumul apărut acum am spune că ea se situează undeva la granița dintre lirica clasică (înțelegând prin aceasta o anume metodă de construcție a versurilor și nu numai) și cea folclorică, autorul optând deliberat pentru canoanele încetățenite de când lumea în domeniu. Este aproape de la sine înțeles că o astfel de opțiune presupune de la început un fond sentimental. La autorul nostru predominant rămâne visul. Cel în care poetul încearcă să retrăiască momente din viața reală, rămasă în amintire. „Când mă scol dimineața și nu te-am visat/ E o noapte pierdută, un cântec uitat./ Când mă scol dimineața și privesc prin fereastră./ Dacă chipul tău nu-i, e o noapte sihastră” – citim într-un loc (*Dimineața*) iar în altul: „Te-am visat cum mă chemai/ Sus, pe-o ramură de rai./ Tu erai cea mai frumoasă/ În pădurea de mătășă.” (*Te-am visat*)

Poetul trăind în imaginar construiește, pe alocuri, mici basme sau balade în metrică populară, nelipsite de un anume farmec și de canoane, precum poemul care dă titlul volumului – text care se cere a fi citat în întregime, el reprezentând grila prin care poetul poate fi evaluat de către cititorii lui: „Călăream pe un cal./ Cu copite de taur/ Și caiele din aur./ Zburam peste văi/ Și peste ape./ Mereu mai departe/ Mereu mai aproape/ Treceam, o năluca./ Peste munți, până la cer./ Călăream, iar calul mă purta/ Fără să știu pe unde-o apucă./ Pletele-mi fluturau în vânt/ Și pieptul era ca o stâncă./ O voce din ceruri/ Auzeam cum cuvântă:/ – Unde te duci, tânăr bărbat/ Pe unde nici urmă de om n-a călcat ?/ Eu i-am răspuns, puțin tulburat:/ – Mă duc spre palatul în munte săpat./ S-o salvez pe Elena, de-un balaur spurcat./ Iar vocea din ceruri mi-a zis:/ – Păcat ! Ai venit prea târziu./ Elena-i ascunsă din acest pustiu/ Uite cheia din vis... că mereu/ Te-a așteptat Elena pe-un curcubeu./ Să fiți fericiți, în numele Meu.”

Poetul se vede pe sine prin ochii cuiva de dincolo de mormânt, ca ins trăitor de mii de ani „ca un bulgăr viu./ fără apă în pustiu”, iar ceva mai la vale „bulgărele viu” se simte apăsător de povara anilor: „Eu simt cum trece vremea și mă-ngroapă./ Iar sufletu-mi e plin de promoroacă./ Vin stoluri negre cu figuri de ceară.../ Eu sunt pământul lor, în mine ară !” (*Eu simt cum trece vremea...*), condiție în care doar reîntâlnirea ființei dragi și pierdute i-ar putea fi o salvare.

Sentimentul singurătății și al pustiuului își află întruchipări originale: „Eu sunt ca o biserică prin care urlă vântul./ De parcă niciodată n-a auzit cuvântul/ Domnului Părinte și-a Fiului Hristos/ .../ Tu, Bunule Părinte, mă iartă, sunt un glod !/ Din turma de cuvinte, alege doar de Tine” (*Eu sunt ca o biserică*). Trăirea solitudinii îi transcende toate clipele – chiar și pe acelea în care se întoarce în tărâmul pur și limpede al copilăriei, în satul natal, acum pustiit: „uluca de la garduri este smulsă”, „ușa casei este ruptă”, prin grajdul în care odinioară mama mulgea vaca și uera vântul, în altarul sfânt nu mai vede decât „o candelă căzută la pământ”. Este aici și cealaltă singurătate – a satelor părăsite, fie prin moartea naturală a celor de demult, fie prin bejenia celor de azi, rătăcind prin lume după un trai mai bun.

Am fi poate nedrepti dacă am pune întreaga poezie a d-lui Nicolae Peneș numai și numai sub semnul singurătății și al alienării într-o lume în care domnia sa se simte din ce în ce mai străin, de vreme ce – în spirit optimist – definindu-și propriul suflet notează: „Sufletul meu e pâinea caldă și bună./ Sufletul meu e frământat în lumină./ Sufletul meu e un foc care arde.../ Domnul cântă prin ele, pe neștiute coarde./ Sufletul meu e lumină cerească./ Sufletul meu n-a uitat să iubească./ Sufletul meu e vinul turnat în pocale./ Din viță domnească, adunată în cale/ De lut fără smalt sau culoare./ Că-i poleit cu aur din Soare.” (*Sufletul meu*)

Să gustăm, așadar, și noi din acest pocale pe care poetul, acum la senectute, ni-l întinde cu atâta generozitate.

Grafica semnată de d-na Cornelia Ionescu Ciurumelea ni se pare a fi nu numai inspirată, ci și adecvată textului.

O pledoarie pentru creația filosofică: Portrete cu peniță claps

Pentru un autor, fie că publică un roman, un volum de poezii, studii, eseuri ori cronici literare, titlul pe care îl alege drept „poartă” de deschidere pentru mesajul pe care dorește să-l transmită îl consideră, desigur, deosebit de important și, ca atare, cu atenție ales. Cum știm, unele titluri sunt banale, comune, fără o conotație anume, în cazul acesta – mai mult sau mai puțin voit (v., de exemplu, volumul de debut al lui Marin Sorescu, intitulat simplu *Poezii*); altele trimit direct la ideea principală a mesajului sau chiar șochează și incită curiozitatea.

Așa este, de bună seamă, volumul profesorului universitar de filozofie, poetul și criticul literar Ioan N. Roșca, *Portrete cu peniță claps* (editura Fundației României de Măine, 2022). Înțelegem, așa cum ne avertizează chiar din titlu autorul, că este vorba de o serie de portrete, dar termenul arhaic *claps*, vizând un obiect ieșit din uz în era modernă a computerelor, „peniță de aluminiu (lată) cu vârful subțire” (cf. DEX), pe lângă conotația oarecum poetică, transmite și intenția autorului de a creiona aceste portrete cu specială grijă, căci, așa cum *peniță claps* ajută la o caligrafie frumoasă (pentru a ne exprima pleonastic din dorința de a întări ideea !), tot așa Ioan Roșca creionează portretele pe care le-a ales spre prezentare, nu numai cu acuratețea cunoscătorului, dar și cu delicatețea scriitorului.

Dar care sunt portretele selectate spre aducere în atenția cititorilor ?

În primul rând „filosofii seniori, colegi de catedră”: Alexandru Boboc, Gh. Al. Cazan, Alexandru Surdu, Ion Tudosescu, Gheorghe Vlăduțescu. Urmează apoi „profesioniștii din diferite centre universitare”, printre care Marian Bănică, Marin Diaconu, Acșinte Dobre, Tudor Ghidreanu,

Mircea Itu, Vasile Morar, Valentin Mureșan, Eugeniu Nistor, Valentin Popa, Constantin Stroe, Gheorghe Ungureanu. În încheiere, sunt incluși câțiva „jurnaliști culturali” care sunt fie „de formație filosofică”, fie au „apetență pentru filozofie”, și anume Victor Botez Cassian Maria Spiridon, Mihaela Albu și Rosemarie Hăineș.

Aceste trei categorii constituie de altfel structura volumului. Cei amintiți mai sus sunt prezentați mai întâi printr-o fișă biobibliografică, iar apoi printr-o reflectare – de pe pozițiile cunoscătorului, repetăm, – a scrierilor acestora și, în special, a principalelor contribuții în domeniu ale celor mai mulți: de la o „viziune filosofică românească” la „deschiderea cercetării filosofice românești spre universal” (v. Alexandru Boboc), de la cel care „a unificat logica și filosofia” (Alexandru Surdu) la „tratatul românesc de metafizică” (Ion Teodorescu) și până la „introducerea unei filosofii românești în istoria filozofiei medievale” (Gheorghe Vlăduțescu). Aceștia sunt „seniorii”, colegii celui care a predat el însuși filozofie studenților, scriind totodată volume

axate pe domeniu, în timp, ca de exemplu *De la mythos la logos* (1997), *Introducere în axiologie, Filosofie modernă (Luminism francez și filosofie clasică germană)*, *Introducere în antropologia filosofică. Valorile și condiția umană. Reper ale filosofiei românești (De la Dimitrie Cantemir la Constantin Noica, Filosofie integrativității)* (2021) ș.a.

Cuvântul înainte al autorului, intitulat direct „Despre portretele cu peniță claps”, introduce metodic cititorul în substanța volumului, constituind-se totodată într-o justificare a demersului său:

„În literatura noastră de specialitate, portretul unui filosof și cronica filosofică (un portret al unei cărți și, implicit, al unor autori) ocupă un spațiu restrâns în revistele de profil. Cei care exercită cronica filozofică – nu prea mulți – o practică intermitent, ca să nu spun ocazional. Puține dintre cărțile nou apărute sunt semnalate, iar cele care se bucură de o analiză mai amănunțită sunt și mai puține.”

Enumerând apoi motivele – mai mult sau mai puțin obiective – ale acestei „puținătăți” de „cronici filosofice” ale unor cărți (care dezbate diverse teme ale filosofiei) autorul își dorește lucrarea nu numai ca „un prinos la cunoașterea autorilor lucrărilor cercetate”, dar și „un îndemn” la cercetare și difuzare „a ceea ce se realizează în domeniul iubirii de înțelepciune”.

Dar demn de un special interes în acest volum, pe lângă familiarizarea cititorilor cu nume și opere importante din istoria filosofiei românești, considerăm a fi studiul cu care se deschide ceea ce autorul a inclus „în loc de Prefață”. Astfel, dând *Cezarului ce este al Cezarului* în istoria filosofiei noastre, textul intitulat „O pledoarie pentru creația filosofică” se referă la *Jurnalul filosofic* al lui Constantin Noica (apărut inițial în 1944 și reeditat în 1990).

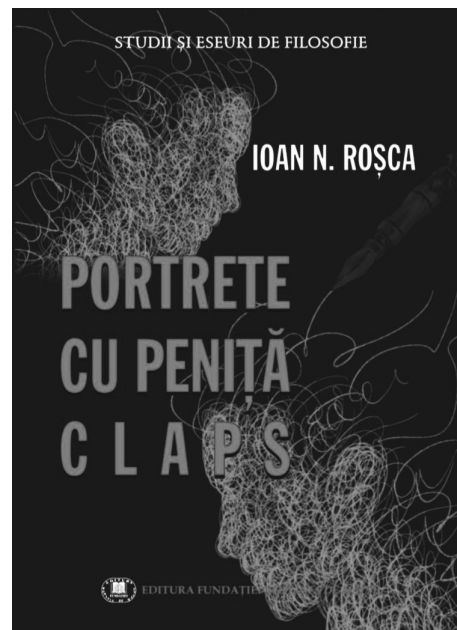
În prezentare *Jurnalului*, Ioan Roșca pornește dinspre paragraful final, descifrând apoi semnificația afirmațiilor noiciene și anume că „n-a închis în *Jurnalul* său decât două lucruri: mitul Școlii și mitul Fratelui”. Profesorul de filozofie merge apoi în întâmpinarea cititorului: „Trebuie să ne lămurim care Frate caută împăcarea cu Lumea și prin ce Școală”.

Ioan Roșca interpretează *Jurnalul* ca pe „un roman cu final deschis și imprevizibil”, explicând și exprimându-și totodată propria opinie asupra aserțiunilor filosofului de la Păltiniș: „epilogul prin care Noica se identifică pe sine cu Fratele și aspiră la o Școală a vieții este surprinzător, cel puțin din două motive. În primul rând, pe tot parcursul *Jurnalului*, Fiul risipitor este cel intim legat de Școala vieții, în timp ce Fratele este raportat în calitate de cursant sau chiar de profesor doar de școala în care se predau cunoștințe. În al doilea rând, opunând atât personajele, cât și școlile, autorul *Jurnalului* îl elogiase în permanență pe Fiul risipitor sau, cel puțin, îl privea cu simpatie, iar pe Frate îl diminuase și îl antipatizase, mai ales în calitatea acestuia de profesor. În realitate, dacă acceptăm că elogiul exprimă idealul noician, atunci trebuie să admitem că el schimbă întreaga perspectivă anterioară.”

Volumul *Portrete cu peniță claps* nu schimbă, pentru cunoscători, perspectiva asupra istoriei filosofiei românești, dar, cu siguranță, o întregeste. Iar pentru cei nefamiliarizați cu metodele și sistemele filosofice ale unor profesori și cercetători români, precum și cu câteva volume de jurnalism cultural *Portretele* ... se constituie în valoroasă sursă de informație.

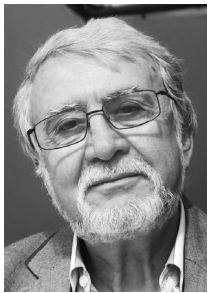
Mihaela Albu

HORIA BĂDESCU, născut la 24 februarie 1943 la Aref pe Argeș, Horia Bădescu este poet, prozator și eseist, doctor în litere, jurnalist și diplomat; redactor al Studioului de Radio Cluj (1968-1985) și director al Radioteleviziunii Cluj (22decembrie 1989-decembrie 1994); director al Teatrului Național din Cluj-Napoca (1987-1990); membru fondator al Cenaclului "Echinox", membru fondator, vicepreședinte și președinte al Societății Culturale Lucian Blaga; inițiatorul Festivalului Internațional "Lucian Blaga" - Cluj-Napoca (1991) și al Colocviului Internațional "Lucian Blaga" - Paris (1995-2005); director adjunct și director al Institutului Cultural Român de la Paris (1994-1998) și consilier cultural al Ambasadei României la Paris (2001-2005); membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Uniunii Ziaristilor Profesioniști; membru al Comitetului de onoare al Uniunii Poeților Francofoni și al Academiei Francofone; membru al Academiei Universale din Montmartre și președinte de onoare al *Rencontres Européennes-Europésie*, Paris; membru al *Maison Internationale de la Poésie*, Bruxelles, și al Comitetului Științific al Institutului Internațional pentru Poezie și Operă al UNESCO, Verona, Italia; membru al Centrului Internațional de Studii și Cercetări Transdisciplinare, Paris și al Comitetului Internațional de Redacție al revistei *Mémoire de XXI-ème siècle*, Paris; membru al Asociației Internaționale *Humanismo solidario*, Cordoba, Spania. A primit numeroase premii literare printre care Premiul Academiei Române (1991), Premiul European de Poezie francofonă Leopold Sedar SENGHOR 2004, Premiul Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor (în 1977, 1981, 1992, 2008 și 2011), Premiul Salonului Național de Carte (1995), Marele premiu al Festivalului Internațional „Nichita Stănescu” (2013), Marele premiu al Festivalului Internațional „Grigore Vieru” (2017), Premiul de poezie al Uniunii Scriitorilor (2021), Nominalizat la Premiul Sernat, Franța, 2002. A fost distins cu: Ordinul național român „Meritul cultural” în grad de Comandor (2004), Ordinul național francez «Les Palmes Académiques» în grad de cavalier (2012), Diploma de Onoare a Uniunii Ziaristilor Profesioniști pentru întreaga activitate (1993), Ordinul Ziaristilor clasa I, 2000, Premiul Național pentru Jurnalism, pentru întreaga activitate, 2017, Diploma de merit a Ministerului Afacerilor Externe (2003).

Opera: A publicat în România 22 de volume de poezie, trei romane și 6 cărți de eseistică și a tradus în volum o duzină de scriitori europeni contemporani. A tradus de asemenea și publicat în revistele literare din România peste 50 de poezii europene. I-au fost publicate în străinătate peste 20 de volume de poezie, proză, eseistică: *Poplakite na Solomon*, poeme, Makedonska Kniga, Skopje, 1988, *Ante portas*, poeme, Editions Van Balberghe, Bruxelles, 1992, *Le visage du temps*, poeme, Librairie bleue, Troyes, 1993, *Le fer des épines*, poeme, L'Arbre à paroles, Amay-Belgique, 1995, *Khuon mat thoi gian*, poeme, Trinh Bay, Strasbourg, 1996, *Portraits apocryphes/ Portret apocriif*, poeme, Libra/Humanitas, București/Montreal, 1998, *Les syllogismes du chemin*, poeme, L'Arbre à paroles, Amay-Belgique, 1999, *Nhung tam doan luân cua con duong*, poeme, Trinh Bay, Strasbourg, 2000, *Exercices de survie*, poeme, La Bartavelle éditeur, Charlieu, 2000, *Le vol de l'oie sauvage*, roman, Editions Gallimard, Paris, 2000, *La mémoire de l'Etre – la poésie et le sacré*, eseu, Editions du Rocher, Paris, 2000, *Abattoires du silence*, poeme, AB-editions, Rochefort du Gard, 2001, *Le vent et la flamme*, antologie de poezie, Librairie bleue, Troyes, 2002, *L'ombre d'un jour*, poeme, Editions Transignum, Paris 2004, *Un jour entier*, poeme, L'Arbre à paroles, Amay-Belgique, 2006, *Poezia*, antologie, Nov Zlatorog, Sofia, 2006, *Miradors de l'abîme*, poeme, L'Arbre à paroles, Amay-Belgique, 2008, *Parler silence*, poeme, L'Arbre à paroles, Amay-Belgique, 2010, *Roulette russe*, Editions l'Herbe qui tremble, Paris, 2015, *Le poème va pieds nus*, Editions l'Arbre à paroles, Amay, Belgique, 2016, *Celui qui reste debout*, Editions Pétra, Paris, 2021. Tradus și publicat în reviste literare și antologii din Franța, Belgia, Spania, SUA, Canada, Rusia, India, Bulgaria, Italia, Macedonia, Armenia, Vietnam, Peru.

Horia Bădescu

Seniorii literaturii noastre

„Echinoxul a fost o stare de spirit și de credință în puterile irenice ale scrisului”

Florentin Popescu: Într-un mai vechi „portret în peniță” îl numeam pe Horia Zilieru „argeșeanul care a cucerit Iașul”. Acum, când îți citesc parcursul biografic, constat că l-ai depășit cu mult pe confratele tău, întrucât ești nu numai argeșeanul care, prin similitudine, a cucerit Clujul, ci și cel care a cucerit Europa, de vreme ce ai fost tradus în mai multe limbi de pe bătrânul continent și, la rândul tău i-ai tradus în românește, pe mulți autori de acolo.

Nu vreau să-ți comentez opera (au făcut-o și o vor face alții, poate chiar mai bine decât mine). De aceea aș vrea să ne oprim la câteva momente biografice.

Așadar, cum se explică opțiunea argeșeanului de la Aref pentru Cluj și nu pentru București, de pildă, care era, geografic, mai aproape ?

Horia Bădescu: Dragă Florentin Popescu, iubite al meu confrate și prieten, răspunsul se află undeva în urmă și, crede-mă!, cu destinul nu te pui. Am mai dat samă despre cum am devenit ardelean, vinovat fiind tatăl meu, vremurile și mișelia omenească. Tata pentru că a decis să-și facă școala normală la Oradea, a dăscălit câțiva ani la Ciucea, lângă castelul/ conacul lui Goga, unde a și locuit o vreme și de care s-a despărțit, din rațiuni politice, optând pentru PNȚ-ul lui Maniu și Mihalache. A fost un împătimit al lumii rurale, al valorilor ei fondatoare de spiritualitate și istorie românească și a plătit apoi cu ani de prigoană, cu închisorile lui la Pitești și la Canal. Vremurile, pentru tulburarea de minte și de așezare a lumii în matca violenței sociale a ideologiilor, a destrămării unui mod de viață bazat pe valoare pentru unul al iobăgiei cugetelor și al mediocrității. În treacăt spus, contemporaneitatea nu e departe de acest mod de viață. Mișelia omenească, fiindcă nu notele m-au împiedicat să intru la Filologia bucureșteană, unde aș fi fost coleg cu prietenul meu Laurențiu Ulici, cu care mă și cunoscusem înainte de examene, cu Roxana Sorescu sau cu Mihai Vornicu, ci dosarul tatălui meu și delațunea fiului unuia dintre « amicii » lui, care, culmea, îmi fusese și coleg de liceu. Așa încât după doi ani de armată, familia a decis că e mai bine să-mi pierd urmele în provincia în care tata își făcuse studiile normale și-și începuse cariera de dascăl. Așa se face că am ajuns la Cluj. Unde am rămas. Am rămas pentru că m-am îndrăgostit de el. Pentru că m-am simțit de-al locului încă din prima clipă. Pentru că structura mea de muntean s-a dovedit a fi atât de ardelenască. Pentru că lumea literară a Clujului m-a primit cu generozitate. Pentru că, așa cum spuneam în acea declarație de dragoste care însoțește volumul meu *E*

toamnă nebun de frumoasă la Cluj: « Mi-a dăruit un titlu universitar și o viață băntuită și răsfățată de frumusețea nebună a toamnelor sale, de lumina brumată a străzilor și pietelor, de amurgul portalurilor și de magia locurilor unde se petreceau fabuloase întâmplări goliardice, mi-a dăruit misterul bibliotecilor și miracolul prieteniei, iubirile și tristețile, casa mea și pe toți ai mei. »

La rândul meu i-am dăruit truda unei vieți, înscrisă într-un raft de cărți și în urmele prezenței mele în existența lui culturală.

F.P.: Ce amintiri mai păstrezi din zilele în care ai descins la Cluj? Cu cine te-ai întâlnit? Ce prieteni și-ai făcut ?

H.B.: Nu prea multe din acele zile febrile ale examenului de admitere, pe care îl dădeam în haină militară, fără să mai fi avut timp să revăd materia - limba și literatura română, istoria României și cea universală - dar cu solidele cunoștințe primite pentru întreaga viață de la minunații mei profesori de la Liceul „Vlaicu Vodă”. Nu eram singurul „oștean”, care aspira la „luminile”, Clujului. Am fost cinci și trei dintre noi au izbândit. Ceilalți doi, criticul și istoricul literar Aurel Sasu, plecat prea devreme dincolo, și profesorul și scriitorul Viorel Tăutan, mi-au devenit buni prieteni. Atunci am dat ochii cu unul dintre marii profesori ai Filologiei clujene, criticul Ion Vlad, de care avea să mă lege în timp o strânsă prietenie. Am dat cu el oralul la literatura română și l-am văzut surprins de modul în care candidatul în haină militară făcea analiza *Luceafărului*. Așa cum mă învățase dragul meu profesor din liceu, admirabilul Ion Rizescu. În rest, febra așteptării rezultatelor și, cum poți bănuși, bucuria de a fi devenit student al *Almei Mater Napocensis*.

F.P.: Ai fost afiliat, pe bună dreptate, Grupului de la „Echinox”, spre care noi bucureștenii priveam cu admirație și, mărturisesc, cu o oarecare invidie, noi n-aveam așa ceva. Și pentru că aproape toate faptele și evenimentele bune și de valoare din trecutul nu prea îndepărtat par a intra într-un con de umbră, vin și te întreb: Care era atmosfera la Echinox”, cum decurgeau discuțiile voastre, cine era mentorul mișcării ?

H.B.: Începutul *Echinoxului* și-l asumă străzile și scuarurile Clujului unde peripateziam cu frenezie despre ceea ce voiam și speram să fie până la urmă, ca să încheiem tumultoasele noastre dezbateri în cămăruța de student a lui Eugen Uricaru, dezbateri aprinse cărora le cădeau jerfă, rezervele de murături ale gazdei.

Filologia, cum se numea atunci Facultatea de litere, ne refuzase un cenaclu al nostru, al alumnilor care băteau la porțile literaturii, scos de sub orice autoritate care ar fi excedat propria noastră voință. Așa încât, într-un Cluj universitar, care păstra - în ciuda vremurilor, în care, totuși, începuse să adie un vânt primăvărat, de echinox - o eleganță academică și un ștaif intelectual până și în legendara sa boemă, în acest Heidelberg românesc în care existența unei taverne a lui Auerbach era oricând posibilă, ne-am refugiat pentru început, din aceea nevoie de libertate totală, în penumbra cramei București, devenită peste ani „Crâșma lui Mongolu”, alias Remus Pop, personaj intrat o dată cu noi și prin noi în istoria literaturii și-n mitologia culturală a Clujului. Acolo s-au ținut primele sale ședințe. Acolo aveam să ne regăsim mulți ani de aici înainte, în acel refugiu dinaintea precarității timpurilor. Cum scriam cândva, în geografia culturală a Clujului anilor '70, birtul pe care-l păstora Remus Pop, birtul lui Mongolu' sau, și mai simplu, *la Mongolu'* cum intrase el în limbajul inițiativilor, a însemnat un teritoriu rupt parcă dintr-o altă lume. Un spațiu de grație scos din cutumele aceluși timp apter, robit inteligenței și dăruit poeziei, învăluit în misterul aventurii interioare și al boemei spiritului, în care «ospățul» de vorbe și idei, sibarit în strălucire retorică, subtilitate, libertate de exprimare și vorbe de duh, descindea, neîndoelnic, mai de grabă din banchetul platonian decât din ospățul trimalchionesc. O căftănire a comuniunii și prieteniei. A entuziasmului creator și a dorinței de construcție în datele literaturii înalte.

Generația noastră, generația din care s-a născut Echinoxul, a avut o natură pașoptistă, a fost o generație a reconstrucției din ruinele „obsedantului deceniu”, o generație care voia să ofere un alt mod de viață spirituală unei societăți ce părea sortită să rămână pentru totdeauna în structurile clausturate ale regimului. Eram, cum scriam într-un poem „acei ce nu voiau să moară!” Am avut norocul să ne facem studiile universitare în cea mai „liberală” perioadă a comunismului românesc, perioada de după 1964, cu profesori admirabili. Așa încât am fost o generație școlită, cu o formație enciclopedică, europeană, la curent cu mutațiile estetice, cu tendințele și curentele literare de aiurea. Entuziasmul de care era animată se traducea în încercarea de a converti toată acea bogăție acumulată în proiecte culturale precum Echinoxul. Entuziasmul acela, pe care-l hrăneam și din recuperarea

(continuare în pag. 11)

A consemnat Florentin Popescu

Crina
Decusară-Bocșan

SĂRBĂTORI ȘI SĂRBĂTORIRI ÎN FAMILIA HASDEU

Zilele marchează trecerea timpului și sunt ca niște jaloane în calea uitării când privești înapoi. Adesea oferă momente de bucurie pentru cei implicați în eveniment, evocarea lor consemnată în însemnări sau scrisori devin documente dezvăluitoare. Putem

pătrunde în lumea adolescenței care cu un secol și jumătate în urmă a fost considerată copil precoce și – apoi – tânără genială, Iulia Hasdeu. Este scriitoarea română de expresie franceză de la care în bibliotecile noastre se află volume de poezii cu titlul *Bourgeois d'Avril./ Muguri de aprilie*. Fiica marclui Bogdan Petriceicu Hașdeu ar fi vrut să-și semneze operele literare cu pseudonimul Camille Armand, însă viermele tuberculozei i-a curmat existența înainte de a împlini 19 ani După ce a absolvit cu dispensă de vârstă ciclul primar la Liceul Sf. Sava, și premiu cu cunună la Conservatorul din București Iulia și-a continuat studiile la Paris, unde a fost însoțită de mama ei, Iulia (născută Faliciu)

Stările sufletești ale Iuliei Hasdeu pot fi deslușite răsfoind însemnările ei și – mai obiectiv - scrisorile către tatăl aflat la București. Este perioada 1881-1888 când Lilica (cum era alintată în familie Iulia) devenise domnișoara Julie Hasdeu elevă la Colegiul Sevigne din Cartierul Latin din Paris și apoi studenta la Sorbona, iar Bogdan Petriceicu Hașdeu rămăsese în București solicitat de îndatoririle sale de dascăl, director al Arhivelor Statului și jurnalist. În certificatul de naștere este menționat: *Act de naștere al copilei Julia B.P.Hasdeu în anul 1860 și nouă luna Novembre în trei la ora unu și jumătate noaptea.*

Pentru Lilica Hasdeu și - deopotrivă - pentru ambii părinți un moment important a fost pragul vârstei de 14 ani în 1883. De la București tatăl scrie :

Iubițele mele Iulii,

Sper ca această scrisoare vă sosește tocmai la 2/14 noiembrie, în ziua când Lilicuța mea împlinește 14 ani. Dumnezeule, de ce oare nu mă poci închide pe mine în această scrisoare, astfel ca să sar deodată dintr-însa și să vă sărut pe amândouă ! La mulți ani, copilașul meu ! la mulți ani fericiți, totdeauna bucuria părinților și onoarea țării ! Dar cruț-te, păzește-ți sănătatea. Ochii și pieptul. Bronșita de care ai suferit mă întristează și n-ar trebui să se mai repete, căci la vârsta ta pieptul e foarte plăpând...

Încă o dată, la mulți ani fericiți ! Vă doresc și vă sărut pe amândouă de mii de ori,

Iubitul soț și tată, Bogdan

Iar în scrisoarea Iuliei din 17 noiembrie 1883 se află relatarea felului în care adolescenta și-a petrecut ziua aniversară:

...Apropo de cei paisprezece ani ai mei : i-am sărbătorit miercuri seara, la lumina vechii noastre lămpi, în jurul mesei pe care se afla o friptură de fazan și o prăjitură pe care scria : Trăiască Julie ! Născută pe 14 noiembrie 1869. Găsești oare că fiica dumitale este destul de matură ? Dacă nu, te rog să te consolezi și să aștepti până la anul. Eram trei în jurul mesei : mama, Alice Vincent și cu mine ; anul trecut am fost unsprezece, iar la București, vai ! uneori eram peste 30 de persoane. Dar asta nu mă întristează. Acum nu eram decât trei, dar când mi-au urât o viață fericită, Alice și cu mama au făcut-o din toată inima și asta m-a bucurat enorm. Și scrisoarea dumitale mi-a făcut o mare bucurie, dar îmi amintesc că în ceilalți ani Florica și Matilda îmi scriau de ziua mea. Văd că m-au uitat de tot. E adevărat că scrisorile mele sunt rare, dar oare trebuie să-i poarte pică unei prietene absente, sărmanei exilate ? Nu, nu mă simt exilată căci iubesc mult Franța, dar iubesc la fel de mult și România !

Deci, ca să revenim la oile noastre, după această cină splendidă am mers la Odeon. Am răs ca niște nebune, deși era o dramă, așa că pot spune că m-am distrat de ziua mea.(trad)

Consecventă principiului ei de a nota data calendaristică pe stil nou, Iulia își felicita tatăl de ziua lui de naștere în scrisoarea expediată din Paris pe 9 martie

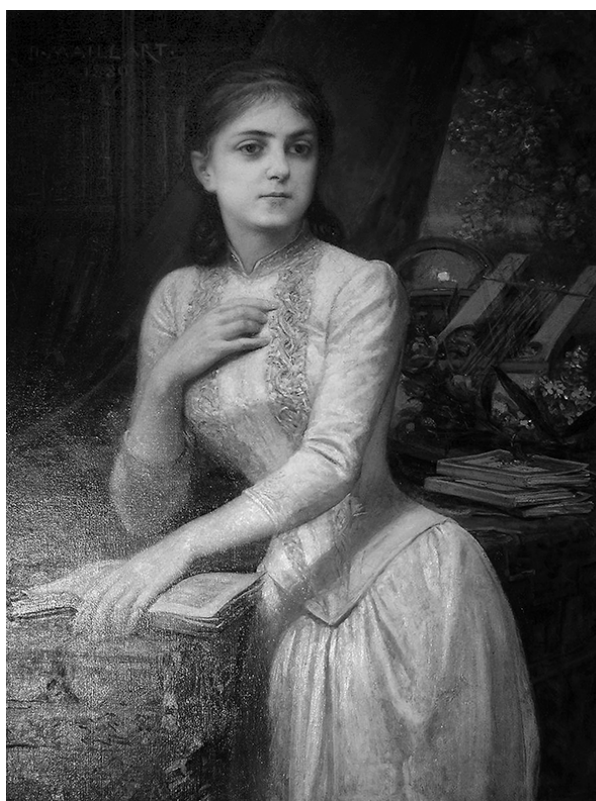
1882 astfel: *Cât despre ziua dumitale, mama zice că-ți dorește mulți ani fericiți...însă cu barba întregă.Mie îmi este egal; îți doresc ani mulți și cu și fără.*

Mama îți mulțumește pentru rețetă,

A dumitale fiică respectuoasă și iubitoare, Iulia Hasdeu.

Tensiunea dintre părinți era mare, însă pe cei doi soți i-a unit permanent grija și dragostea pentru unicul lor copil.Timpul trecea repede, iar cei din familia Hasdeu așteptau de fiecare dată cu nerăbdare revederea. In anul următor, 1884 Lilica își încheia astfel scrisoarea:

Ți-am trimis de ziua dumitale un peisaj în acuarelă făcut chiar de mine, l-am trimis prin poștă deja înrămat. Nu știu dacă l-ai primit, fiindcă mama nu a scris la adresă decât „Domnului Hașdeu la București”. Totuși sper că nu s-a pierdut....Ce mai fac ceilalți ? Și eu și

mama îți urăm la mulți ani, o viață lungă și fericită și tot ceea ce îți dorești. (Epistolar II, p.59)

Deși „zgârcit” în scrisori decât fiica sa, Bogdan Petriceicu se exprimă cu mai multă efuziune, ca de pildă în scrisoarea din: 17 decembrie st.v. 1883

Dragelor mele Iulii,

Am calculat ca scrisoarea mea să ajungă la voi tocmai la 21 decembrie stil vechi. Să trăiți, să trăiți amândouă ani mulți fericiți pentru bucuria mea, care n-are și nu poate avea altă bucurie ! Cum v-aș mai strânge la piept..., dar răbdare până la Paști !...

Ieri v-am expediat prin telegraf 1200 fr. Sunt foarte încurcat, fac economii din toate, mă lipsesc de multe și totuși a trebuit de astă dată să vă trimit mai mult decât se cuvenea, căci ați intrat în iarnă ș-apoi era și ziua voastră, și sărbătorile, și durerea de a nu fi noi împreună la Crăciun. Și continuă : Durerile de cap de care se plânge Lilicuța mă îngrijesc foarte mult . De-ntâi e un semn că se ocupă peste măsură, ceea ce nu e bine. Al doilea este pericolos pentru miopie, ceea ce e și mai rău. Gândiți-vă, gândiți-vă la aceasta.

În anul următor, 1884 , aniversarea este trecută sub tăcere; scrisorile din perioada respectivă reprezintă mai degrabă bilanțuri contabile: Lilica scrie: *Am primit banii; sunt primele cuvinte, căci știu că asta te interesează mult, ca – de altfel – și pe noi. Acest lucru dezgustător care se numește bani devine ocupația oamenilor, căci fără ei nu se poate trăi. Lăsând la o parte toată filozofia deși urăsc banii, nu mă pot opri să fiu foarte fericită de sosirea lor.*

Cât privește Crăciunul, când tatăl nu a putut veni niciodată de sărbători la Paris, acesta înseamnă pentru Iulia pretextul de-a-și aminti petrecerile de acasă, din România. La începutul anului 1885 ea îi scrisese părintelui de la București :

Tată dragă,

Deși destul de departe de țară, și obișnuite de peste trei ani să petrecem sărbătorile de Crăciun și Anul Nou pariziene, totuși nici eu nici mama nu putem uita

Crăciunul nostru și Anul Nou de la noi. Această zi de An Nou care-mi trezește atâtea amintiri plăcute ! Era seara când ne strângeam toate prietenele și când luminițele voioase ale pomului adus de micul Isus înveseleau vechiul salon, atunci mâncam plăcinta tradițională și trăgeam răvașe (...) Îmi imaginez vechiul salon întunecat, părăsit, având chiar și aerul că se gândește cu amărăciune la hohotele de râs care cândva îl făceau să răsune. Am petrecut ziua de Crăciun făcând o temă la literatură, și una la engleză; Nu mă plâng, ba dimpotrivă : calea mea este trasată, trebuie să o urmez,însă am suspinat după trecut.(Epistolar II, p.135, Ed. Asociației Iulia Hasdeu)

Câteva luni mai târziu, în scrisoarea din 12 noiembrie Iulia îi anunță tatălui său intenția de-a-și serba cei 16 ani: *Duminică îmi serbez cei șaisprezece ani pe care-i împlinesc sâmbătă. Șaisprezece ani ! O, ce vârstă frumoasă ! Si totuși îmi regret acești cincisprezece ani. Imi spun că nu voi mai avea niciodată cincisprezece ani ! Și mi-aș dori atât de mult să am mereu cincisprezece ani și să-mi dau bacalaureatul.*

Cele două Iulii se obișnuiseră să petreacă sărbătorile cu prietenii din Paris, așa că în 1885 ele invită pentru aniversarea Lilicăi pe câteva colege însoțite de mame, dar și pe profesori:

Dragă domnișoară Marchef,

Ați manifestat totdeauna mult interes și prietenie față de fosta dumneavoastră elevă, așa încât ea speră că vă va face plăcere anunțându-vă că este admisă în prima serie la examenul de bacalaureat în litere cu mențiunea bine cu elogii.

Întrucât duminica viitoare pe 15 noiembrie îmi serbez ziua de naștere și acest succes, o să-mi facă mare plăcere să veniți atunci, împreună cu domnul și doamna Bagge și copiii lor cei dragălași să luați masa cu noi.

Domnișoară, vă rog să credeți că am sentimente de dragoste și de profund respect față de dumneavoastră,

Julie Hasdeu

Paris, 12 noiembrie 1885 .Noua noastră adresă este bd. St.Germain. 140 (traducere

Acceasi împăcare cu situația creată respiră din toate scrisorile ei de după decembrie 1885, ca de pildă felicitările de Crăciun:

1885, ziua de Crăciun

Tată drag,

Ca toți ceilalți, sărbătorim Crăciunul și Anul Nou împreună cu parizienii. Incep imediat prin a-ți ura un an bun, în viitor să-ți fie bine, cu deplină sănătate și multă fericire. (...) Nu te rog să adresezi urările mele de Anul Nou bunicii, doamnei Svârlescu, profesorilor mei și tuturor prietenilor noștri: spune-le tuturor doar un cuvânt, să-și aducă aminte de mine. (...) Totuși fac o excepție pentru florile mele, pe care nu aș vrea ca la vară să le regăsesc înghețate, pentru pisicuța mea neagră pe care dumneata o vei mângâia, și pentru Boboc și Diana cărora le cer tare mult să trăiască până la sosirea noastră. (trad.)

Pe măsură trecerii timpului scrisorile cu ocazia sărbătorilor sunt mai laconice; uneori transpare o imputare ca în cea din 27 aprilie 1886:

Tată dragă,

A venit Paștele, a trecut, și noi tot nu am primit de la dumneata decât o telegramă. Nici măcar Florica nu a catadicsit să îmi răspundă(...)

Aceste frânturi de corespondență respiră dureros drama familiei Hașdeu, în care Iulia și părinții ei au trăit despărțirea, renunțarea dedicându-se unui ideal neatins decât postum. Era portretul renascentist al tinereții darnice.

Au urmat vacanțe petrecute împreună cu toată familia în România sau în Elveția la tratament și scrisori în care subiectele erau despre studii, pregătirea tezei de doctorat ș.a. ocolind mereu informația despre starea sănătății Iuliei Hasdeu. Atunci când au apărut relatările despre medici și rețete de medicamente nimeni nu a mai vorbit despre aniversări sau onomastici.

Ultima descendentă a dinastiei de cărturari Hâjdeu/Hasdeu are o familie mare, pentru care mesajul Iuliei Hasdeu este un testament *Voi învinge prin mine însămi* și va fi contemporană tuturor generațiilor.

De aceea ziua de 15 noiembrie este zi aniversară de sărbătorit.

Magda Ursache

Am revenit la *Povești de trecut vămile. Interviuuri cu scriitori*, Editura Muzeul Literaturii Române, 2019, ca să mai scriu două-trei cuvinte despre realitate, iluzie, poezie, două-trei cuvinte despre timp și amintire, două-trei cuvinte despre moarte. Încep cu seniorii (*Încă nu e noapte, Seniori!*) pentru că îmi pasă de minimalizarea lor, de împingerea lor spre margine, spre umbră. Numai că seniorii pot sări peste umbră. În lumea (im)probabilă a poeziei, se poate face asta. Și-mi aduc aminte de definiția poeziei, pe care Gheorghiuță Istrate mi-a citit-o la telefon: „Poezia? Poezia este o locomotivă cu aburi / În urma căreia alerg și eu cu câteva versuri descolte.”

Lucia Negoită bine știe să-i aleagă (empatic) pe cei care au deprins mersul pe ape. Îi așează „în oglinda istoriei mari” pe C.D. Zeletin, pe Șerban Foartă, pe Gheorghe Grigurcu, pe Ioan Moldovan, pe C. Abăluță, pe Ovidiu Genaru, pe Gabriela Melinescu, pe Simona-Grazia Dima, omagiu pentru dăruirea cu care, „prin cărțile lor”, au sădit în noi, cititorii, „dorința de cunoaștere, binele, îndoiala, frumosul, nădejdea, lumina”. Sunt cuvinte de pe coperta a patra și le-am copiat cu cele mai boldite caractere pe care le cunosc.

Filtrele? Toate: talent, sensibilitate, conștiință, folosite de Lucia pentru cap. II, intitulat *Urme, umbre, portaluri*. Partea leului o dețin poezii: 8, dacă am numărat bine (sau i-am numărat numai pe favoriții mei?), începând cu Leo Butnaru și rugăciunea sa „În numele Tatălui, al Fiului, al Sfântului Duh și al Spiritului literaturii române.” Leo, „mereu altul, mereu același”, vorbește despre „libertatea dumnezeiască a scriitorului”. Același *modus vivendi* la Paul Aretzu, aceeași devoțiune pentru poezie. Citez un poem cu anluminură multă:

„Să vă spun cum învăț eu pretutindeni, mereu, cum scot cărțile, cum întind hârtia la scris, cum prepar cernelurile și încerc penițele, cu trupul cu trupul ca izvorul, cu gândul ca inima fecioarei, vorbind singur printre animale, pe câmpul geros și-nvelit în Dumnezeu, cum îngenunchi la sfânta masă de scris, printre ucenici. luați, mâncați dintru această carte până nu se transformă în praf, beți dintru această cerneală care se varsă în zadar. până mor. până nu mă uitați de tot, astfel pregătesc cina învierii pentru toți.”

Limesul –am tot repetat – e benefic „Literatură se poate face oriunde”, la Caracal sau la Calafat, în triunghiul Bâscelelor, la Negureni –Basarabia, pe valea Izei. Ioan Moldovan, în Mureșeni de Câmpie, Foartă la Turnu Severin, ca și Robert Șerban, care se caută pe sine, „pe îndelete”, în timp ce scrie. Marin Ifrim la Buzău, unde au murit tatăl meu și el, Christian Schenk pe Rin, Ion Andreiță în Bărăgan, Liliana Ursu chiar în *Poet's Cottage*. Pe malul drept sau stâng al Prutului (Maria Pilchin își semnează e-mailurile „fata de peste râu”), poetul sfințește locul. Și da, fără poezie lumea și-ar pierde Nordul, ar fi dezorientată adică, fără busolă.

La ce folosește cultura? se întreabă Leo Butnaru. „La înobilizarea specimenului, luat aparte, dar și a speciei umane în totalitate.” Asta crede și Paul Aretzu, având în minte un decalog, prima poruncă fiind „să fie sincer, să nu (se) falsifice”. Și încă un decupaj din interviul „Singurătatea este proprie oamenilor, nu neapărat scriitorilor”: „Cred că obligația unui autor

este, pur și simplu, de a scrie, mulțumindu-se cu atât”. De asta l-a iubit Petru. Și Petru Ursache vedea doar cartea viitoare, refuza orice „strategie”: „Cine are de citit o să mă citească”. Apud Luca 14.7-11: „cel ce se smerește pe sine se va înălța.”

Din păcate, fauna exegetică tolerează, chiar răspândește și *apreciază* (cuvânt demonetizat de limbajul de lemn) texte prozastice date drept prozodie. Postmoderniștii (crede Aretzu și nu-l urmez întru totul) au desacralizat literatura, au apelat la „istoria mică”. Totuși nu și-au negat înaintașii, iar excesul de obscen a venit după '89.

După Liliana Ursu, poezia avea „ochelari”; acum în plină exhibare sexuală, care îi atinge și pe vârstnice, nu are nici lenjerie intimă. Aretzu speră, totuși, în solidaritatea de breaslă, „șintele” bunului scriitor fiind „frumusețea, bunătatea, corectitudinea, alteritatea”, la vremea când tripticul bine-frumos-adevăr e continuu virusat. Iar „cu dumneaci (nota mea: sinceritatea) nu stăm, încă, așa de bine cum se crede”, constată Viorica Răduță. Ceea ce spune și Robert Șerban: „Dar scriitorii fac și ei ce pot: unii- literatură, alții- impresie”.

Răul ofensiv, agresiv, după Leo Butnaru, va fi înfrânt prin solidaritatea celor vii cu cei plecați în praf de stele. Ca mirificul C.D. Zeletin, ca Ion Zubașcu, trecut martiric prin existența de lagăr. Și-l asemui cu Osip Mandelștam, ucis de GULAG în 1938, pierzând, după Leo Butnaru, „lupta cu răul, întruchipat hidos de bolșevism – comunism”. Dar poate că are dreptate Mircea Ciobanu: „Când știi să pierzi / e semn c-ai câștigat”.

„În familia noastră politica s-a scris cu sânge de om – mărturisește Zubașcu Luciei Negoită. Pe cale de consecință, și literatura sa tot cu sânge s-a scris. Tata Ilie, prizonier la sovietici, a urcat în munții Țibleș, ca partizan și a fost ucis sub tortură. Mama- bătută, însăpăimântată de torționar că, dacă nu-i denunță pe luptătorii din munți, o să-i omoare copilul de doi ani și jumătate, în fața ei, sfărâmându-i capul de zid. Nici câinele casei n-a scăpat nepedepsit: l-au lăsat legat, să moară de foame, cât timp mama a rămas arestată la Sighet. I-au găsit, ea și copilul, scheletul, în lanț. În „timpuri crimordiale” (sintagma lui Ioan Moldovan), s-a întâmplat, după Viorica Răduță, un gest, neconfirmat decât de un martor, dar cumplit. În *Orașul închis*, Râmnicu Sărat, Vișinescu a înfipt baioneta de torționar în pieptul lui Ion Mihalache. Deja mort.

Cei din generația noastră ne-am străduit să nu fim denaturați și alterați ireversibil de cenzura- dresură. Zubașcu nu l-a făcut la școală pe Maiorescu; eu, la Litere, pe Blaga. La Cenaclul Flacăra au răsunat colinde de Maramu; după „perioada curată”, au venit spectacolele –gigant, interzise în iunie '85. Însă Ion Zubașcu s-a retras în 1982 și a șomtat, stând fără locuință trei ani, deși avea patru copii. Interviul l-a acordat Luciei în 2010. Moartea i- a venit în 2011.

Lui Ion Zubașcu debutul i-a fost întârziat 10 ani, devenind șaptezecist, nu șaizecist, la 34 de ani. Eu am avut parte de re-debut abia în anii 90, deci nouăzecistă, nu șaptezecistă, când am debutat editorial cu cartea –eseu despre poezie, *A patra dimensiune*. Aretzu a debutat în '88, când avea 39 de ani. Leo Butnaru a putut veni de peste Prut în august '87. Răul copilăriei „la ruși” se cheamă Răutu, pseudonimul călăului literaturii române, Leonte, șeful secției române de la radio Moskva. Sub el, (nne) lucrau alt Leonte, Tisminețki și Hermina Marcusohn, nevastă. Iar fiul lor avea să devină raportor principal în... procesul comunismului. Primul „scriitor” (așa, ghilimetat) cunoscut lui Leo a fost Mihai Novicov, buzduganul comunist trimis la Iași, să-i disciplineze pe scriitori. În ziarul „Lupta Moldovei”, cerea împușcarea (da, ați citit bine) profesorilor universitari care nu se angajaseră în front. Lungul război cu

subcultura, cu incultura agresivă a izbucnit după acel august pașpa și iată că durează. Frica și compromisul au început de la Oscar Lemnaru, care a publicat lista scriitorilor „morți” după „cotitură”. A urmat „viitura” (mulțumesc „Ovidiu Pecican!”) din '89.

Cei care n-au gândit vreodată după capul lor, însușindu-și rapid lozincile, lăudaci PCR, scriu acum pî-cî-rî; cameleonicii își însușesc tot rapid neolozincile neoproletcultiste, iar cine a scornicit, băsescizează sau iohannizează. Și câte poetese sfârâmate de iubire pentru partidul unic nu se regăsesc iarăși în curtea partidelor politice! Claușța de la Cotroceni îi obsedează pe mulți. Nina Cassian, preferata ICR în etapa Patapievicu, s-a recunoscut „manipulabilă” contra avantaje financiare, pașapoarte, vila lui Nikalai Moraru și podul lui Gogu Rădulescu. Renée Annie Cassian era ilegalistă de la 16 ani, ca apoi, mai prost recompensată de puterea ceaușescă, mult mai econoamă decât cea dejisto-paukeristă, să se prezinte disidentă cu Dosar de Urmărire Informativă. „Privilighenția” rimează cu intelighenția. Cedezi: te operezi la Viena, nu la UPU, îți școlarizezi beizadeaua în SUA ori unde vrei, mănânci Kobe bio, conduci bolizi de lux etc. Altfel, e mai greu. Te rezumi la „luxul” de a citi și de a scrie.

Cum au compromis poezia patriotică versificatorii de pagină întâie, așa au compromis și disidența. Un CC-ist cu degete lipsă de la cât a aplaudat vorbește de „miasmele politicii”, deși le-a tot inspirat-expirat. Are nostalgia șantierului Bumbesti-Livezeni, apoi a reporterului socialist, umplând ca albinuța fagurele de izbânzi ceaușești, apoi iliești...

„N-ar fi nepotrivit un cult al obstacolelor care ne ajută să devenim noi înșine”, notează Gheorghe Grigurcu în *Intellectualii față cu democrația*, Editura Pleiade, Satu Mare, 2010, constatând că „absența oricărui piedici în cariera unui autor e suspectă”. Existența în demnitate, fără compromisuri cu puterea politică, presupune „cursă cu obstacole, iar insuccesul social, în cele mai multe cazuri, probează succes moral.”

E o mărturisire de credință care ar cam trebui să ne pună pe gânduri. Mai ales că se întetesc loviturile: se dă cu stânga-n dreapta și cu dreapta-n stânga, dar mai ales cu stânga. Post-socialist, anticomuniștii adevărați (cum ai spune „adevărații arnoteni”) au fost prinși din nou sub seceră și ciocan. Secera, vechii cominterniști, bolșeo-comuniști, ca Ornea și Cornea, și ciocanul ceaușist, chipurile național-socialist, deși vocabula conține o izbitoră nepotrivire în termeni.

În „România literară” de prin nov. 1979, Radu Florian îi acuza pe Noica și pe Papu de naționalism. Noica a fost, după '89, batjocorit incredibil ca „guru”, „căpitan” și alte alea verzi și uscate. La fel, Crainic, la fel Gyr. Și mă întreb cât ne mai lasă Alexandru Florian, fiul marxistologului, să-i evocăm pe Nae Ionescu, pe Mircea Vulcănescu, pe Mircea Eliade, pe Tuțea... Vămile impuse de Institutul „Elie Wiesel” par a fi greu de trecut. Spune Paul Aretzu că „a-ți disprețui limba, țara, poporul este un nonsens și probează o mare insolentă”.

Cuvântul bun, acum, când ne lepădăm de latină ca de un virus urâcios, vine de la Noica:

„Când o limbă îți dă: obârșia, tăria de a rezista și puțința de-a uni și face o națiune, iar în actual îți dă deschiderea către unele limbi de seamă ale lumii (...), atunci limba aceea nu este o piesă de arhivă”.

Leo Butnaru își dorește „nuntirea” lui Orpheus și Sophia. Cea dintre Eros și Thanatos a făcut-o magistral Cezar Ivănescu.

Am încredere, ca și Lucia Negoită, în „puterea poeziei de a reinventa drumul către cunoaștere”. Am citat din dialogul cu Simona –Grazia Dima, „Între cale și inimă”. În alte cuvinte: Sus inimile!

Gaëton Picon

Opera de artă – și în special opera literară – nu ni se impune doar ca un obiect de plăcere sau de cunoaștere; ea se oferă spiritului ca un obiect de interogație, de anchetă, de perplexitate. Opera – și în special opera literară – de îndată ce întâlnește o privire, cheamă irezistibil conștiința critică; aceasta o însoțește tot așa cum umbra ne urmează pașii.

Însă artistul – și în special scriitorul – se irită la gândul că e mereu urmărit de această umbră tenace, oricare ar fi aparențele și refugiile. Și, în primul rând, tocmai de la creator vin îndoilele care ne copleșesc cu legitimitatea unei reflecții asupra operei de artă.

Trebuie să spun că aceste îndoiele sunt stăruitoare.

*

Disprețul artistului pentru critic este tradițional. Dacă-și găsește o justificare aparte în concepția romantică, cea care-i convinge pe poeți că au chiar de la zei puterea care-i ferește de jurisdicția celorlalți oameni; dacă-și găsește justificare în tradiția ermetică, aceea care, pentru a îndepărta mâinile profane, visează cu Mallarmé la „închizatoarea de aur a vechilor cărți de rugăciuni”, la „hieroglifile neatinsse ale sulurilor de papyrus”, atunci acest dispreț este dintotdeauna. Înainte de a cânta „imnurile încă neazuite”, Horațiu are grijă să alunge vulgul și să impună celorlalți tăcerea. Corneille după *Cid*-ul, Racine după *Bérénice* declară că n-au de dat socoteală; publicul să se bucure și să mulțumească. Când Du Bellay, vorbind despre adevăratul poet, evocă „această

Opera ca enigmă

divinitate a invenției”, acel „nu știu ce spirit... pe care latinii îl numesc Genius”, prevestește accentele prin care Hugo, în al său *William Shakespeare*, va celebra opera inspirată. Și lui Baudelaire îi ajunge să fie el însuși convins că nu e inferior celor pe care-i disprețuiește...

Totuși, opera se oferă privirilor. Ea este manifestare, cuvânt. Dacă nu e făcută pentru semen, este inseparabilă semenului, i se dă. Dar ceea ce dorește artistul, pare să fie o privire mută, o contemplație tacită, o azeziune nerostită. Opera se vrea comparabilă cu un soare; dorind să fie văzută, fără îndoială, însă într-o uimire admirativă care nu permite cercetarea obiectivă. Trăită, contemplată, desigur, de loc criticată, comentată, judecată.

Nimic mai variabil ca imaginea pe care un scriitor și-o face despre sine însuși. Dar fie că se consideră slujbaş sau sursă a regulilor, organ iresponsabil al unei inspirații misterioase sau focar al celei mai subtile alchimii, îl vedem încercând aproape mereu să se sustragă jurisdicției profane, și gândind creația ca un act care nu poate fi judecat din afară. Ceea ce face Corneille cu regulile, nu-l privește decât pe el; în fața fanteziei sale, Hugo nu va fi deloc mai liber. Libertate în fața legii sau libertate în capriciu, orice creație este libertate. Și, fie că se reclamă de la elocință, de la revelațiile visului, de la nebunie sau delir, de la spontaneitatea inocentă a naturii sau de la o foarte lentă și prețioasă distilare, orice creație este enigmă; nu e mai puțin mister în fișele lui Mallarmé decât în respirația naivă a lui Verlaine sau în „vizionarismul” lui Rimbaud. Oricare i-ar fi mijloacele și formele, creația artistică încearcă mereu să se înrudească cu ceea ce refuză să se lase pătruns și redus, supus explicației și legii; cu contingența vieții, cu obscuritatea izvoarelor și sevelor, cu indiscutabila prezență a obiectului. Opera se naște sau crede că se

naște – cum suflă vântul sau cum se formează chiciura. Închisă în secretul ei, ea este acolo; nu trebuie s-o punem în discuție.

Fără îndoială, acest refuz al judecății este altceva decât simpla expresie a orgoliului artistului. Desigur, orgoliul, la artist, e mai puțin un defect de caracter decât o condiție a creației, o formă a dârzeniei care-l leagă de urmărirea operei sale; târnăcopul și sonda fără care comorile ar rămâne îngropate. (Modestia în devenire nu este un progres al caracterului, ci o scădere a elanului creator; ceea ce nu implică numai decât că e de ajuns să fii orgolios pentru a avea talent.) Dar ar fi fals și îndeajuns de derizoriu să crezi că artistul nu refuză autoritatea criticului decât în măsura în care ea se exercită împotriva lui. Critică; nu e o întâmplare că un termen negativ desemnează orice judecată asupra artei, ca și cum a judeca n-ar putea fi decât a refuza, ca și cum ar fi imposibil ca, în sfârșit, „critica să admire”... Și orice critic, de meserie sau nu, știe că recunoștința autorilor nu e proporțională cu elogiile care li se aduc. Dacă Sainte-Beuve i-ar fi acoperit cu elogiile pe Baudelaire și pe Balzac, ar fi fost ei satisfăcuți? Mă îndoiesc. Admirația este frecventă, iar scriitorul nu poate rămâne insensibil la acest lucru; însă el e mult mai sensibil la neînțelegerile pe care admirația le implică. Fără îndoială, se întâmplă ca autorul, cu o naivitate mai mult sau mai puțin simulată, să mulțumească criticului pentru că i-a dezvăluit în opera sa un sens ascuns, o frumusețe nebănuită. Atunci, pentru o clipă, criticul se simte îndreptățit că există; scapă, pentru o clipă, de bănuiala care-l chinuie: „Ce vanitate e și critica !...” Dar să nu se bucure prea repede; se poate ca recunoștința artistului să nu fie foarte diferită de rachiuna sa.

Adevărul e că artistul nu se simte niciodată direct vizat și atins de comentariul criticului. „Oare de mine vorbește?”; în fața elogiului ca și în fața blamului, aceasta e reacția normală a scriitorului.

(vol. „Scriitorul și umbra lui !”, Editura Univers, București, 1973)

Echinoux a fost o stare de spirit...

(urmărire din pagina 8)

moștenirii interbelice dar și din conștiința valorii generației noastre, ne-a permis o relație cordială cu lumea literară, ne-a îngăduit să ne bucurăm de izbânzile altora, să nu suferim de invidie și ranchiună, să facem acele exerciții de admirație despre care pomenea Petru Poantă în *Efectul Echinoux sau despre echilibru*. Cred că am fost generația care a înțeles cel mai bine că în artă fiecare are locul lui și că nimeni nu poate ocupa locul altuia. Un asemenea tip de entuziasm spiritual e greu de înțeles astăzi. Cum să fie înțeles într-o societate, precum cea postdecembristă, care ar fi avut atâta nevoie de acea stare pașoptistă care ne-a marcat pe noi, de dinamica și de altruismul aceluia tip de entuziasm, dar din care, stupoare!, acestea au lipsit aproape cu desăvârșire?

Echinoux? *Echinoux* rămâne, oricât s-ar încerca estomparea pregnanței existenței și rolului său în afirmarea unui impresionant număr de scriitori. Rămâne prin valoarea lui culturală și contextuală. Rămâne ca singura mișcare literară pe care a născut-o Clujul. Ceea ce înseamnă Junimea pentru Iași ori Cercul Literar pentru Sibiu, înseamnă *Echinoux* pentru Cluj. Dar, spre deosebire de acestea, la constituirea sa, *Echinoux* generației fondatoare a fost manifestarea unei grupări fără mentori sau, forțând lucrurile, o grupare constituită pe principiul *primus inter pares*. *Echinoux* a fost o stare de spirit și o credință în puterile irenice ale scrisului. A fost victoria unui vis, a unei viziuni, a unei prietenii care s-a păstrat peste decenii. Pragul trecerii de la vis la realitate. Visul a fost cenaclul *Echinoux*. Un vis visat în primul lui ceas de o decadă de răzvrățiți împotriva cutumelor universitare și a veghetorilor impuși. Cam atâți eram la prima lui ședință, la prima seară literară de la Mongolu, unde tumultoasa Raluca Filip și subsemnatul ne-am supus poemele judecății lui Eugen Uricaru, Marian Papahagi, Dinu Flămând, Ion Mircea, Petru Poantă, Aurel Șorobeate, Marcel Runcanu și altor câțiva ale căror chipuri s-au brumat în oglinda memoriei. Realitatea? Revista cu același nume și opera noastră, biblioteca

Echinoux, pregnantă calitativ și cantitativ. Vizibilă și pentru cei care nu vor s-o vadă. Ele, cărțile noastre, sunt și vama plătită nouă și lumii în care am trăit. Și celei care vine. Atât de sever în judecăți cu sine-însuși, *Echinoux* originar și-a cultivat, însă, în descendență generoasele-i deschideri. O boierie literară și de spirit la care întemeietorii, „adevărații arnoteni”, n-au renunțat niciodată. Supraviețuitori ai atâtor isme și vremuri plebeice și aptere, nepăsători la mode și timp, imuni la *complexul tatălui* care frământă și dă nevroze axiologice atâtor, întemeietorii și-au respectat promisiunea începutului: *A trăi pentru a spune!*

F.P.: Nu numai de când ne cunoaștem, de câteva bune decenii, ci și după aceea mi-am dat seama că ai, ca om, ca prieten o anume **charismă**. E adevărat? Și dacă Da, de unde vine ea? Din familie? Din educație?

H.B.: Nu știu dacă este **charismă** sau doar un mod de a vieții care decurge din amândouă, dar și din respectul funciar pentru celălalt, mon semblable, mon frère, pentru „minunea” numită Om cum spunea Bartolomeu/Valeriu Anania. Și pentru darul zeilor care este prietenia. Toate trec, timpul, viața, iubirea, dar prietenia, dacă e adevărată, e pentru totdeauna.

F.P.: Antoine de Saint-Exupéry scria undeva: „De unde vin eu? Vin din copilăria mea, ca dintr-o țară”. Cu scriitorul Horia Bădescu s-a întâmplat la fel? Mă gândesc la minunata carte de amintiri, *Căderea din Rai*, pe care ai publicat-o în anii din urmă (Editura Școala Ardeleană, 2020).

H.B.: Nu e doar dintr-o poveste, pe care am povestit-o în cartea amintită, ci și din legătură transcendentă cu locul în care te-ai născut, Kzantzakis o numea mistică, vatra de pământ argeșan cu nume atât de ezoteric și de borgesian Aref (Aref fiind Aleful inimii mele, acel *centrum mundi* în care lumea întregă se află), care înseamnă și este pentru mine lumina! O lumină care, cum spuneam și într-un alt context, pare să ia în palme locurile și să le înalțe împreună cu ea în genunea albastră din care ne privesc zeei și veșnicia. O lumină în care universul se așază

în genunchi pentru ca omul să-și poată rezema capul pe umărul lui.

O lacrimă pe care Dumnezeu s-a îndurat să o lase să cadă peste satul acesta și oamenii lui, ca o bucurie a trudei de-a vieții într-un anume chip. Mă simt fiu al luminii. Al luminii celeste din care și prin care se întrupează lumina spiritului, al luminii care mi-a îngăduit să mă îmbăiez în infinita ei frumusețe dimpreună cu întreaga lume, învățându-mă, deopotrivă, să mă umilesc în fața infinitului dar și să-mi ridic fruntea ca să pot vedea cerul.

F.P.: La începuturi, dar poate și mai târziu, ai avut un reper, un model literar, în fine un scriitor la care te-ai raportat? Care a fost?

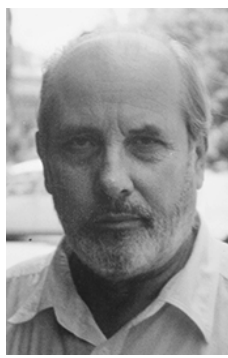
H.B.: N-am avut un model, un reper. Am avut repere de la care am învățat. De la toți marii poeți români și ai lumii am învățat. Am învățat să iubesc cuvintele și hainele împăratești ale metaforei în care se îmbracă pentru a prinde în plasa lor emoția profundă a viețuirii, marele sufletului și rugăciunile inimii, eul și lumea, limba atât de complexă și atâta de simplă prin care se rostesc adevărurile ființei, împielțirile și răsfăturile poeziei. De la toți am învățat meșteșugul, meseria despre care vorbea dragul de Romulus Vulpescu, și marele adevăr: acela de a asculta doar sunetul unic prin care ființa ta dă seamă despre a fi în lume și cu lumea, încuvântat, cum zicea Bartolomeu Valeriu Anania, în lumina logosului și-n umbra viețuirii tale. Fiindcă, mai înainte de a fi o chestiune de limbaj, poezia este un mod de a ne trăi umanitatea. Numai că, fiecărui poet, umanitatea sa. Metaforele sale sunt umanitate sa, fiindcă trăim cu cuvintele noastre. Nu trăiești pur și simplu și apoi vorbești despre ceea ce ai trăit. Trăiești cu și prin cuvintele și tăcerile tale, aceste cuvinte nespuse încă. Trăiești poetic, vorbind poetic.

F.P.: Ai lucrat o vreme și ca director la Centrul Cultural Român din Paris, apoi în diplomație – ceea ce îmi justifică o altă întrebare: Cum privesc (dacă o fac) vorbitorii de limbă franceză de azi literatura care se scrie în România? Îi interesează?

(continuare în pag. 14)

SENTIMENTUL DE ACASĂ LA SCRITORII ROMÂNI (II)

Don Haines

la concret.

Un astfel de poet este **NICOLAE DAN FRUNTELATĂ**, care, în **Baladele de la Grand Vanjou** (Editura RawexComs, 2014), evocă, în termeni nostalgici, ținuturile paradisiace ale copilăriei și adolescenței din Mica Valahie, de la Vânu Mare, ("Grand Vanjou", pe franțuzește, în sens ușor ironic) "Ascultă dar, de glasul amintirii/pe dealuri vara mea se petrecu/viens, viens, căruță, du-mă iar acolo/în paradisul de la Grand Vanjou".

Poetul are un dor fierbinte de ținuturile natale, "Și atunci când mă ucide dorul/mă întorc în sud, să strig, să scriu". "Mă-ntorc la tine, Grand Vanjou,/precum la țărnela fericirii mele/miroase-a vin de struguri negri, albi/miroase-a iarbă crudă și a stele"(Pomană de viu).

Deși se mișcă mai greu, respiră mai rar, el vrea să zboare spre paradisul copilăriei "frunzei de mohor". Poetul se roagă cu patetism "O, Doamne, du-mă iar în visul tânăr/în paradisul de la Grand Vanjou". El se adresează astfel trecătorului "Du-te și spune/Spartei cotropite de toamnă /că eu am rămas aici, în câmpie/ca un paratrăsnet bătrân". (Ea n-o să-ți răspundă).

Poetul scrie o **Baladă olteană** în care se confesează unei doamne imaginare "Eu, doamnă, nu mai pot să mă întorc/în patria mea de ceilalți uitată/pentru că, pur și simplu, nu am plecat/din pântecul ei niciodată"... "Eu, doamnă, încă respir, încă sunt/sunt frumos ca o toamnă la Vânu Mare/ cu aromă de struguri înlăcrimați/ și de gutui bolnave de soare".

Într-o altă baladă (**eretică**), afirmă, cu superb orgoliu, care comunică dragostea pentru aceste ținuturi "Nu sunt eretic, Doamne sfânt,/dar Dumnezeu poate să vie/ oricând, oricum, pe-acest pământ/să se boteze în câmpie".

Balada generalului e o declarație de dragoste pentru natură, pentru "câmpia sinucigașă a Desnațuiului/care se înecă în Dunăre". "Eu sunt generalul firelor de iarbă/sunt chiar mareașul tulpinelor de mărar uriaș/care asediază curtea bunicii Gaia/cu sabia mea de lemn, cu visele mele de copil nebun".

Într-o **Baladă de Crăciun**, poetul se roagă "Adu-mi o sanie, Sfinte Crăciun, cu doi cai și-o mână răndunică/să mă mai poarte o dată în rai/la mine acasă, în Valahia Mică".

Dar poetul nu e doar un romantic-elegiac, ci și un revoltat, care deplânge "țara pierdută" și invită la o răzvrătire "e nevoie de-un fitil/să se-aprindă coșmelia/să învie România".

Dar acesta este un alt subiect, care depășește intențiile noastre actuale.

Un alt oltean, strămutat în Canada, cetățean american, **ALEXANDRU CETĂȚEANU**, în cartea sa **Amurg la Valleyfield** (Montreal, 2018), o carte de suflet, o carte de dor, o confesiune lirică, se întoarce permanent la locurile natale, la Amărăștii de Vâlcea, la oamenii de acolo, la tradițiile oltenești, pe care nu le-a uitat.

Cartea este o autobiografie lirică, o mărturisire de suflet a celui care, plecat de mult timp din țară (din 1984, anul lui Orwell!), și-a descoperit în Canada un adevărat "colț de rai", dar nu și-a uitat "sătucul pitulat undeva printre dealuri,/între Vâlcea lui Anton Pan/și Drăgășanii cei de legendă", unde "Peșeana era Dunărea mea/Dealurile pitice- Alpii mei" unde "Pădurile ascundeau toate misterele lumii/Și bisericuța părea un templu/Mai măreț decât cel din Angkor!". Poetul povestește cum "descult am plecat la Craiova/Pe drumul de pietriș spre Drăgășani/ Apoi cu trenul spre Bănie și ehei.../Mi-am cumpărat pantofi de o sută de lei".

Poetul salută cu un gest fratern celebrul fluviu vecin Saint Laurent, cel care i-a dat "sămânța de eternitate", "frate cu Dunărea", lângă care și-a construit "un fel de

palat/un bordei stilizat", căutând "ca la noi la olteni./Un șarpe de casă./Să iasă dintre coceni", să-l aperse de "vătămături" (**Prin dudău**). Sufletul poetului este împărțit între două depărtări: "România și Canada./Canada și România", "țări de suflet, țări de dor/Să le lași nu e ușor" și se întreabă cu durere "Unde oare să mă duc ?/Ce cărare să apuc?". El simte cum "Peste-Atlantic mă tot cheamă/ Din Canada, țara mamă" (**Acolo**).

Olteanul trăitor în Canada nu se poate despărți de Canada, pe care o ia cu sine în suflet, el visează vise "sibiline" "Dacă-o da Domnul -și-o da,/Îmi iau jumătatea mea/Și plec în Oltenia", pentru că "Oltu-mi cântă sub sprânceană./Dunărea...la ea mă cheamă./Spre doina din Țara-Mamă". (**Dor torid**). Poetul este un "vânător de dor", pe care-l ia aleanul "să iau sub aripi-oceanu/Și ajung la Amărăști./Pe pământuri strămoșești". (**Vânător de dor**). Dorul lui este "dor de frați", "Numai gând și dor de dor/Pân' la muica în pridvor" (**Dor de dor**).

El se roagă divinității de a-i ține dorul "treaz și nentinat", de a-i da putere "să mă-ntorc în sat", "satul dintre dealuri./Satul meu cu vie/Unduită-n valuri/ Ca-n copilărie,Satu-n care mama /M-a ținut în poală" (**Ține-mi, Doamne, dorul**). Poetul visează că se află în curtea casei părintești, că respiră adânc "sub un dud desfrunzit",

că "cireșii-nflorește, iar via încă e crudă", că "Măicuța presară cu brațele sale/Polen peste flori și culori în petale", că "noaptea mă ninge cu-arome de tei./Aracii din vie încearcă să cânte și ei", el visează "o olteancă frumoasă" și o logodnă fericită, o clipă rară și rară, de la care "vin lăutarii- dansăm și cântăm". (**Logodna din vie**).

Ionică, nepotul din sat, îi scrie lui nenea Săndel că o să-i facă o vizită de Crăciun, iar acesta îl roagă să-i aducă doar o glajă de vin bun (că în avion nu e voie cu o damigeană!), "o țârică de jambon/...așa cum face muica./ Doi- trei cărnați, niște șoric" și niște țuică de la mama de acasă. Ajuns la Montreal, băiatul se miră: "Bă...e de mai case peste case!" și scoate un caval din care cântă o doină, o doină de dorul de-acasă! (**Ionică**).

O poezie se cheamă chiar **Dor de acasă**. Poetul îi scrie vărului său, primar în sat "Când vin la toamnă...c-am să vin,/Păstrează un ciubăr de vin/De-acela bun, de tămâioasă./Să bem, să plâng... când vin pe-acasă..."

Scrisoare mamei amintește de celebra poezie a lui Serghei Esenin, alt deznădăcinat, care plânge după locurile natale. Cuvintele sunt pline de căldură și de dragoste pentru măicuța rămasă singură acasă, ducând dorul celui care era așa departe, "Ca între naștere și moarte /dorul celui ce lăsa/Și casa sa și țara sa" și care știa de câte îndurări/Și câte lacrimi tu brodeai/De dragul meu, de dorul meu". Scrisoarea e încărcată de emotivitate și ea atinge sufletul oricui a părăsit locurile natale, dar care poartă în suflet amintirea lor "Măicuța mea, ulciorul tău/ În suflet l-am purtat cu mine/Să sorb din el prin țări străine".

Poetul trăiește dorul de pupăză și cuc, de ciocârlie, pe care nu le găsește în Canada, și care-i trezesc dorul de cântec românesc. (**Dor de pupăză și cuc**).

Cutia cu amintiri păstrează însă și imaginile urâte, dramatice ale secolului în care i-a fost dat să trăiască: războiul, suferințele, doliul, pomenile în cinstea morților, toamnele fără mană (**Cutia cu amintiri**). Dar nu despre acestea vom vorbi acum.

Așa cum spunea Nichita Stănescu, fiecare scriitor are *acasa sa*, însă, în aceste pagini, am încercat să propunem

Urmare din numărul trecut

sentimentul de *acasă* la câțiva scriitori, reprezentativi. Desigur, tema ar merita un studiu mai amplu, poate chiar o dezbatere, dar eseuul nostru se vrea doar o provocare, un pretext de meditație.

ACASĂ înseamnă natura, locurile natale, satul copilăriei, casa părintească, părinții, frații și surorile, primele iubiri, școala, învățătoarea, prietenii de joacă și, într-un plan mai general, **PATRIA**.

Pentru cei plecați de acasă, cei din diaspora, **ACASĂ** =ȚARA în care s-au născut, amintirile, nostalgia locurilor natale și dorința de întoarcere acasă. Oricum, de marile sărbători, de Paște și de Crăciun, ei se întorc acasă, și petrec în mod tradițional aceste sărbători, se încarcă sufletește cu aerul locurilor natale, cu dragostea de țară, de părinți, de cei dragi.

Unii dintre ei au și scris despre dorul și dragostea de țară, despre limba română (**PATRIA MEA**), cum o numește Nichita Stănescu).

Am amintit mai devreme exemplul lui Alexandru Cetățeanu, olteanul stabilit în Canada, devenit cetățean canadian, dar mărturisind permanent dragostea de țară, de **AMĂRĂȘTII** copilăriei, de limba română.

Desigur, există foarte multe cazuri asemănătoare. Citesc în revista "Lumină Lină/Gracious Light", an xxviii, Nr 1/ ianuarie-martie 2003, New York, un eseu al Linei Codreanu, intitulat "DEPARTE ȘI ACASĂ ÎN CULTURA EXILULUI".

Autoarea spune "Idealul întoarcerii *acasă* nu a rămas doar un miraj, ci a fost împlinit, cel puțin în ceea ce o privește pe Mihaela Albu, profesor universitar, poetă, critic literar, memorialist și jurnalist contemporan. După studii temeinice, a avut șansa de a preda la Universitatea Columbia(SUA), dar s-a întors acasă pentru a preda cursuri la universitățile din țară. Autoarea enumeră activitățile culturale ale Mihaelei Albu. O temă esențială a cercetărilor Mihaelei Albu este tema exilului. Iată câteva titluri ale acestor cercetări "Presa literară în exil I (2009), II (2011), "Jurnalism cultural în exilul românesc". (2021), "Din exil, *acasă*", "Cu Eminescu de mână".

În aceeași revistă, Flavia Topan scrie un eseu despre "Ferestrele din Bruxelles", unde amintește despre casele din satele tradiționale ardelenesti, cu porțile înalte și gard impunător, care reprezentau însemnele unei familii înstărite. Pentru ea, Ardealul este *acasă*. "M-am gândit mult, de când sunt aici, la felul în care organizarea caselor și a gospodăriilor marchează geografia sufletească a celor de acasă."

Celor din diaspora, poetul Nicolae Băciuț le adresează o "**RUGĂ DE ÎNTOARCERE**"

Hai, vino, Patrie, acasă,
Întoarce-te de unde ai plecat
Nu-mi ești datoare niciodată.
Eu îți rămân îndatorat.

Te-așteaptă țărna s-o sfărâmi
Sub talpa ta îmbătrânită,
Te-așteaptă iarba să o calci-
Cu cerul tocmai se mărită.

Hai, vino, Țară, nu mai rățaci,
Mai ai destui bătrâni aci,
Mai ai destule cimitire
Și înc-o droaie de copii.

Nu este nimeni să nu vrea
Să te întorc i din pribegie,
Mai e ceva care ne leagă
Și-n cântecul de ciocârlie.

Hai, vino, Țară, orișunde-ai fi,
Mai sunt cuvinte care-așteaptă
Să le cuprinzi în rugăciuni,
Să-ți faci țici parte dreaptă

Hai, vino, Patrie, acasă,
Am pus și pâine, vin pe masă.

27 aprilie 2021

(continuare în pag. 17)

Dalia Bialcovski

unde Platforma Cotmeanei alunecă-n câmpie pe firul apei Negrișoarei, rămas azi doar piedestal sub valul urban.

Ion Popescu-Negreni, artistul "paletelor de catifea"

Înainte ca luna octombrie a anului 2001 să-și fi încheiat rotundul calendaristic, "Papă Negreni", așa cum era îndeobște alintat printre cei ce i-au simțit aripa ocrotitoare, se despoavă de toate grijile acestei lumi, în care adunase aproape 95 de ani, scrutând-o cu privirea sa șugubeată și îngăduind-o cu zâmbet bonom.

Deși născut în anul mării răzmerițe din 1907 și frigid începutului de februarie, traversând de-a lungul existenței două conflagrații mondiale și tot atâtea revoluții, pictorul Ion Popescu-Negreni lăsa în urma sa, surprinzător, o creație neîntinată de convulsii. O operă ce pare ireversibil impregnată de calmul orizontului molcom al satului natal – înrădăcinat în suflet, numit și eternizat prin semnătură, acel loc din vecinătatea Oltului

Cu statura sa de om înalt și suplu, cu înfățișarea unui spirit deschis și accesibil, volubil dar serios, tenace însă cumpătat, artistul și-a urmat drumul cu pas măsurat, scrupulos și fără inutile precipitări. De la studiul în cadrul Academiei de Arte Frumoase din București, între 1927 și 1931 și până la prima expoziție personală din 1955, organizată în capitală, s-au scurs 24 de ani. Era momentul când vocea sa se individualizase și căpătase greutatea unei viziuni consolidate în timp, iar meșteșugul îi putea susține conținutul. Mai puțin vizibil, nu însemna nici mai puțin valoros, nici mai puțin activ. Pictorul însuși mărturisea cu deplină exigență: "Recunosc că de multe ori frumusețea naturii m-a prins în farmecele ei și adesea m-am înșelat. A doua zi îmi dădeam seama că eram superficial și mă apucam să șterg totul. În efortul gășirii formei potrivite, a trebuit să revin de multe ori asupra tablourilor mele. De aceea nu m-am grăbit să le scot din atelier înainte de vreme." O strădanie răsplătită prin calitatea unitară a moștenirii sale plastice și o stăruință care l-a recomandat pentru cariera didactică. Această din urmă aplecare avea să-i fie încununată de la vârsta de 47 de ani cu alți 18, dedicați îndrumării studenților Institutului de Arte Plastice "Nicolae Grigorescu", fără ca munca de șevalet să sufere, la rândul ei fiind apreciată cu numeroase distincții între care Premiul pentru pictură al Uniunii Artiștilor Plastici în 1979 precum și ulterior, Marele Premiu al aceleiași uniuni.

Ion Popescu-Negreni, Fetița

Încă de la debutul pe simeze, amânat până la Salonul de alb și negru din 1937, grafica devoala cea dintâi, prin siguranța desenului – adevărata forță interioară, aspirația spre modernitate și capacitatea de sinteză a pictorului. Dacă figura blajină ori seninul pânzelor sale ar putea deruta un privitor neatent, nu doar fermitatea liniei dar și laconicele formulări cromatice, lăsate în urma penelului, anunță o personalitate puternică. E confirmată de însăși configurarea artei sale eliberată deopotrivă de influența profesorilor, fie de acel conformism specific lui Constantin Artachino, fie de construcția cu robustețe monumentală a lui Camil Ressu, precum și de tentația înregimentării în curente contemporaneității.

Consecvent cu sine a evitat declarativul și în exprimarea plastică și în tematică, atras mai degrabă de firescul cotidianului, al spațiului imediat și al naturii admirate de la înălțimea omenescului. Pictura sa se adresează ochiului printr-un limbaj simplu și direct: pete sugestive și câteva accente grafice indispensabile, nimic greoi sau încărcat de pastă. În timp, chiar și unele trasee frânte în unghiuri au căpătat unduirile grațioase ale percepției îngăduitoare asupra lumii, sau au devenit suportul necesar, stabil, de unde să-și poată lua zborul sentimentul. Florile au primit rol de simbol al acestei împăcări cu sine, departe de a fi reproduceri ale realității, ci semne al posibilei perfecțiuni, variante metaforice ale rotundului.

Peisajele sunt drumuri spre amintiri, adăposturi pentru spirit, panorame limpezi ocolite de umbre sau de forme accidentate. Uluitoare sunt portretele care uimesc prin asemănarea total nedescriptivă, captate din lumea lor interioară cu sumare atingeri de pensulă.

Niciun decupaj al realității nu-și găsește locul în pictura semnată de Ion Popescu-Negreni fără a trece prin filtrul emoției sale poetice, fără a primi armonia catifelată a brunurilor și ocurilor sale, printre care, miraculos, orice intensitate a întregii paletă cromatice, oricât de acută, de la roșu la galben citrin, primește surdina și rafinamentul întregului într-o căldură învăluitoare, așternută în pete largi, aproape decorative, dar încărcate de subtila vibrație a atingerilor acuate.

Fidel crezului său: "numai prin imponderabilul sensibilității culorile cântă" artistul se confesa vorbind despre lucrările sale: "Le-am pictat în tăcere și cu bucurie, le-am gândit și le-am vrut podoabe în luminoasele locuințe ale oamenilor"

Ion Popescu-Negreni, Natură moartă cu fructe

Sculptura în piatră

File de istorie (VII) Unelte pentru cioplitul manual al pietrei

Urmare din numărul trecut

Radu Adrian

Odată extrasă din stâncă și transportată în șantierul de prelucrare, în baraca cioplitorilor sau în atelierul sculptorului, piatra se află cu totul la îndemâna omului. De aici începând, munca cioplitorului și a modelării formei sale

se face doar prin intermediul uneltelor confecționate special pentru asta. Duritatea materiei, care diferă de la o rocă la alta, precum și diferența dintre diferitele stadii ale muncii conduc la apariția unor unelte cu profiluri distincte.

Inițial bucata de piatră folosită ca uneltă, avea mărimea și forma gândite pentru a fi bine ținută în mână. Una din primele invenții, de mare succes, din perioada mezozoică, a fost atașarea cozii de lemn la toporul de piatră. Uneltă putea fi făcută din bucăți mai mari de piatră, dar mai ales era apreciată pentru eficiența forței sporite de izbire.

Nu putem creiona cu certitudine forma uneltelor de piatră cu care oamenii ciopleau înaintea descoperirii bronzului, căci de la acea epocă îndeletnicirea nu s-a mai practicat în aceeași metodă, chiar dacă la unele popoare din Asia, Africa, America, Australia și Oceania, trăsături ale comunei primitive s-au mai păstrat, pe alocuri, până astăzi. Dar cercetările arheologice ne pun la dispoziție o mare varietate de unelte din perioada paleoliticului superior. În afara faptului că deosebim în situri primele manifestări de artă, s-au găsit obiecte de piatră constând în lamele cu două tășuri, răzuitoare, fierăstraie, străpungătoare și dălți. Acestea din urmă fac dovada că, până la apariția metalelor, tradiția cioplitorului în piatră intrase deja în istorie.

Munca în sine impune tot timpul profilul uneltei în așa fel încât să corespundă cât mai eficient operativității. În cazul cioplitorului în piatră, forma sculei este dictată de trei factori: de roca ce trebuie prelucrată, de structura pietrei din care se făcea uneltele și de etapa operațională din timpul cioplirii. De-a lungul timpului, pentru că se urmărește practic același rezultat – forma tridimensională a sculpturii sau piatra cubică pentru construcții – iar materia primă rămâne și ea neschimbată, concluzionăm că uneltele de cioplit aveau, în marea lor majoritate, aceleași profiluri în paleoliticul superior, ca cele făcute mai târziu, din bronz sau din fier, începând cu ciocanul sau barosul, până la dălțile mici, ori bucata de gresie folosită la șlefuitul suprafețelor realizate prin cioplire. Barosul și ciocanul nu credem că aveau piesele grele prelucrate prin cioplire, cum vedem că era tot restul uneltelor. Astăzi, lipsite de materialul perisabil al cozilor de lemn și al rafiei de legătură, arheologii sunt puși în situația de a medita mult înainte de a declara descoperirea în situri a unor ciocane, unelte foarte importante pentru acele timpuri, și nu a unor simple și banale pietre.

Mult mai limpede observăm cum dălțile de fier au moștenit la vremea lor, până la identificare, forma celor de bronz, cu care egiptenii, mii de ani, și-au cioplit monumentele. De altminteri, tot timpul când se aduc îmbunătățiri unor unelte, se pleacă de la păstrarea maximului de eficiență conținută de formele mai vechi. Se știe ca primele automobile, la început, nu erau altceva decât niște trăsură cu motor. Astăzi, observăm cu umor prin muzee, cum, lipsite doar de cai, noile vehicule păstrau până și scaunul de sus al birjarului, deși pentru șofer fusese rezervat locul frontal din cabină, de la volan.

Uneltele străbune, din silex și cremene, cu care se cioplea piatră, trebuie să fi fost mult mai robuste, cu înălțimea redusă și, firește, ceva mai groase în comparație cu cele de metal, ca să poată rezista la șoc. Dălțile, în totalitatea lor, aveau forme asemănătoare penci folosite la despicatul lemnului iar, în general, ciocanele pentru cioplire erau făcute tot din lemn. De altminteri, maiuri scurte, de manipulat doar cu o singură mână, se mai folosesc și astăzi de cioplitori, pentru a îndulci șocul izbirii, atunci când se execută lucrări mai delicate, sau scrieri de mare finețe. La primitivi se impunea folosirea mai mult a maiului de lemn decât a barosului sau a ciocanului de piatră – cu toate că și acestea existau – din alt motiv: pentru a se evita sfărâmarea dălților de cremene sau de silex care, în afara excesului lor de duritate, erau și foarte casante.

O dată cu apariția metalelor, sculele și-au păstrat până astăzi, nemodificate, toate formele specializate pentru fiecare etapă a măiestriei cioplitorului. Și nu putem vorbi de o ierarhie valorică în rândul lor. Fiecare își are importanța sa, definită bine de momentul utilizării. Pentru uneltele de cioplire piatră, calitățile bronzului nu pot fi depășite de cele ale fierului. Acesta din urmă însă, prin modul ușor de preparare, dar mai ales pentru că este cel mai răspândit dintre toate metalele grele care se găsesc pe scoarța terestră, ajunge să domine activitățile omului. Fierul se oxidează ușor în contact cu aerul și cu umezeala. Pentru asta se dă o mai mare importanță aliajelor sale. În special combinarea cu mici cantități de carbon și alte elemente – crom, nichel, vanadiu, molibden, wolfram – îi conferă cea mai mare duritate din grupa metalelor. Devine ceea ce numim în mod curent, oțel. Bronzul este tot un aliaj. Are ca principală componentă cuprul, la care se adaugă în proporții ce diferă de la un caz la altul, staniu, aluminiu, siliciu, beriliu etc. În funcție de elementul de adaos, și de gramaj, calitățile mecanice și fizice ale bronzului sporesc în duritate și rezistență la coroziune. Anticii au avut mai multă încredere în uneltele din bronz decât în cele de fier. Egiptenii, mii de ani și-au cioplit piatra, doar cu unelte scumpe de bronz.

Vom încerca să descriem întreaga panoplie tradițională a acestor scule, lădița plină, cum spun cioplitorii. Iar în măsura în care putem fi la curent, vom întreprinde un raid și prin domeniul tehnologiei moderne.

Urmare în numărul viitor

Dan Puric

– *Ai rămas în urmă!...*,
tipam cu la bătrânul meu tată. *Se construiesc blocuri, se asfaltează.*

Bătrânul tată nu răspundea nimic, privea cu durere senină prin fereastra blocului în care stăteam, ca un vultur țintuit într-o colivie, căruia dușmanii îi confiscaseră zborul, dar nu libertatea privirii.

– *Ai rămas în urmă, vremurile tale nu se mai întorc!*, strigam cu

disperare către el.

Bătrânul tată era departe, în urmă. Se vedea pe sine alergând, copil, prin lanul mare de grâu, apoi tânăr, la vânătoare de dropii, își simțea calul și ogarul care-l urma, apoi cerul, cum îl privea și, mai ales, marca.

Moștenirea privirii

– *Nici anul acesta comuniștii nu or să aibă recoltă, pentru că n-o să plouă*, întrerupse bătrânul tată liniștea.

Între timp, oamenii, ca furnicile, pe șantier, construiau blocuri, metrouri, hidrocentrale... Progresul era zguduitor de prezent, de continuu. Picamelele mitraliau liniștea zilei, uruiul excavatoarelor devenise muzica muncii continue. Transpirația era interzisă, melancolia, la fel, iar cântecele patriotice voioase ofileau orice formă de vis. Progresul devenise prezent continuu. În fața lui trecutul dispăruse și, o dată cu el, și memoria. Iar viitorul îngenunchea umil în fața clipei de-acum. Eternitatea fusese alungată de prea mult prezent.

Într-o zi, s-a auzit totuși un vuiet, ca un strigăt comun de groază. Zgomotul picamelelor s-a transformat în focuri de mitralieră, iar oamenii și-au ascuns inima în blocuri. Străzile rămase pustii strigau disperate după ei.

mari se nasc repede și mor la fel de repede, curând s-a cam abandonat totul. Ce se mai poate face (și cum) azi pentru revenirea la activitățile de atunci în această direcție?

H.B.: N-aș zice că s-a stins. Pentru că vedem cum, sub varii forme și formule, întoarcerea „fiilor risipitori” continuă desenând tot mai exact harta creației românești. Ba chiar cu evenimente de amploare precum finalizarea inițiativei exemplare a academicianului Basarab Nicolescu, fervent promotor al acestor restituiri necesare, prin deschiderea la Craiova a Muzeului Cărții și Exilului Românesc. Grație profesionalismului și dinamismului dlui. Lucian Dindirică, directorul Bibliotecii Județene „Alexandru și Aristia Aman”. Sunt bucuroși să fi putut contribui cu însumi la constituire fondului muzeului.

F.P.: *În fine, cititorii revistei noastre ar dori să afle și cum vede poetul, prozatorul, eseistul și traducătorul Horia Bădescu poezia care se scrie azi la Cluj și în general în România...*

H.B.: Diversă, dinamică, cu valori incontestabile dar și cu multă „caracudă”, vorba junimiștilor. Ca în toate timpurile. Problema de luat în seamă este faptul că, așa precum spuneam și cu altă ocazie, există mai nou o gravă confuzie în definirea realității, din perspectiva poeziei. „Realitatea” poeziei n-are nimic a face cu existența, ci cu viețuirea, cu lumea infinitului tărâm al suferinilor interioare. Poezia este expresia reacției spiritului la provocările existenței. Ea nu este jurnalul existenței cotidiene, nu povestește întâmplările zilnice, ci lungul drum al sufletului de la o zi la alt, o imensitate de străbătut pe care o poți traversa, în care te poți pierde, care te poate înghiți. Poezia e înminuare în fața armoniei universului dar și rugăciunea și răzvrătire inimii față de același univers care pare a se înverșuna uneori asupra omului, e acel răspuns pascalian al conștiinței umane. Superba aureolă a faptului de a te ști pieritor. Poezia nu duce și nu aduce la sine frumusețea sau urăciunea existenței, ci adevărul, emoția și tragicul viețuirii, ceea ce este cu totul altceva. La poezie ajungi abia când afli că lumea are un sens și că tu faci parte din acesta cu spusele și nespusele tale. Dar lumea ei este alcătuită din cei care reușesc să afle și să trăiască câteva dintre adevărurile de mai sus și aceia care le ignoră. Și ignorându-le se ignoră pe ei înșiși. Umanitatea omului e un lucru adânc și grav care nu se câștigă cu mizerabilisme, cu minimalisme, cu nombilisme biografice ori libertinaje de joasă speță. În fond libertatea omului e un dat ontologic care implică actul alegerii. Cu reperusiunile adiacente. Poate ar trebui reamintite mai des vorbele lui Malraux: „Secolul nostru (XX, n.m.), cu psihanaliza, a redescoperit demonii din om – sarcina care ne așteaptă este de-acum de a redescoperi zeii din el”.

F.P.: *Apropo de secolul nostru, ce crede poetul Horia Bădescu despre lumea în care trăim?*

H.B.: O lume în derivă, o lume a valorilor pervertite

– *Tată, au căzut!*, striga puștiul cu aceeași disperare. *Or să-ți dea pământul înapoi!*

Bătrânul privea tot liniștit prin fereastra blocului. Copilul din el alerga prin lanul de grâu, muncit de străbunii săi. Alerga pe pământ, ca pe palmele lor muncite.

– *Nu încă!*, răspunse sec. *N-am scăpat încă de EI!*

Apoi a venit toamna. Ploua mărunț și crucea de lemn înfiptă în țărâna noului mormânt părea un umil catarg în marea de tăcere.

– *Tată! Ia-ți pământul înapoi!*, strigă la mine copilul meu. *Ai tot dreptul, acuma se poate.*

Iar eu priveam țintuit pe fereastra blocului meu.

– *S-au schimbat vremurile, trăim alt timp, nu vezi?*

Eu îl vedeam în amintire pe tata cum tace.

– *Nu încă*, i-am răspuns. *N-am scăpat de ei!...*

Undeva, în cameră, televizorul deschis anunța că România a pășit într-o altă epocă istorică, a ieșit din comunism și a apucat-o pe drumul progresului și al democrației. Încă o dată istoria își bătea joc de mine.

(vol. „despre Omul Frumos”, București, 2009)

Echinoxul a fost o stare de spirit...

(urmă din pagina 11)

H.B.: Mi-e greu să dau un diagnostic de ultimă oră, dar sunt sigur că interesul pentru literatura română, mai ales pentru poezie, pe care l-am constatat în perioada misiunilor mele diplomatice în Hexagon, real, uneori intens, deloc circumstanțial, ilustrat de cărțile scriitorilor noștri apărute la edituri prestigioase, cu bune ecouri de presă, de prezența scriitorilor francezi și belgieni de top la manifestările literare organizate de noi, Colocviile internaționale Blaga (șapte ediții!) organizate la Paris în decada 1995-2005, dar și prezența scriitorilor români la mari festivaluri precum Bienalele de Poezie de la Liège sau festivalul de la Sète, interesul acela se păstrează. Ecourile pe care le am o certifică. Sunt mulți confrăți care publică, care sunt activi în acest areal cultural, cu însumi am publicat cea mai recentă carte de poezie în Franța în 2021. Dar o investigație serioasă, făcută sociologic chiar, mi s-ar părea nu doar interesantă ci și necesară! În perioada la care te referi, zeci de scriitori (fără exagerare) francezi, belgieni și nu doar gravitau în jurul Centrului Cultural Român de la Paris!

F.P.: *În urmă cu câteva decenii am văzut într-o carte o scenă dintr-o piesă de Caragiale jucată în Japonia de către un important teatru de la noi. Revenind la actualitate: Crezi că statul român, prin autoritățile lui abilitate, face suficient astăzi pentru promovarea literaturii noastre peste hotare? Dacă Da, în ce fel? Dacă Nu, ce ar trebui să mai întreprindă și care poate fi rolul unui Centru Cultural Românesc în acest sens?*

H.B.: A fost o vreme în care Institutul Cultural Român, care dirija Centrele culturale, a făcut, dimpreună cu acestea, mult și multe. Benfice într-un totu au fost perioadele în care la conducerea acestuia s-au aflat Augustin Buzura sau Radu Boroianu. Vremuri în care a primat interesul literaturii române și nu acela al feluritelor grupuri și găști, vremuri în care Centrele/Institutele culturale din străinătate se aflau sub mâna unor personalități de prim rang, scriitori, intelectuali de anvergură intelectuală, spirite coagulante, consonante deopotrivă cu universul literar/cultural național și cel european. Fiindcă rolul unor asemenea centre este acela de a pune în prim plan valorile românești în specificitatea și universalitate lor, în evidenta lor europenitate, cu nuanțe unice și definitorii, parte a patrimoniului comun. Clujul a avut o contribuție remarcabilă în acest sens - Ioan Aurel Pop, Marian Papahagi, Liviu Petrescu, Ion Pop, Eugen Uricaru, Mircea Oprea, Vasile Igna, Horia Bădescu, Mihai Bărbulescu, Călin Felezeu, Dinu Flămând, Mariana Vartic, Virgil Mihaiu, impresionant, nu? - și poate tocmai de aceea, literatura clujenilor are o bună cunoaștere și recunoaștere.

F.P.: *Imediat după 1990 s-a început o amplă mișcare (editorială și nu numai) pentru recuperarea literaturii noastre din diaspora, însă cum la noi români entuziasmele*

vândute pe post de normalitate, o lume care proiectează pentru viitor o umanitate ieșită din orizontul distopic al lui Orwell sau Huxley despre care am dat seamă în volumul de eseuri *Între Scila și Caribda, încotro?* O carte ale cărei pagini sunt rodul unei conștiințe care nu poate rămâne indiferentă la ceea ce se petrece în jur și la modul în care se proiectează viitorul umanității. Chiar dacă, în mod natural, condiționările biologice ale sapiensului care sunt mă exclud din acest viitor. Dacă el va fi așa cum se proiectează, îi mulțumesc Celui de Sus că m-a îngăduit în aceste vremuri, așa bune, rele cum sunt ele, și nu în acel viitor „luminos”! Ele au fost scrise de un sapiens care încearcă să folosească, așa cum crede el că se cuvine, zestrea care, în ciuda tuturor neroziilor istorice, îi definește specia: judecata, cugetarea: *cogito ergo sum!* Iar acest comentariu pornește din imposibilitatea de a ieși din logica unei poetice *Lección de istorie naturală*:

Nu cred că viermele este mai important decât mărul, dar nu pot suporta surzătoarea inconștientă a mărului!

F.P.: *Ce portret sau autoportret ți s-ar potrivi la acest jubileu?*

H.B.: „Un fir de iarbă printre dărâmăturile zilei.”

F.P.: *Îți mulțumesc și te aștept să colaborezi și la revista noastră.*

Autograf în premieră

Eugenia Duță
Ion I. Brătianu
Între zâmbet, premoniție și
atitudine
(Editura Fast Editing, București, 2023)

„Prietenilor mei și cititorilor revistei **Bucureștiul literar și artistic**, un gând bun și mult curaj în lupta împotriva genocidului cultural. Sunt pe câmpul de luptă alături de voi, conați pe mine.”

Eugenia Duță
oct 2023

Titus Vișeu

Secole de-a rândul literatura portugheză a fost cunoscută în lume datorită **Lusiadei** lui Luis Vaz de Camões, spirit renescentist de anvergură, creator al unei epopei ce l-a înscris în rândul clasicii literaturii universale. Trei veacuri și jumătate mai târziu, poezia portugheză intra în zodia modernismului prin reprezentantul său cel mai autorizat, Fernando Pessoa. Figură stranie și întrucâtva enigmatică, scriitorul s-a născut în 1888 și a murit 47 de ani mai târziu, în 1935. Înzestrat cu o cultură teimnică, a frecventat filosofia germană, cu precădere pe Nietzsche și Schopenhauer dar și poezia franceză, cunoscând o specială atracție pentru corifeii simbolismului. Erudit și poliglot, Pessoa a obținut performanța de a scrie în limba engleză mai multe culegeri de versuri. Performanță ce ne-o amintește pe aceea a mai vîrstnicului său contemporan, indianul Rabindranath Tagore care în 1913 publica **The Gardener (Grădinarul)** la Londra. Poetul portughez tipărește la rîndu-i în 1918 **Sonetele** și **Antinous** iar în 1921 **Poeme engleze**. Trei volume scrise în limba lui Shakespeare, consemnând aspirația spre universalitate a acestui strălucit poet lusitan.

Deși a simțit nevoia inventării nu numai a unor simple pseudonime literare ci și a unor reprezentări biografice ale acestora, Fernando Pessoa rămîne unicul autor al unei opere impresionante, lansate spre public prin mijlocirea unor pseudonimități auctoriale. E greu de descifrat însă dacă heteronimia a constituit expresia ludică a autorului sau pe aceea a nevoii de dispersare într-un anonim prelungit a personalității sale artistice. Important este astăzi că putem constata în rodnică postumitate a scriitorului semnul indivizibilității acestei opere lirice coplesitoare.

Fernando Pessoa a fost un scriitor cu adevărat modern, un teoretician al avangardei poetice după cum o atestă și volumul postum **Pagini de doctrină estetică** apărut în 1947. Colaborarea sa la reviste precum *Orfeus* ori *Presença* demonstrează situarea de partea noilor tendințe artistice ale veacului. Activitatea literară s-a desfășurat sub semnul acesta al inovării mijloacelor expresive și

Fernando Pessoa

mai ales prin rezultatele dobândite în propria-i operă. Pessoa poate fi considerat astăzi drept părintele modernismului portughez. Poezia veacului XX păstrează la loc de cinste prin acest liric ardent și reflexiv totodată contribuția unei literaturi de relativ restrînsă circulație la marile creații lirice universale.

Roman Jakobson, părinte al teoriei literare moderne, avea să afirme că „numele lui Fernando Pessoa trebuie asociat cu acela al unor mari creatori născuți în jurul anilor 1880: Stravinski, Picasso, Joyce, Braque, Hlebnikov, Le Corbusier. Toate caracteristicile acestei ilustre echipe se găsesc condensate la poetul portughez”.

Fernando Pessoa s-a născut la 13 iunie 1888 la Lisabona. În 1896 și-a urmat mama (ce va deveni o figură cheie în viața și poezia sa) în Africa de Sud unde noul ei soț (devenit tatăl adoptiv al lui Pessoa) activa în diplomatie. Experiența sud-africană, de aproape un deceniu se va solda pentru viitorul poet cu deprinderea în profunzime a limbii engleze pe care o va stăpîni cu cea dexteritate despre care am pomenit deja și care i-a permis să scrie o parte din opera lirică în limba lui Shakespeare. **English Poems (Poeme engleze)** fac parte organică din moștenirea poetică pessoană. Ele nu au nimic din bovarismul lingvistic al altor autori, atestînd un spațiu de meditație perfect controlat. Faptul avea să iasă în evidență oarecum târziu, când opera poetică a lui Fernando Pessoa a fost publicată pe marea ei întindere.

Singurul volum care-l recomandase în timpul vieții drept un mare poet fusese **Mensagem (Mesaj)**, în 1934. Abia la mulți ani după moartea sa, întâmplată la 30 noiembrie 1935, miile de pagini lăsate de Pessoa într-un încăpător geamantan aveau să intre în marele circuit public: **Textos de Crítica e de Intervenção (Texte de critică și de intervenție)** ori **Ultimatum e Pagine de Sociologia Política (Ultimatum și pagini de sociologie politică)** vor fi publicate în tiraje consistente abia în anii '80, ca și romanele **Bancherul anarhist** și **Ora diavolului** sau memoriile și meditațiile din **Cartea neliniștii**. În sfîrșit, în 1986 apărea la Lisabona **Opera Poetică e em Prosa (Opera în versuri și proză)**, completînd profilul complex al acestui scriitor, cunoscut astăzi și în România în primul rînd grație eforturilor de

translare ale poetului Dinu Flămînd.

Recunoașterea ca mare poet a lui Pessoa a fost așadar mai degrabă una postumă. Profesorul António José Saraiva considera, în a sa **Istorie a literaturii portugheze** că „Pessoa poate fi pus alături de Dante, Shakespeare, Goethe și Joyce”. Alăturarea poetului lusitan acestor mari nume poate părea surprinzătoare. Dar, liber și antidogmatic Pessoa a conceput creația sa (ca și ilustrii înaintași citați de profesorul Saraiva) drept o arenă a spiritului descătușat. Ca urmare, experiențele sale literare au fost dintre cele mai îndrăznețe ale timpului. El a creat ceea ce s-a numit „romanul dramatic”, în care personajele își dispută poziția, intervenind unul în existența celuilalt, certîndu-se și completîndu-se într-o halucinantă

construcție epico-teatrală. Dar, cea mai surprinzătoare experiență avea să fie cea a „multiplicării” cului liric prin heteronimii săi. Conaționala noastră Roxana Eminescu, astăzi binecunoscut istoric al literaturii lusitane în întreg arealul european și sud-american scria în 1979, deci chiar mai înainte ca Pessoa să fi fost în întregime recuperat editorial aceste rînduri de mare pătrundere: „Caz unic în istoria literaturii universale, Pessoa este poetul cu mai multe chipuri, dar nu asemenea fațetelor distincte care se pot desprinde din opera atîtor mari artiști pentru a le dovedi complexitatea ci chipuri care se impun cu individualitate inconfundabilă, diversificîndu-l în cel puțin patru mari poezii

portughezi: ortonimul Fernando Pessoa și heteronimii Alberto Caeiro, Ricardo Reis și Alvaro de Campos...”

Ficcăruia dintre heteronimi Pessoa le-a creat o convingătoare biografie. Astăzi, istoria literară reintegrează aceste ipostaze chipului ce le-a dat viață: Fernando Pessoa. Figură enigmatică, poetul a aspirat se pare la condiția demiurgului. Înzestrat cu o solidă cultură, de tip britanic, însușită la colegiul sud-african din Durban și apoi în universități lusitane, atras magnetic de valorile Heladei și ale Romei vechi, frecventator asiduă al filosofilor germani și adorator al simbolismului francez – Fernando Pessoa ne apare azi ca o stranie figură a secolului XX, definit drept secol al specializării. Senzația stranieții provine și din faptul că a simțit nevoia organizării operei în varii registre, tutelate de alt nume, de o ală plăsmuire biografică. Fenomenul heteronimiei constituie pentru exegetul operei sale nu doar o întreprindere cu valențe detectiviste ci și deliciul consemnării și coagulării unei opere fracturate cu bună știință cândva de chiar autorul acesteia...

Autopsihografie

Poetu-i un simulator
Simulează atât de tare
Că simulează, că-l dor
Dureri ce-aievea le are.
Toți care citesc ce scrie
În durerea ce-au citit
Simt nu două, ce-l sfîșie,
Ci una ce le-a lipsit.
Și astfel în cerc se mișcă,
Din rațiune minimă,
Un mic tren ca o morișcă
Ce se cheamă inimă.

Acesta

Scriu simulînd și mint,
Zic ei. Dar nu-i așa.
Eu pur și simplu simt
Cu-imaginația.
Resping, deci, inima.

Ce-i vis sau ce m-apasă,
Ce n-am sau port voios,
Este ca o terasă
Stînd pe-altceva, mai jos
Iată ce e frumos.
De-aceea când scriu spintec
Nimicu-n juru-mi stînd,
Liber, chiar de-al meu cântec,
Grav, de ce nu-i nicicînd.
Simt? Simtă ei – citînd!

Cele două castele

Europa zace, sprijinită-n coate:
Din Est zace spre Vest, privind 'nainte;
Plete romantice-i păzesc bogate
Ochii elini, și vremi îi trec prin minte.
Cu brațul stîng la spate-i așezată;
Cel drept, în unghi, îi năpădește ceața.
Primul zice Italia, și-o arată,
Al doilea Anglia, mai depărtată,
Cu mâna-n sus, în care-și ține fața.

Cu ochi de sfinx, fatal, nălțându-și talia,
Spre Vest trecutul viitor, ea cată.
Iar fața ce-l privește-i Portugalia.

Ulisse

Mitul – nimicul care totul este.
Același soare-arzînd al zării cort
E-un mit tăcut, o-nvăpăiată veste –
Al Domnului trup mort,
Viu, gol, pe creste.
Acesta, care-aici a debarcat
Fu doar o neființă existentă.
Fără a fi, ne-a-ndestulat.
Absența și-o făcu prezentă,
Și ne-a creat.
Astfel legenda-n depănare
Pătrunde în realitate,
Și fecundînd-o curge-n zare.
Viața mai jos, pe jumătate
Nimica, moare.

Traduceri de Ștefan Aug. Doinaș

Victor Pencu

Elegii

I.

Las lumii acesteia migrările
noptile strecurate-n batistă
caii verzi galopând
prin țărâna prin care Dumnezeu
ne-a rânduit nouă
Calea și Viața și Adevărul
și noi de-abia dacă simțim că
îmbătrânim

II.

Un gând cu tine
se precipită visele
și zăpezile dau în cântec
și cerul în albastru migdalat
și curg apele
se deschid diminețile
pe vatră soarele intrând

Oh... pe vatra bătrânilor mei
zei ai pământului
zei ai brazdei
pe unde se însămânțează sămânța
din care se iscă viața
uneori chiar și moartea... oh...

III.

O, noi cei plini de contradicții
care în lumea aceasta ne mai amintim
că suntem niște lacrimi
în care se mai arunc sămânța

O... cum ne mai adunăm
iarăși pe vatra de lut
vatra bucuriei și vieții
vatra țărănească
acasă la mine în Gâștești
acolo genunchii bătrânilor mei
au bătut mătăanii

Oare ne mai amintim noi
de cei plini de suferință
noi,
cei ce ne prefacem mâinile în fântâni
și ne prindem cu ochii de stele

Oare...
ne mai trezim noi din visul
rătăcirii

să ne mai fim
unul altuia rădăcină... lumină ?
Oare...

IV.

Se termină octombrie
pe cadranul lui de brume
o ruptură de fructe

Un sentiment mirosind a cimbru
această scuturare de frunze
din ochiul cosmic

Se termină octombrie
sub brazdă s-a așezat grâul
purtând chipuri de mame

Se termină octombrie
cu sunt ploplul
cu luna pe crengi.

V.

Ziua nobilă: aripi, piatră, mâini,
frunze de nuc, raza soarelui aruncând
ocheade peste frunți, deltele gândului
pline de zăpezi și copite de cai

Într-un cerc în care Ego-ul meu
trăitor de sentimente
e numai vuiet

pe ulițele satului meu Gâștești
țărâanii în forfota sămbetei
unii cu mașini alți cu căruțe
cu biciclete
și cei mai mulți în aer cu aripi

Apoi frunzele cum își strigă
în căderea lor
un fâlfâit acolo
ca și sufletul.

Gâștești, 2023

Trei poeme de
folosință
îndelungată

I. Coșmar în nesomn

În lume
simți primejdii
cum se-adună:
se-apropie
o cosmică furtună ?

Când omenirea
ar putea să piară
în infinită
groapă nucleară,
când moartea
ar domni
atotstăpână
nimic și nimeni
n-or să mai rămână.

Cuvântul
de prisos ar deveni,
la fel ce-nseamnă
noapte și zi,
chiar însăși
rațiunea de a fi.

II. Prezent pavat
cu certitudini

Poate nu-i vorbă în zadar
ce cred și spun, aici, acum.
Dar are „bunul de tipar”
abia într-un înscris postum.

III. Nenoroc la
drumul mare

Apele și focul
ne-au furat norocul
aspru li-i sorocul
pagubă li-i focul
moartea le e jocul.

Corneliu Șerban

Ne furară furii
lemnele pădurii,
aerul pădurii,
farmecul pădurii,
tainele pădurii.

Ne furară banii,
ne furară anii,
ne-au furat de toate
și-ncă se mai poate,
până peste poate.

Pentru mai nimica
ne apasă frica.
teama și trecutul
ne păzesc trecutul,
deseori pierdutul.

De te uiți prin țară,
jale-i și noroi –
Știm demult cu toții,
hoțul strigă: „Hoții !”,
hoții-s printre noi.

Cinstea-i floare rară,
tot mai, tot mai rară –
Unde-s vrerea clară,
fapta temerară ?
Cinstea-i floare rară,
hoții-s printre noi.

Mai 2020

Viața în fișe de roman

Vasile Szolga

Sile eruditul

M-am întins pe șezlongul de pe terasa din spatele casei.

Lângă mine paharul și sticla de vin din care îmi place să mai sorb din când în când. Deodată apare Sile, un vecin, despre care am mai scris. Nu știu ce a fost la viața lui, ce profesie a avut, căci nu l-am întrebat niciodată, cred că sudor, dar acum la pensionare îi place să folosească cuvinte sofisticate și chiar expresii mai deosebite pentru a arăta că e citit și chiar cult. Îl accept așa cum este căci îmi place de el. Mi-a spus că a citit câteva „almanahe”,

vorba unui clasic în viață, și a învățat multe lucruri folositoare.

– Să trăiești șefu !

Așa îmi zice mic „șefu”, de fapt cred că la toți le spune așa.

– Ce mai ziceți, ce mai e prin frumoasa capitală a patriei noastre dragi ?

– Ei Sile, ce să fie, toate-s vechi.

El îmi ia vorba din gură și continuă:

– Lumea-i cum este și ca dânsa suntem noi, cum zice poetul. Și râde cu poftă de parcă a făcut o glumă bună. Dar ce ziceți de „paradigma” cu războiul din Ucraina ?

Folosește cuvântul „parigma” auzit de el la un prezentator care apare la nu știu ce televiziune. Și continuă tot el, fără să aștepte vreun răspuns de la mine:

– Vai de capul lor, apropo de cap, e greu să trăiești cu „săbia lui Mucles” deasupra capului cu atâtea rachete și bombe care cad pe ei.

Încerc să-l corectez:

– Damocles.

– Da, Mucles. Am citit eu acest lucru. Dar să știți șefu, că chiar în paradigma că dacă Putin câștigă sau Ucraina, ar fi un fel de câștig a „Victoriei lui Papyrus”.

Nu mai încerc să-l corectez că de fapt e vorba de „victorie a la Pirus”, dar în esență are dreptate. Își toarnă un pahar de vin și-l dă peste cap, plescăie din limbă și spune:

– Fainoșag vinul ăsta, șefu. Aș mai sta la discuție cu mata, căci mata înțelege (spune asta să pricep că ceilalți sătenii nu prea înțeleg, n-au pregătireal lui culturală), dar tre să merg să repar o roabă, apoi mă culc devreme căci mâine am treabă prin târg. M-am sculat devreme azi căci nu știu ce aveam de am dormit greu de parcă dormeam în „patul lui Prost”. Și râde hăhăit.

Probabil că a vrut să spună „patul lui Procut” despre care o fi citit în „almanahe”.

– Hai să trăiești șefu și să ne vedem sănătoși, că asta-i mai bine decât Covidul.

Și pleacă râzând.

Vectorul Victor

Cu ceva timp în urmă, nici prea mult, dar nici prea puțin, oricum suficient ca să poți pricepe semnificațiile literalmente spirituale ce se întind între adâncimea unor tăceri și susurul înalt-grăitor al unor gesturi, este vorba de câțiva ani scurși de când l-am întâlnit prima oară pe Victor Tofan din Chișinău, nu mi-am imaginat nicio clipă că acesta îmi va intra atât de adânc în suflet. Un ursuz exemplar, cum am crezut că este întâi și întâi, nu avea cum să treacă granița micilor mele exigențe în ale prieteniei. Chiar dacă sufletul meu nu e o rețuță greu de cucerit, el, Victor, nu pare și nici nu este deținătorul unor tehnici ofensive speciale, capabile a-l ajuta să escaladeze măcar neînsemnatele îngrădiri dintre noi, acele praguri existente natural între oameni dintotdeauna.

Conjuncturi culturale diverse, unele datorate distinsei sale doamne, remarcabila scriitoare și publicistă Eugenia Tofan, ne-au adus împreună când și când.

Fie că ne-am întâlnit în casa lor din Chișinău, veșnic primitoare și luminoasă ca un soare, dar și la București, Brașov, Iași, Moinești ori pe unde ni s-or mai fi intersectat pașii purtați de un destin darnic, Victor a creat impresia că e mereu gazdă. Fiindcă el, chiar și atunci când îți este oaspete, are capacitatea să te facă a simți că tu ești musafirul. În asemenea momente, eu îl văd ca pe un scriitor de factură distinctă, ce-și construiește paginile fermecătoare ale cărților visate scriindu-le cu priviri calde și gesturi pline de semnificații. Pe deasupra, întocmește mereu postfețe inspirate la întâmplări de neuitat, al căror scenarist discret pare a fi adesea. M-am străduit să-i dejoc în câteva rânduri finalurile, dar nereușitele m-au făcut să decid: nu mai încerc ! Cupele în care toarnă el iubire nu pot fi golite niciodată, căci le umple neobosit, iar și iar !

Generozitatea gesturilor sale prietenești definește o valoare umană greu de cuantificat și exprimat în cuvinte. Această generozitate, împreună cu firescul îndreptării ei către ceilalți, neurmărind vreodată atingerea altui interes în afara aceluia de a răspândi și menține vie lumina omeniei, îl configurează pe Victor Tofan ca pe un vector uman aproape indefinibil. Cunosându-l în diverse împrejurări, îți dai seama că face parte din categoria oamenilor de care îți este dor întotdeauna, chiar și atunci când îți sunt aproape, foarte aproape. Căci ei și s-au strecurat deja în suflet, anume să ți-l catifeleze cu iubire.

Firiță Carp

Sentimentul de acasă la scriitorii români

(urmare din pagina 12)

Sultana Craia a publicat în 1985, la Editura Eminescu, cartea **“Orizontul rustic în literatura română”**. Sentimentul rusticului a devenit o sursă literară. Ea urmărește, de fapt, ideea orizontului rustic în literatura română de la începuturi (Ion Heliade Rădulescu, Zburătorul) până în anii noștri. Este o altfel de de istorie a literaturii române, văzută prin această dimensiune.

O altă carte, pe aceeași temă (**Satul românesc în Poezie**) a publicat Florentin Popescu la Editura Albtros, în 1949. Este o antologie a poezilor care, într-un fel sau altul, au scris despre sat.

Tema care ne interesează **Sentimentul de acasă la scriitorii români** e tangențial atinsă.

Astfel, el publică poeți cunoscuți, ca Vasile Voiculescu (1884-1963), cu poezia **“Casa noastră”**, într-o manieră sămănătoristă. Evocarea casei părintești e nostalgică “De cum intrai pe poarta ce-ți deschidea jitarul, / Te-ntâmpina cu cînste bătrâna noastră casă, / Părând, din largul curții ce prejmuia hotarul, / Că-ți zice bună vreme, poftindu-te voioasă”.

Erau anii de fericire, de armonie cu vecinii, (“Curgea viața dulce, firească și-nțeleaptă”), dar reîntors acasă, după anii de pribegie, poetul constată cu tristețe, schimbările care s-au produs “Azi satu-i plin de gloată, străini îl cercetează / Dar casa ni-i pustie și curțile-n ruine / Și, stors fără de milă, în preajmă greu oftează / Întreg cuprinsul nostru ajuns pe mâini străine”.

Un poet foarte important, antologat de Florentin Popescu, este IOAN ALEXANDRU. (1941-2000).

Poetul evocă nostalgic părinții “Pe dealul Transilvaniei sărac / Părinții mei cărunți mi se arată / Ca două stele umble pe pământ / Sub cerul blând de toamnă luminată. / Tata cu desagele de sărbători / Pline cu grâu, aloe și cu ceară / De ziua morților între păduri / Și

pomenește moșii de sub țară. / Mama îmbrobodită în năfrâmi / Pe urma lui, cu busuioc în mână / Opinca scârțâie în brumă pe miriști / Satu-i în cer ca oile în lână”.

(PĂRINȚII).

El își cântă bucuria de a trăi sănătos în atmosfera vieții de la țară, cu un sentiment al firescului “Beau iarși lapte, din toate câte sânt / Același este laptele și-o să rămână / Cât fi-a lumea ne trebuie un deal / Unde să pască-un bivoli și-o fântână. / Dar bun e laptele și sănătos / Și-i bine-n lume cât mai este-o vacă / Și cât mai trece-un nor prin univers / Și cât e-un cuib de pasăre-ntr-o cracă. / Și câtă vreme pâinea-i tot din grâu / Și grâu-i tot sămânța care moare / Și câtă vreme pruncii noștri vin / Tot din măicuța noastră născătoare.” (BUCURIE)

El e mândru de origine sa țărănească, transilvană “Din Apuseni, din răsărit mă trag / De pe aceste dealuri transilvane / Strămoșii mei călcau pe univers / În zilele de iarnă în sumane” (ORIGINE).

Un cald elogiu adus țăranilor “Amiros țăranii -a fluturi și-a pământ / Amiros țăranii a oi și a ninsoare / Amiros țăranii -a lumini și lumini / Amiros țăranii a spânzurătoare. / Amiros țăranii a dreptate, amiros / A iubire amiros și-a neputere / Amiroase Transilvania săracă a țăranii / Și țăranii amiros a înviere” (“ȚĂRANII”).

Chiar și poezii rămași în țară, dar plecați la oraș, se reîntorc acasă, la țară, cu același sentiment nostalgic, de regret al părăsirii locurilor natale, de înstrăinare. Ei evocă **“Iarba verde, acasă”**, (Radu Cârneli, 1928-2017).

“Acasă, iarba verde aproape să murmure,
- vai, cum îi place să geamă sub pași ! -
o simt cum îmi sărută glezne și tălpi,
oftând în zori, fără de somn, singură,
fragedă,
iarba de mai.

În amiază are ceva de mândră țărancă rotindu-se, toată numai miresme,
și mă cheamă și mă cuprinde,
și-mi intră în sânge hoțeste, femeie,
pătimașă,
iarba din iulnie,

Spre seară începe să cânte de nuntă-
se roagă pentru-o noapte de dragoste,
se roagă să-i gust trupul, să-i pătrund
sângele cu coasa de șuier,
aprigă
iarba de iulie,

Seara la piept, lung m i se tânguie,
e de dor acasă, de dor și neliniște
trupul i se face străveziu și arde
și mă arde și-i mă dărui, Doamne,
nebună-i
femeia de iarbă.

Noaptea, iarba se face de taină,
mă ia de mână, neagră și dărză
și plecăm, coborâm în rădăcini și acolo
ne unim trupurile și suntem
dulce țărână.

SERGIU ADAM
(1936-2015)

ACASĂ

Gârbove turlele biserică pe înălțimi izolate
și dealuri de clisă în tristă ninsoare
și crucea păstorului în pragul câmpiei
și drumuri, ah drumuri
pe unde s-au stins călăreți
drăgustători de fecioare curate ca roua
și toamna pe zloată
neguțători de var și de păcură
și-n zarea de clopote
porți zăvorâte în care
drumeț obosit
bate la vreme de seară,

(continuare în pag. 18)

Sentimentul de acasă la scriitorii români

(urmare din pagina 17)

cum să vă iau cu mine în lume
cum să vă iau ?
Ajungă-vă lacrima mea
și rămâneți acolo curate.

MIRCEA MICU
(1937-2010)

ACASĂ

Acasă, deci, cu nervii prinși în frunze
Dezastru vegetal peste grădini,
Gutuile se mută-n cer, departe,
În miere sigilate și în vin.

Acum, aici, pe stâlpul vechi al porții,
Acum, aici, încorporat în lut,
Pe tâmpla mea de nimeni ocrotită
Se mistuie un fluture cărunt

Și cum privesc pereții albi și stranii
Și cum privesc grădinile pustii,
Pândesc acolo între spini și verze
Durerile ca niște iepuri vii.

Și vorbele sunte-n vântul rece
Abur se fac și urcă spiralat
Spre cuiburile unde arde încă
Lumina anotimpului uitat.
Și nu mai am nici trup și nici putere
Trec morții mei, mă știu, îmi dau ocol
Și eu îi mint cu o făină albă
Și moară sunt, ce macină în gol.

NICHITA STĂNESCU (1933-1983) are și el *acasă* lui, descrisă într-un mod original și șocant

“Acasa mea e într-un cuvânt/gândit de altul./Acasa mea e într-un sărut/pe care l-am gândit/în alți doi adolescenți./Acasa mea este înlăuntrul - săgeții trase înspre zeu de geți -. Acasa mea e numele ce-am-și mi-l rostești. - Acasa mea e un cuvânt, - un prieten și o curvă”
(Versuri din volumul **FIZIOLOGIA POEZIEI**, Editura Eminescu, 1990)

Adaug la toate acestea alte variante pe aceeași temă. Citesc în revista **DESTINE LITERARE**, am 15, nr. 56, iulie-august-septembrie 2021 din Montreal, Canada, două poezii. Una este semnată de **VLAD SCUTELNICU** și se cheamă :

IARBĂ VERDE, CA ACASĂ

Într-o zi
- pe la amiază probabil -
ți s-a părut că în vârful muntelui
din fața ta vezi ceva deosebit
ceva nemaivăzut, nemaipomenit,
unic și irepetabil

gata
zarurile fuseseră aruncate
trebuia să faci acest drum
și grabnic ai început pregătirile
cifrele și statisticile curgeau năvalni9c
să-ți umple timpul

zile și nopți, de ordinul miilor, s-au îngrămădit
unele în altele căutând soluții
rezonabile bine documentate

trecuseră câțiva ani din viața ta
dar asta nu a însemnat nimic față de
speranța care te aștepta acolo sus

ai continuat să - cauți soluții
se topiseră în trecut săptămâni, luni
ierni și veri
toamne și primăveri
cu lumină și înnoptări
cu cântece și curcubeie
cu căutări și speranțe când într-o zi
te-ai hotărât

A plecăm la drum
planul se va naște din fiecare pas
pe care-l voi face

aruncând în spate un rucsac ușor
cu rufe pentru o zi (sau pentru o viață)
ai îndrăznit primul pas.

drumul nu se dezvelea greu
ba, calea de urmat te amuza

treceai prin lanuri de grâu cântătoare
pe lângă cascade care curgeau în cer,
pajiști verzi și mătăsoase îți odihneau trupul
când doreai popas
intersecțiile erau senzori giratorii care
te alergau doar înaintea spre piscul căutat
și
tot așa, pas după pas, înainta
negrăbit spre vârf, tot mai sus

descori adăstai la rădăcina unui gorun
pentru o fărâma de azimă și o gură de vin
ori îți strecurai picioarele obosite
în traiele răcoroase ale unui pârâiaș vesel
plecai apoi mai departe
- itinerariul trebuia parcurs integral -
nădăjduind la un adevăr căutat, dorit
poate la un miracol.

Urmare în numărul viitor

Citind revistele de peste vară

(urmare din pagina 2)

Sapientia, Recenzii, In memoriam, Reportaje, Retrospectivă trimestrială au reunit și de această dată nume cunoscute de autori din toată lumea. Consemnarea lor ar ocupa mult spațiu tipografic, așa încât vom spicui numai câteva titluri: *Cazul sutășului* (pr. prof. dr. Theodor Damian), *Cufundarea în apă foarte rece și diplomația rusă* (Corneliu Zeană), *De la William Shakespeare la Vasile Voiculescu* (interviu cu Sabina Măduța cu artistul plastic Dragoș Morărescu), *Aurel Vlaicu – as al aerului pe cerul Vienei* (Tanța Tănăsescu), *Aureliu Goci, comentator echidistant al poeziei românești din ultimele patru-cinci decenii* (Florentin Popescu).

• *Scriptor* (Anul IX, nr. 101-102, mai-iunie (5-6) 2023). Cum am mai remarcat și altădată, această publicație (fondată și coordonată de poetul Lucian Vasiliu sub egida Editurii Junimea din Iași) apare într-un format elegant și cu o prezentare artistico-grafică cu totul deosebită. Din acest număr am reținut rubrica *Semina sapientiae* (poezie și proză) cu semnăturile lui Nicolae Popa (Chișinău), Emil Nicolae, Dorin Tudoran (SUA), Dan Petru Cristea, Ioan Florin Stanciu, Ștefan Susai, Virgil Tănase (Franța). La rubrica *Semper ad meliora* (lingvistică, efigii) sunt publicate texte de Ștefan Aflorea, Emina Căpălnășan, Laura Carmen Cuțitaru, Cristina Florescu, Mirela Averkios, Livia Iacob și Ioan Holban. La rubrica *Fragmentarium* (coordonată de Lucian Vasiliu) este evocată personalitatea dramaturgului George Banu, plecat nu demult dintre noi. Își spun părerile Emil Hurezeanu, Constantin Chiriac, Simona Modreanu, Adina Bardaș, Călin Ciobotari, Nicolae Coandă, Dumitriana Condurache. Din celelalte rubrici (*Colocvium*, *Historia magistra vitae*) am remarcat bine argumentatul eseu intitulat *De ce „descălecat” dinspre Transilvania?* de Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române.

• *Smart* (nr. 6, aprilie-iunie 2023) – o revelație pe care ne-o oferă Biblioteca Județeană „I.A. Bassarabescu” din Giurgiu, în parteneriat cu ANBPR filiala Giurgiu. 50 de pagini (incluzând și copertile) color, cu multe imagini de la evenimentele găzduite de amintita instituție, cu eseuri despre locul și rolul bibliotecii în zilele noastre, reportaje de la lansări de carte, rubrici de istorie literară, portrete de autori locali, evocări, itinerare culturale giurgiuvene etc. alcătuiesc un conținut care incită cititorul. Ținuta europeană a publicației poate constitui oricând și oriunde o frumoasă carte de vizită a unui oraș și a unui județ în care, potrivit unor prejudecăți, n-ar fi existat/n-ar exista viața culturală bogată. Păcat că acest exemplu nu este urmat și de alte biblioteci

similare, cu potențial material și cultural suficient.

• *Scrisul Românesc* (Anul XXI, nr. 9 (24), 2023). Dl. Florea Firan continuă seria portretelor făcute unor scriitorii români din diaspora, oprindu-se acum asupra figurii lui Alexandru Papiian. Adrian Cioroianu este prezent cu un fragment de roman, *Marele secret al timpurilor noastre*. Dumitru Radu Popa ne avertizează că „E timpul să gândim serios asupra armelor !”, în timp ce Adrian Sângeorzan ne propune câteva „Mecanisme de apărare” ale subconștientului. Revista anunță organizarea colocviilor „Scrisul Românesc”, ediția a XVIII-a la Craiova, în 3 octombrie pe o temă de foarte mare și larg interes: „Omul sau Opera ?”.

• *Litere* (Anul XXIV, nr. 6 (279), iunie 2023). Deși are un format care la prima vedere ar putea părea neîncăpător, totuși revista, cu o personalitate bine consolidată, tipărește numeroase pagini din mai toate domeniile literaturii (proză, poezie, critică, memorialistică etc. Redactorul-șef Mihai Stan ne demonstrează și ne convinge ce este exodul, *Exodul sau cum se poate compune o distopie*, iar academicianul Mihai Cimpoi argumentează faptul că Mircea Horia Simionescu a fost „ființă totală a scriiturii”, dându-ne „O carte de învățătură morală și estetică în siajul lui Flaubert”. Poezia și proza, semnate de scriitori dâmbovițeni și de colegi ai lor din Basarabia ocupă un spațiu generos, ca și cel consacrat unor eseuri privind istoria, geocivilizația românească, arta plastică și sportul – de unde și caracterul de magazin cultural al întregii reviste.

• *Sud* (Anul XXVII, nr. 7-8 (268-269), iulie-august 2023). Este a doua mare revelație pe care ne-o procură de această dată niște oameni de cultură din același județ Giurgiu, amintit mai devreme, sau mai exact spus de „Grupul de la Bolintin Vale”, locul în care în ultimii ani s-a constituit un nucleu de tineri și talentați scriitori, ambiționându-se (și chiar reușind!) să dovedească un fapt pe cât de simplu tot pe atât de important: și în localitățile mici se poate crea cultură de valoare. Așa, bunăoară, în această publicație se pot citi articole de istorie și istorie literară, de etnografie locală, eseuri despre cultura și civilizația de pe alte meleaguri etc. Printre autori sunt nume cunoscute deja cititorilor: Gabriel Dragnea, Titus Vișeu, Florentin Popescu, Nicolae Scurtu, Ioana Ruxandra Frunteletă, Ion Andreiță, Victoria Milescu, Șerban Codrin Denk și alții.

• *Drita/Lumina* (Anul VII, nr. 77, august 2023). Este editată de ALAR (Asociația Ligii Albeștilor din România, popularizează valorile istorice, etnografice și culturale ale albeștilor din toată lumea, precum și filiațiile acestora cu momente și evenimente din România. Am reținut din sumarul acestui număr: *Originile apostolice ale creștinismului albeștilor* (Radu-Cosmin Săvulescu), *Sfântul mucenic Lup* (Pr. Gruița-Mihail Zamfirescu), *Berat, fascinantul oraș-muzeu din centrul Albaniei* (protejat UNESCO) și *Migrația albeștilor către Australia* (Radu-Cosmin Săvulescu).

• *Spații culturale* (Anul XVI, nr. 89/2023). Până nu demult

această revistă era considerată brandul cultural al orașului Râmnicu Sărat. Din motive lesne de bănuț (lipsa fondurilor bat-o vina !) a trecut acum sub egida Bibliotecii Județene „V. Voiculescu” din reședința județului Buzău și suntem anunțați că are sprijinul financiar al Consiliului Județean Buzău. Ne-am fi așteptat ca la noua sursă financiară (presupunem că e mai bogată decât la Râmnicu Sărat) să observăm și o creștere calitativă a publicației, dacă nu în conținut, măcar în prezentarea artistico-grafică și în numărul de pagini – fapt ce ar fi fost benefic pentru potențialul literar al locului. Așteptări zadarnice. Și nu pentru că fondatorii ei (scriitorii Valeria Manta Tăicuțu și Neculai Tăicuțu) n-ar fi fost în stare de un astfel de salt, ci pentru că – s-a văzut de mai mulți ani ! – la Biblioteca amintită nu există un om care „să sfințească locul”, precum era odinioară fostul ei director Alexandru Oproescu. În fine... no coment ! E de notat că – totuși ! – din sumar n-au dispărut semnăturile Magdei Ursache și Valeriei Manta Taicuțu. Ne bucurăm și vedem că d-sa scrie în continuare *Râmnic, mon amour* !

• De 7 ani la Buzău apare *Literadura*, fondată de doi poeți, Teo Cabel și Constantin Suditu, care publică pagini de poezie și proză provenite din zonă, din țară și chiar de peste hotare. În acest număr, pentru marcarea celor șapte ani de existență ai publicației, Camelia Iuliana Radu publică un articol bilanțier intitulat *Mereu va exista un martor*, iar Teo Cabel, pe aceeași idee ne asigură că *Poveștile încep cu oameni reali*. Poezia și proza nu sunt nici mai bune, dar nici mai slabe decât cele care apar prin alte reviste.

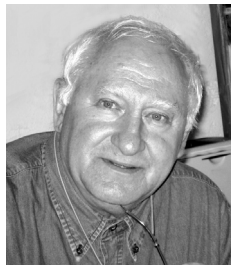
• Două reviste „comunale”: *Caietele de la Țintesti* (jud. Buzău) și *Întrezăriri* (com. Pârcov, același județ). În cea dintâi Stelian Grigore și Roxelana Radu evocă figura medicului Valeriu Bistriceanu, animator cultural dispărut în urmă de șapte ani, Magda Ursache publică eseuul *Cultură fără cultură ?*, iar Tudor Căuțu tot un eseu, *Poezia, un oaspete de taină*. În cea de a doua (Anul XI, nr. 42, iunie 2023), redactată în întregime de inimosul prozator și critic literar Gheorghe Postelnicu, aflăm un medalion *Ion Caraion 100*, de I. Nedelea, care se întreabă: *Istoric literar sau prozator “Portret sau statuie” și mai multe amintiri ale Passionariei Stoicescu, cu și despre Ion Gheorghe*. Paginile de istorie sunt susținute de Constantin Costea care scrie despre prezența lui Alexandru Ioan Cuza la Buzău.

Pe standul nostru alte și alte reviste își așteaptă rândul să fie citite: *Argeș, Plumb, Ex Ponto, Curtea de la Argeș, Actualitatea literară, Convorbiri literar-artistice, Noul literatur*. Acum nu le-au putut cuprinde pe toate cele primite, rezervându-ne într-un viitor apropiat alte câteva ore de lectură – cele „de toamnă-iană”...

Cititor

Vitrării

Don Andreiță
pălmaș cu condeiul

O dresoare în lumea vorbelor cu tâlc: Maria Nițu

Nu știu cum se făcu, dar de la primele pagini ale cărții „Sămânța de vorbă” – Editura David Press Print, Timișoara, 2023 – scrisă și semnată de olteanca stabilită pe plai bănățean, Maria Nițu, îmi răsări în minte scrierea Domnului Dimitrie Cantemir, „Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea”. Citind-o, apoi, revăzând pasaje ori capitole, am înțeles că da, este vorba de o gâlceavă, o răcă, (vrajbă, discordie, dispute, divergență, ceartă, fricțiune, ciorovăială, pricină, harță, cârcoteală, sfadă, zavistie, dihonie) *zâzanie* – că tot a onorat-o într-o expresie anume cercetată – a autoarei – dar nu cu orice

Maria NIȚU

Sămânța de vorbă

DPP
David Press Print

fel de vorbe, ivite așa, la întâmplare. Nu. Ci numai cu acelea cu tâlc, expresii verbale pornite de la o întâmplare, o experiență umană, și lustruite de vorbire și împrejurări, într-un timp mai îndelungat sau mai scurt. Adesea, vin din antichitatea cea mai bătrână, frământate în timp, aruncate din gură-n gură, torturate și modelate aidoma *ceșcuței* Părintelui Arsenie Boca, până când, lustruite, limpezite și strălucitoare în sămânța lor îmbogățită semnatic, ajung la noi sub înfățișarea de cugetări și maxime. Maria Nițu le numește, modest, *expresii*. Pentru care pledează într-un fel de punere în cunoștință a cititorului: „Plecând de la întrebarea frecventă: *De ce se spune așa ? !*, am pornit pe firul unor expresii românești care mi-au părut mai provocatoare și, adunând informații lingvistice, am încercat să le ofer într-o formă mai literaturizată, după placul meu, uneori mai jucăuș-umoristic”. Iar *firul*, precum cuvântul din poveste, înainte mult mai este...

Chemate la judecată, sunt expresii îndeobște cunoscute, despre care mai niciodată nu ne-am întrebat (ca Maria) *de ce se spune așa ?* – și nu altfel – și cam ce-ar ascunde, ele, în ghiocul lor enigmatic. Iată câteva, din cele douăzeci de expresii, pe care autoarea le

întoarce pe toate fețele, scuturându-le de sensuri și nuanțe, asociindu-le altor expresii, cu care fac, mai mult sau mai puțin, sălaş comun, probându-le prin întâmplări imprezibile, uneori culese din propria-i experiență: *A semăna/a băga zâzanie* („La semănat zâzanie”); *A avea/a-ți face castele în Spania* („Povești cu castele”); *A purta/a ține cuiva sâmbetele* („Cu sâmbetele la cingătoare”); *Cai verzi pe pereți* („Herghelia de „cai verzi pe pereți”); *Coada de topor* („Să te bat să te omor / cu coada de la topor”); ...*În coadă de pește* („Cântecul de sirena” „în coadă de pește”); *A bate în lemn* („Să bat în lemn, ucigă-l toaca !); *A face (cuiva) capul calendar* („Mi-ai făcut capul calendar”); *Călătorie sprâncenată !* („Călătorie sprâncenată”); *Plimbă ursul !* („Plimbă ursul, că ruginește lanțul !”).

Fiecare expresie este cercetată cu o lupă cu mai multe fețe; o prismă ce-o ajută pe autoare la dezbrăcarea acesteia de (pe cât posibil) toate „veșmintele vorbirii”. În pofida avertismentului că ceea ce face face după „bunul (ei) plac”, Maria Nițu întreprinde cercetări serioase de lingvistică. Și nu numai atât, deși chiar și atât ar fi meritoriu. Ea recurge la investigații sociologice, folclorice, scoțând din minereul aurifer salbe de purtat duminica la horă. Recurge la propriile-i întâmplări de viață, ridicate, prin semnificație, la literatură. Un exemplu – cum trebuie să fie lemnul din care se fac cozile de topor: „Înainte, cozile de unelte se făceau din carpen, fag, frasin, mai bun e salcâmul, că ține la umezeală, dar și mai bun alunul, care nu *bate* la mână, spun bătrânii, ori arțarul, neam cu paltinul, că are un lemn alb și tare” – spune Maria Nițu, cu priceperea unui pădurar. Aceasta, însă, *înainte*. Dar *astăzi ?* „Se taie un lemn de esență tare și se pune la uscat (să-i usuci orice sevă de viață, de conștiință, de sentimente etc.). Se uscă la umbră, că nu-i prieste lumina soarelui, e prea caldă și blândă pentru el, și se uscă mult, luni întregi, peste jumătate de an, să fii sigur că nu mai are nicio urmă de conștiință, de sensibilitate la purtător. Lemnul acesta să nu aibă inima și măduva copecului. (...) ...are semnul sărutului lui Iuda” – subliniază autoarea, definind astfel, plastic și exact, trădarea. Confruntând-o, apoi, (și unind-o) cu o poveste a bunicii, în care primul trădat este tocmai cel care-l învățase pe trădător cum să procedeze.

Cartea este străbătută de la un capăt la altul de numeroase ipostaze în care sunt surprinse, sau provocate, expresiile limbii române – într-un stil când alert, jucăuș, când serios, frizând competența în domeniu (lingvistic, tehnic, literar, filozofic) metafore zburdalnice și eseuri apăsate – totul într-o inconfundabilă *à la manière de Maria Nițu*.

Spațiul rubricii nu-mi permite, totuși, o mai largă desfășurare a acestei demonstrații unice de talent, știință, inteligență și umor (olteanca nu și-a pierdut zestrea de-acasă !) la care autoarea ne invite să-i fim părtași. Puținele, modeste considerații sunt, mai ales, o invitație la lectură, la procurarea acestei bijuterii lingvistico-literare.

C-un plan subțire, dar cu o viziune serioasă, profundă, Maria Nițu dovedește/atează ceea ce criticul literar Cornel Ungureanu afirmă: „Fabule, povestiri, romane românești sau străine apar în acest *roman*, fiindcă oferă cuvintele, sintagmele care ajung, totuși, până la noi. Pe care le descoperă și le comentează Maria Nițu în acest dicționar al cuvintelor care rămân”. Pentru ca exigentul critic și istoric literar, cunoscut ca un excelent exeget în domeniul literaturii române, să conchidă: „Cartea („Sămânța de vorbă” – n. n.) se află la intersecția celor de proză și eseu”.

Intersecție în care, ca o dresoare fără bici în arenă, Maria Nițu dă la strungă oile/vorbele (*câmpul alb, oile negre !*) sub paletele morii unui timp luminând conturul altor intersecții viitoare.

Festivalul Național „Marin Preda”, ed. a XVIII-a

În ziua de 11 octombrie 2023 la Colegiul Național „A.I. Cuza” din Alexandria (jud. Teleorman) s-a desfășurat Festivalul Național „Marin Preda” ed. a XVIII, organizat de Consiliul Județean Teleorman și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, în parteneriat cu amintitul colegiu și cu Biblioteca Județeană „Marin Preda”. Director și totodată moderator al festivalului a fost scriitorul Ștefan Mitroi, animatorul întregii manifestări, căruia i se datorează de fapt și inițiativa și organizarea întregului festival. La acesta au participat numeroși invitați din întreaga țară. Despre viața și opera scriitorului omagiat au vorbit: Simona Stoenescu, directoarea colegiului gazdă, Ciprian Agapie, directorul Centrului cultural județean, Adrian Ionuț Gâdea, președintele Consiliului județean și scriitorii Lucian Chișu, Otilia Sârbu, Mihaela Albu, Ana Dobre, Dumitru Augustin Doman, Nicolae Scurtu, Ștefan Mitroi, Florentin Popescu și Alexandru Preda fiul lui Marin Preda.

La final au fost decernate premiile concursului de proză scurtă, desemnate de un juriu, al cărui președinte a fost scriitorul Florentin Popescu. Laureatii ediției sunt: Ionuț Calotă, Constantin Daniel Mariș și George Băicoianu. Lucrările premiate vor fi publicate în revistele locale și centrale aflate în parteneriat cu organizatorii.

(Reporter)

Bucureștiul literar și artistic apare prin autofinanțare

Mulțumim tuturor colaboratorilor, prietenilor și cititorilor care contribuie financiar la apariția revistei noastre.

(Redacția)

BUCUREȘTIUL
LITERAR ȘI ARTISTIC

Marca înregistrată la OSIM sub nr. 146985/9.09.2016
Director: COMAN ȘOVA (Tel: 0212101693; 0722623622)
Redactor-șef: Florentin Popescu (Tel: 0762865074)
Seniori editori: Acad. Mihai Cimpoi, Acad. Valeriu Matei, Acad. Gh. Păun, Horia Zilieru.
Correspondenți speciali: Theodor Damian (New York), Alexandru Cetățeanu (Canada), Jean-Yves Conrad (Paris), George Roca (Australia), Leo Butnaru, Mihai Neagu Basarab (Freiburg)
Compartimente:
Literatură, critică și istorie literară: Florentin Popescu
Publicistică: Ion Andreiță
Teatru: Candid Stoica
Film: Călin Stănculescu
Redacția: Ion Haineș, Iuliana Paloda-Popescu, Romulus Lal, Ioan Barbu, Mihai Stan, Marian Dumitru, Claudia Cleja Stoicescu
Culegere, machetare și prezentare grafică: Raluca Tudor
Manuscrisele se primesc pe adresele de e-mail și site:
revistabucurestiiuliterar@yahoo.com
ralucatudor2000@yahoo.com

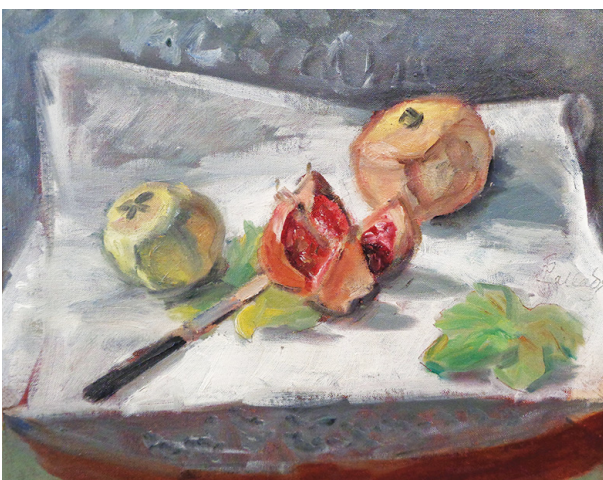
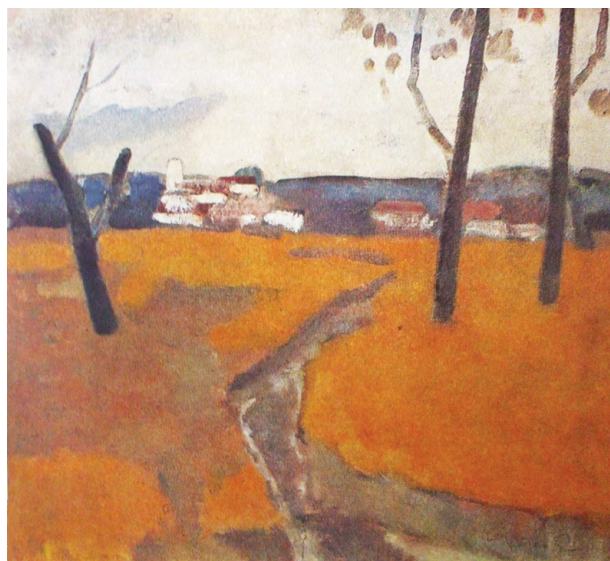
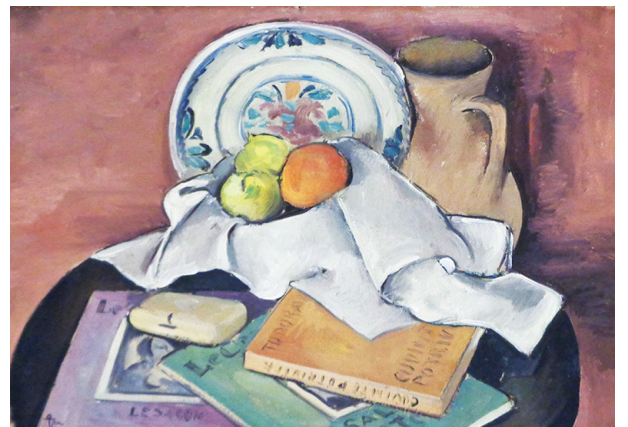
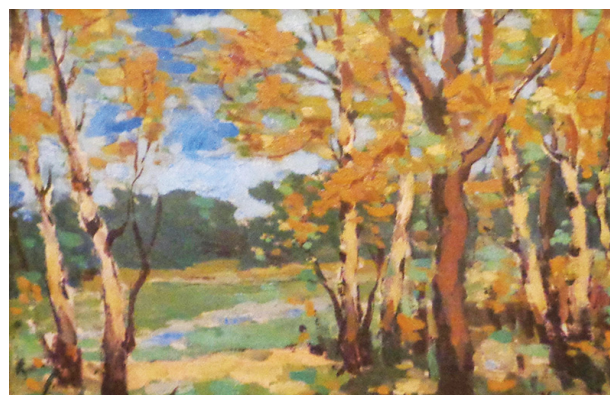
Întreaga responsabilitate pentru conținutul textelor revine autorilor. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Textele apărute nu se remunerează. Rugăm colaboratorii să nu publice în alte reviste articolele reținute de noi, iar recenziile propuse să fie însoțite de volumele tipărite. Cărțile se primesc la adresa: Bd. Libertății nr. 2, Bl. 118, et. 6, Ap. 17, sector 4, București. Pentru abonamente contactați redactorul-șef la telefonul de mai sus.

ISSN: 2601 - 4351; ISSN-L: 2601 - 4343

Revista poate fi procurată de la chioșcul de presă din Piața Romană (la Coloane), sector 1, București, sau direct de la redacție, Calea Griviței nr. 403, Bl R, Ap. 27, sector 1, București, tel.: 0720773209

TOAMNA ÎN PICTURA ROMÂNEASCĂ

Gheorghe Petrașcu, *Pere și ulcele*Ion Popescu-Negreni, *Crăițe*Ion Țuculescu, *Peisaj*Dumitru Ghiață, *Peisaj cu biserică*Theodor Pallady, *Rodii*Petre Iorgulescu, *Natură statică cu legume*Ion Popescu-Negreni, *Peisaj*Theodor Aman, *Struguri*Ion Theodorescu-Sion, *Natură statică*Ștefan Luchian, *Pădure toamna*Nicolae Tonitza, *Natură statică cu mere*Alexandru Padina, *Peisaj*Alexandru Ciucurencu, *Peisaj cu crăițe*Adrian Secoșanu, *Natură statică cu crizanteme*